

2 1966

planinski vestnik

VSEBINA :

PREČENJE ŠHARA — DŽANGI-TAU Janez Rupar	49
SEDEM DNI IN SEDEM NOCI V OBJEMU BE- ZENGIJSKE STENE Barbka Lipovšek-Ščetinin	52
OGLEDI NA BAŠHA-AUZ Ing. Pavle Šegula	60
DVA DNI V GORI Stane Belak	66
SOPOTNICI Ludvik Zorzut	69
STUDOR, TORIŠČE STAROSELCEV Ing. Stanko Dimnik	70
NA JUŽNI KARAVANSKI TERASI Uroš Zupančič	74
STEZE Z GORA	
DRUŠTVENE NOVICE	80
ALPINISTIČNE NOVICE	83
IZ PLANINSKE LITERATURE	86
RAZGLED PO SVETU	86
OBCNI ZBORI	93
PLANINSKI VESTNIK — VEZ VSEGA CLAN- STVA PZS	94
SE ZAPISEK O NAŠI EKSPEDICIJI NA SPITZ- BERGE 1965	95

NASLOVNA STRAN:

NAŠE NAVEZE V BEZENGI
Foto Barbka Lipovšek

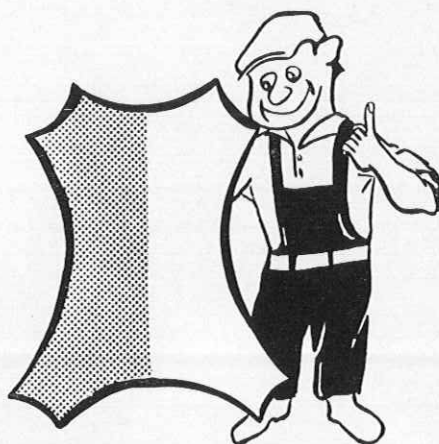
»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slo-
venije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor.
Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik:
Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Clan-
ke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza
Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slo-
venije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon
312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo
dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji,
oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje
Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naroč-
nina je din 1500.—, ki jo morete plačati tudi v štirih
obrokih (naročnina za inozemstvo din 2500.—) / Te-
koči račun revije pri Narodni banki 503-8-10 /
Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinske-
ga vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega
vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi
črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo
pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi
do 1. decembra za prihodnje leto.

poštnina plačana v gotovini

planinski vestnik

februar • letnik 66.

STANDARD KRANJ

PROIZVAJAMO

STANDARD

GORNJE IN SPODNJE USNJE

STANDIT

KEMIČNI IZDELKI ZA ČEVLJARSKO
INDUSTRIJO

VIST

UMETNO PENJENO USNJE ZA
LESNO, TAPETNIŠKO,
GALANTERIJSKO, OBLAČILNO,
ČEVLJARSKO IN DRUGO
INDUSTRIJO

PLASTICIRANJE

KOVINSKIH PREDMETOV, KOT SO
RAZNE KOŠARE
ZA SAMOPOSTREŽNE TRGOVINE,
MREŽE ITD.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije

Prečenje Šhara — Džangi-Tau

Janez Rupar

Zvočnik pred našim šotorom nam hreščeče vošči dobro jutro. Oznani nam, da je »sevodnja voskresenje«. Nedelja! Misli takoj poromajo domov. Je tudi doma tako lep dan kot tu? Kdo ve.

Hitro vstanemo, kajti danes nas čaka še dolga pot. Nahrbtniki nas že od sinoči čakajo pripravljeni ob posteljah. Na Bezengijsko steno gremo. Greben, dolg 12—15 km in redkeje nižji od 5000 m. Da bi bilo le vreme!

V naglici pozajtrkujemo in se brez velikih ceremonij odpravimo, le tu in tam »srečno« kakega ruskega znanca, bežen zamah z roko v slovo in že smo zunaj tabora, med bujno travo, ki raste na morenah ledenika Bezengi. Pot nas vodi med bolvani, sem ter tja se umikamo od raztrganih robov morene in preskakujemo potoke. Čez dobro uro smo pri Misses-Košu. Na majhni livadi stoji bivač, podoben železniškemu vagonu. Tu je bilo včasih izhodišče za vzpone, ko še ni bilo tabora.

Malo niže, kjer moramo z morene sestopiti na ledenik, sameva sredi zelene trave ogromna granitna skala. Kdo ve, kdaj se je odtrgala v stenah Misses-Taua in obstala tu. Na njej se zbirajo spominske plošče tistih, ki sta jih znanje ali sreča zapustila, spomenik, ki da človeku povod za razmišljanje, če se mu hoja po razvlečenem ledeniku zdi dolgočasna. Danes namreč ne prevračamo skal v sifone, ne ugibamo, kako globoka je ta ali ona razpoka,

niči ne lovimo rib v ledeniških banjah. To nas lahko počaka za povratek. Danes moramo priplezati še na »paduško«, snežno blazino pod vstopom v greben Šhara, kjer ruski alpinisti navadno postavljajo šotore.

Pri avstrijskem bivaku si kuhamo in se razgledujemo, kod bi z najmanjšim trudom prišli do »paduške«. Zdi se nam, da je do Šhara še dobro uro, pa jih je še tri do štiri. Še enkrat nas kavkaške dimenzije prevarajo. Ko smo sredi serakov tik pod steno Šhara, gre sonce počasi, toda zanesljivo v zaton. Zato se odločimo, da postavimo šotor kar tu, kjer smo, čeprav je do paduške še eno uro. Izravnamo si prostor na robu široke razpoke. Ni ravno preveč zanesljivo, vendar če se do sedaj ni udrlo, se tudi v nočnem mrazu ne bo. Pred plazovi iz stene nas pa varuje razpoka. Preden bi jo zasulo, bi bilo že dvakrat jutro, kajti njeno dno se izgublja v sinje globine, ki jim oko ne zasledi konca. Še obvezna debata okrog večerje (vsak »tovariško« ponuja iz svojega nahrbtnika) in vsi trije, Nedžo, Boris in jaz, se zavlečemo v šotor.

Zjutraj se kmalu odpravimo naprej. Zaradi mraza nam ura lagodne hoje do paduške pride kar prav, pa tudi za gležnje je dobro, da se prej ogrejejo, preden zagrizemo s prednjimi zobmi derez v strmino. Še rahlo tvegan vstop preko tankega mostička in že smo sredi »pravega« plezanja. V eni roki dolg ledni klin, v drugi cepin in stopinja za stopinjo, dokler ne zagledaš klina z belo nylonsko zanko. Na vsak raztežaj je na srečo klin z zanko, ker se pri sestopu tu naveze spuščajo ob vrvi. Sneg postaja vse tanjši, dokler nismo na živem ledu. Držimo se skal, kolikor se le da, in po kakih 400 m naporenega plezanja se stena položi in kmalu smo na grebenu.

Cirusi, ki smo jih zjutraj s sumom v očeh ogledovali, se goste in ni dolgo, ko nas zagrne megla. Greben je ozka rez, po kateri hodimo kot vrhovodci. Ko se megli pridružijo še močni sunki vetra in sneg, ki nam ga nosi

v oči, postane stvar prav nevarna in gre vsaj meni precej na živce. Pasti se tu ne sme, zato greben zaradi vetra in strašno težkih nahrbtnikov kdaj pa kdaj zajahamo. Sneg, ki ga veter nosi po zraku, nam moči vestone, zato se odločimo, da ob prvi priliki postavimo šotor. Ob petih popoldne le pridemo do majhnega platoja sredi goste megle, kjer postavimo drugi bivak. Po naših ocenah smo že okrog 4800 m visoko, vendar smo ponoči kljub temu kar dobro spali.

Jutro ni dosti lepše od večera. Še vedno smo sredi goste megle in čez noč je zapadlo kakih 20 cm novega snega. Precej časa oklevamo, ali bi šli naprej ali bi počakali izboljšanja, končno se le odločimo za naprej. Vemo, da do vrha lahko še dvakrat postavimo šotor, če nas vreme prisili k temu. Podremo šotor, ki mi ves snežen in ivnat naloži še dodatne kilograme na hrbet, mimogrede izgubimo v svežem snegu še en klin, in se počasi odpravimo dalje. Danes nam gre teže od rok. Kma-

lu se povzpemo na Vzhodno Šaro — 5037 m, in v tej višini ni gazeenje novega snega nobeno veselje. Tudi višina prispeva svoje, tako da se vedno pogosteje ustavljamo. Pljuča in srce ne preneseta toliko, kot bi to hotela volja. V hudem vetru in megli se korak za korakom bližamo vrhu Šare. Vrh sam je ogromna snežna opast in le nejasno čutim zadovoljstvo, da sem prvič 5204 m visoko. Bolj sem vesel, ko se na drugi strani začnemo spuščati navzdol, saj te višine v vsem grebenu ne bomo več dosegli.

Kakih 20 m pod vrhom naletimo na vsem lepem na dva šotora. Avstrijci, ki so šli dva dni pred nami iz tabora, danes ne plezajo. Je preslabo vreme. Iz pogovora izvemo, da čuti eden izmed njih bolečine v grlu, zato gre jutri ena naveza nazaj, ostali trije bodo pa nadaljevali turo. Ker je še vedno zelo hud veter in ker je videti greben od tu zelo divji, tudi mi postavimo šotor. Pri kuhanju večerje bi se pa tudi nam kmalu zgodilo, da bi morali

Šara z Dyh-tau

Foto B. Lipovšek

nazaj. Ko smo namreč menjali butansko bombo pri gorilniku, se nam je plin razlezel po šotoru in se vžgal. V trenutku je bila notranjost šotora ena sama bakla, po kateri smo se mi premetavali brez zraka in kričali od strahu. Ravno ko sem se dotipal do noža, s katerim bi si napravil »požarni izhod«, se je ogenj polegel in vsi smo planili k vratom po zrak. Škode ni bilo na srečo nobene, le Borisov obraz (brada in brki) je bil osmojen. To noč spimo zelo slabo. Na tej višini nam primanjkuje kisika, tako da nas vso noč boli glava.

Četrtega dne je vreme tako, kot treba, le veter nas ne zapusti. Vstopimo v greben, ki mu Rusi ne pravijo zastoj »Pila«. Gor in dol nas vodi pot in veter nam nosi vrvi nad prepad, tako da imamo težave z njimi zaradi opasti. Kmalu smo na zapadni Šhari 5057 m, pa tega niti ne opazimo, ker je greben stalno na 5000 m. Veter nas suši in žeja postaja vedno bolj neznosna. Kljub soncu ni nikjer niti kaplje vode. Skušamo si skuhati toplo limonado, pa ne gre. Veter nam sproti gasi gorilnik, zaradi česar obupamo in se odpravimo naprej. Hodimo v vestonih in vihrnih hlačah, pa nas kljub temu zebe. Proti koncu grebena pridemo le do lepega zavetrja. Izkoristimo ga za malico. Prvič danes nam je prijetno toplo in ko se naslonim na cepin, me takoj prevzame spanec in me ponese na morje. Kolikokrat smo se mu na tej turi zaobljubili!

Med nami in med platojem pod Pikom Rustavelli 4960 m je le še kratka razdalja, vendar je greben tu zahteven, tako da nam vzame še par ur. Ko dosežemo plato, se gore okrog nas že oranžno barvajo. Šotor postavimo pod veliko skalo, privijemo par klinov v led in šotor zaradi varnosti obložimo še s kamni, ki jih nabereмо naokrog. Zavlečemo se v puhaste vreče in najprej malo zadremamo. Človek se temu kar privadi. Zjutraj greš rad ven, ker te vleče radovednost, ko za vsakim robom odkriš nov svet, do večera pa imaš že vsega dosti in komaj čakaš, da spraviš utrujeno telo v toplo vrečo.

Ko se nam prva utrujenost poleže, začnemo kuhati. Nedžo se spomni, da ima danes god, zato je večerja slavnostna in obilna. Saj je pred nami samo še dva dni, potem bomo pa spet lahko jedli, kolikor nas bo volja. Za bolj slavnostno vzdušje prižgemo celó svečo, ob kateri si, malce neslavnostno sicer, zato pa z večjim veseljem, grejemo roke. Najemo se

res dobro, tako da bomo jutri s to zalogo lahko hodili ves dan.

Noč je slaba. Veter, ki nam je že čez dan motil ravnotežje, se ponoči še okrepi. Šotorska krila pokajo kot petarde in me tolčejo po licih. Ležim namreč na privetrni strani, ki sem si jo celo sam izbral. Ko sem si jo izbiral, je veter potegnil ravno z druge strani. Kakor sem si postlal...

Zjutraj divja veter z nezmanjšano silo dalje. Zunaj je poleg tega še gosta megla in šotorske vrvi so zaradi ivja debele za možko roko. Ni da bi hodil ven. Zaloge hrane so zaradi sinočnje slavnosti kaj borne, zato jo reduciramo na minimalne obroke. Tako vreme lahko še traja...

Popoldne me iz dremavice vrže rjojenje, ki mu spočetka ne najdem vzroka. Ko pa se malo bolj prebudim, vidim, da nas je naša druga skupina dohitela. Spali so nekje sredi grebena, danes pa so šli kljub megli in vetru po naših stopinjah in nas tu dohiteli. Tudi nas zajame veselje, saj nas je tu že prava naselbina. Trije šotori in deset ljudi! Vendar nam morala kmalu rahlo pade, ko ugotovimo, da so si ravno naš rezervat izbrale strele za svoj »sestop« na zemljo. Najprej mislim, da se samo meni bliska pred očmi, ko pa mi Boris pravi »Ali vidiš?« vem, da je nekaj na stvari. Groma ne slišimo, ker šotor preveč ropota. Kadar ga pa le zaslišimo, vsi stisnemo glave med ramena, ker vemo, da je urezalo nekje blizu.

Vreme je ponoči in naslednjega dne še vedno nemogoče. Ležimo že v lužah, ki so se zaradi taljenja ledu nabrale pod nami. Podlagamo rokavice in kape pod rame in kolena, pa ne pomaga dosti. Puh je že ves premočen. Hrane praktično ni več; na dan si razdelimo vsi trije eno ribjo konservo. To pomanjkanje hrane se nam tudi že pozna pri dihanju. Vsi že čutimo dihalne motnje, ki se kažejo tako, da naenkrat začnemo hlastati za zrakom, kot da bi prišli pravkar izpod vode. Proces sam je tako buren, da nas prebuja, če slučajno ponoči še spimo. Tudi dolgčas nas že tare. Računamo, kdo je na slabšem; ali kaznjenci v samicah ali mi. Ugotovimo, da smo mi na slabšem, če ne računamo odvzema svobode. Teoretično gremo mi lahko, kamor hočemo. Teoretično... Šesto noč pade odločitev. Jutri gremo po najkrajši poti dol. Če ostanemo tu, bomo brez hrane ugasnili kot sveče. Vendar nas sreča kljub hudi preizkušnji še ne zapusti. Ponoči

naenkrat veter preneha, kot bi odrezal. Tišina, da nas je kar strah. Zadržujemo dih, in napeto čakamo, kdaj bo naslednji sunek podrl šotor. Prejšnjo noč smo nekajkrat skočili pokonci in se uprli v šotorska krila. Ni čuda, da se Rusi vetra najbolj bojijo, češ da jim trga šotore. Brez šotora pa v takem ni upanja. Tišina traja, tako začenjamo verjeti, da je konec vsega hudega. Olajšano zaspimo.

Jutro je res mirno in lepo. Okrog nas je kakih 30 cm novega snega. Skale so podobne koralam, tako na debelo jih je okrasilo ivje. S težavo podremo šotore in se odpravimo. Preden lahko začnemo sestopati, moramo še na Džangi-Tau — 5025 m. Vsi smo precej izdelani, ko se vlečemo po novem snegu naprej. Boris ima težave. Zaradi pretesnih nogavic mu zmrzujejo noge, tako da ga obhaja slabost. Razdelimo si vsebino njegovega nahrbtnika in počasi tipamo dalje. Opoldne smo na vrhu. Na tihem upamo, da bomo danes že dosegli ledenik ob vznožju. Optimisti! Sedem se nas spušča ob dveh 80-metrskih vrveh; Avstrijci so šli namreč naprej in so s tem »pogrunтали« najlažji sestop. Nas ujame noč sredi stene in težave z vrvmi nam ne dopuščajo doseči kekega prikladnega mesta za bivakiranje. Ko se nam posreči spustiti še 80 m niže, je že polnoč. Izsekamo kotanjo v strmo ledišče in se zavijemo v šotore. Sedaj že z gotovostjo računamo, da je to zadnji bivak. Še uro ali dve dela za jutri, pa bomo na ledeniku.

Naslednji dan je bil res zadnji, »ura ali dve« pa sta se zavlekli preko poldneva. Končno le vsak po svoji varianti dosežemo ledenik in se utrujeno vlečemo preko njega proti avstrijskemu bivaku. Dosti nam je ledu. Toliko osovraženi »šoder« nas sedaj privlači. Tam je toplo, brez razpok in šotor lahko postaviš, kamor hočeš.

Pri avstrijskem bivaku smo spet vsi skupaj. Pojemo nekaj hrane, ki smo jo pred vzponom pustili tu. Samoten Čeh pritava do nas; zanima ga, če smo videli dva njihova v Džangi-Tau. Včeraj da sta šla, pa ju še ni nazaj. Mož je že hudo zaskrbljen.

Počasi se nabirajo okrog nas tudi Rusi. Sami dobri znanci! Z njimi se tudi v nas vrača življenje. Vsak nekaj najde za nas. Branimo se hrane, ker vemo, da jo bodo sami bolj rabili kot mi. Pa nič ne pomaga.

Končno se prikažejo še Pavle, Zlatko in Dušan, otovorjeni s hrano. Nalašč za nas! Pozdravljamo jih z raketami, ki so nam še ostale

z vzpona. Tudi Rusi nam pomagajo, tako da je avstrijski bivak prizorišče pravega ognjemeteta. Sedaj, ko imamo dovolj hrane, se nam ne mudi več v tabor. Odločimo se še za en bivak. Kdo bi se v temi še 5 ur spotikal po ledeniku. Naju z Borisom pa še nekaj mika. Na vsak način bi spet enkrat rada doživela, da naju zbudi sonce, ki se upre v šotor in segreje njegovo notranjost, da zležeš iz šotora zato, ker ti je vroče!

Sedem dni in sedem noči v objemu Bezengijske stene

Barbka Lipovšek-Ščetinin

»O ti zlodej! S tem prečenjem imamo pa res smolo!« zagodrnja Polde, ki se vedno izraža bolj energično, in se še globlje zarine v svojo slonovo nogo. Štirje se stiskamo v majhnem ruskem šotoru: Janez, Peter, Polde in jaz, za streljaj od nas pa v enem šotoru trije Avstrijci in v drugem še trije naši: Bači, Janči in Nedžo. Zunaj divja vihar. Od časa do časa se vsuje sodra in gosta megla se vleče prek grebenov. Vidi se komaj tri metre daleč. Menjaje se po dva in dva podpiramo z rokami šotorska krila, ki jim občasni močni sunki groze, da jih raztrgajo. Še celo odlični ruski šotor je komaj kos takemu neurju.

Že peti dan smo na prečenju. Zaradi vetra in megle smo izgubili dva dni, čakajoč v šotoru na izboljšanje. V lepem vremenu bi bili sedaj že gotovo v dolini, tako pa bogve koliko dni imamo še pred seboj. V taki megli in viharju je nemogoče nadaljevati pot v svetu, ki nam je skoro popolnoma nepoznan. Računamo, da smo nekje pod Džangi-Tauom. V tem primeru čaka nas štiri samo še vzpon na vrh in sestop na ledenik Bezengi po severnem grebenu. A težko ga bomo našli, če se megla ne bo dvignila. Ostali nameravajo prečiti do Gestole. Tudi njim ne bo lahko.

Glede na to, da lahko slabo vreme vztraja še več dni, naš položaj res ni preveč zavidljiv. Oprema je že skoraj vsa premočena in hrane je, če jo skrčimo na minimum, komaj še za dva dni.

Že pred odhodom na Kavkaz so nam skoro vsi odsvetovali prečenje Bezengijske stene, češ, slovenski alpinisti smo bolj za tehnično plezanje, ne pa za »garaška« prečenja, ki so za ruski alpinizem tako značilna in predstavljajo v Kavkazu vsaj tretjino smeri. Pa ravno zato smo se v mislih ukvarjali s tem trdim orehom že vse od začetka našega bivanja v taboru Bezengi, še bolj pa, ko smo na prvih turah pogledovali po Bezengijski steni iz sosednih pettisočakov. Nepozaben je bil pogled na Bezengijsko steno, vso žarečo v soncu, tisto jutro, ko sem v spremstvu treh tovarišev stopila na svoj prvi pettisočak Dych-Tau. Takrat sva se s Petrom dokončno odločila, da jo bova prečila. Pridružila sta se nama še Polde in Janez.

V načrtu smo imeli takoiimenovano malo prečenje Bezengijske stene. Razlikuje se od celotnega prečenja (Šhara-Gestola) v tem, da poteka vzpon na Šhara ne po severovzhodnem grebenu, ki predstavlja normalni pristop, temveč po severnem stebru, ocenjenim z najvišjo težavnostno stopnjo 5 b; konča se sicer že na Džangi-Tau, od koder poteka precej zahteven sestop na ledenik. Tehnične težave so pri tem prečenju večje, zato je po izjavah sovjetski alpinistov »malo prečenje« enakovredno celotnemu.

Vendar se nas je smola držala že od vsega začetka. Tistega dne, ko smo se pred štirinajstimi dnevi prvič podali proti avstrijskemu bivaku pod severno steno Šhara, sta nas megla in dež zajela že na Bezengijskem ledeniku. V upanju, da je to le vsakodnevno popoldansko poslabšanje vremena, smo nadaljevali pot mimo razpok in ledeniških potokov. Na zgornjem delu ledenika so se megle razkadile in v daljavi smo zagledali prve obrise Šharinega stebra, obsijanega z zadnjimi sončnimi žarki. Vreme se je precej izboljšalo in z lahkimi srei, polnimi pričakovanja za naslednji dan, smo legli spat.

Drugo jutro nam je prineslo razočaranje. Debeli plast oblakov se je valila preko sedla Dychni-Auš in zavijala pobočja v meglo, ko smo se napotili preko ledenika proti vstopu v steno. Težka soparica je ležala v zraku, še v srajcah nam je bilo prevroče. Pot je vodila po moreni na južnem pobočju Dych-Taua

daleč gor proti sedlu, nato pa preko zgornjega konca ledenika pod severno stran Bezengijske stene — pod Šharin steber. Ob prvih razpokah na ledeniku smo se ustavili. Neodločeno smo strmeli v Šhara, zavito v meglo vse do prvih skalnih skokov. V Kavkazu se je včasih prav težko odločiti za umik ali nadaljevanje ture. Vreme, posebno v Bezengijski skupini, je polno hitrih in presenetljivih sprememb. Tako se lahko iz najbolj temačnega in deževnega jutra razvije prekrasen dan, kot se nam je to zgodilo na prvi turi — trenirovki na Misses-Tau. Takrat smo zaradi čakanja na izboljšanje vremena izgubili tri dragocene ure. Toda takrat je bilo drugače. Čudno vzdušje je viselo v zraku. Jug je pritiskal, obšlo nas je lenobno razpoloženje in brez pravega navdušenja smo se potikali po ledeniku. Neumno bi bilo v takem dvomljivem vremenu začinjati težko turo, ki bo trajala štiri dni ali celo ves teden. Vsaj tako se je zdelo Poldetu, Petru in meni, le neugnani Janez je priganjal dalje. Toda zmagala je večina. Ubrali smo jo nazaj proti bivaku. Tam pa se nam je izza oblakov prismejalo sonce in v dveh urah razkadilo še zadnje megle, ki so se vlačile po grebenih. Janez je z besnim obrazom hodil med šotori in nas divje pogledoval izpod čela, mi pa smo, osramočeni nad našo jutranje neodločnostjo, zmigovali z rameni, češ doma bi v takem ne le sestopili nazaj, temveč bi jo celo pobrisali v dolino, ker bi se vreme brez dvoma pokvarilo vsaj za teden dni. Vrag vedi, kakšne muhe ima vreme v Kavkazu! Nekoliko smo se potolažili šele, ko smo opazili dve navezi, ki sta se spuščali po melišču proti našim šotorom. To so bili Bači, Janči, Nedžo in Zlatko, ki so hoteli tistega dne preplezati južno steno Dych-Taua, in so bivakirali že visoko nad ledenikom tik pod vstopom v steno. Kazalo je, da so tudi oni obupali nad vremenom. Nekoliko so posedeli pri nas, da bi se posušili na soncu, potem pa so se po ledeniku vrnili v tabor. Mi smo sklenili, da počakamo do naslednjega dne. Žal nas je sreča zapustila tudi tokrat. Ob enim ponoči, ko smo zapustili šotor, je bila noč čisto jasna, le Peter, ki vedno kaj kritizira, je dejal, da bi bilo zaradi njega lahko tudi manj zvezd na nebu in bolj mrzlo. In njegova na nekoliko čuden način izrečena vremenska napoved se je uresničila že čez dobro uro. Postalo je še bolj temno in soparno kot prejšnje jutro, vendar smo brez besed nadaljevali pot. Drug za drugim smo hodili po že izhojenih stopi-

njah preko ledenika. Od nekod smo pobrali nenapisano pravilo: kjer se prvemu ne udre, je tudi za zadnjega varno. Zato smo pustili vrvi zvite v nahrbtnikih, da bi čim prej prišli do vstopa. Zaradi tega pravila pa se je meni, ki sem navadno hodila zadnja, tistega dne dvakrat otepalo.

Prvič ravno tedaj, ko smo nenavezani hiteli mimo zadnjih ledeniških razpok. Čisto iznenađa mi je zmanjkalo tal pod nogami. To se pravi k sreči le pod desno nogo, leva pa je obtičala nekje v snegu. V trenutku sem bila do pasu v luknji, ki se je pod mojo težo in težo nahrbtnika počasi širila. Nekoliko sem z nogo pobrcala sem in tja, da bi dognala širino razpoke, toda povsod je bila sama praznina. Kar zataknilo se mi je nekaj v grlu, kajti spoznala sem, da je to moj prvi poglobljeni stik s pristno A razpoko. K sreči se je Peter ravno takrat sam od sebe obrnil. Čut za svojo boljšo polovico ima namreč posebno dobro razvit. Prihitelj mi je na pomoč in mi še pravočasno pomagal s cepinom na varno. Prav srečna sem bila, ko so nas tik pod vstopom presenetile prve debele dežne kaplje, kajti tistega jutra je moje veselje do alpinizma splahnelo vsaj za polovico. K sreči je dež, ki je padal vedno močnejše, ohladil navdušenje tudi ostalim trem, zadnje pomisleke pa nam je pregnal strašanski pok tik nad nami. Desno od skal, kjer drži smer, se je odlomil ogromen serak in s truščem zgrmel na ledenik. Ob misli, da lahko tudi nam kaj takega prileti na glavo, smo se obrnili in jo ucvrli v dolino.

Tokrat smo imeli Šharinega stebra in prečenja dovolj. Vrnili smo se v tabor, mimogrede pa sem si jaz lahko ogledala še eno razpoko od blizu. Krivi pa so bili Janez, Polde in Peter, ki so nalomili leden pomol, s katerega je bilo treba skočiti čez 2 m široko ledeniško poč. Ko sem se odgnala jaz, sem namesto k ostalim trem, priletela s pomolom vred pred razpoko, ki k sreči ni bila globoka. Razen strahu in nekaj prask ni bilo večjih posledic. Huje je bilo to, da nas je kmalu zatem presenetil močan naliv. Mokri do kože smo prispeli v tabor.

Prvi poizkus nam je pobral skoraj ves teden: tri dni za hojo po ledeniku do vstopa in nazaj ter za čakanje pod steno, tri dni pa za sušenje opreme in za priprave na ponoven poizkus. Toda nabrali smo si nekaj izkušenj, tako glede vremena in hrane, ki smo jo prvič vzeli premalo s seboj (računali smo le na

lepo vreme), pa tudi glede ledeniških razpok. To je pravzaprav zadevalo le mene bolj kot ostale, vendar je čutil posledice tudi Peter, ki je moral sedaj vlačiti vrvi iz nahrbtnika pred najmanjšimi razpokami.

Nebo je bilo kristalno jasno tisto jutro, ko smo se, oboroženi z izkušnjami in bogatimi zalogami v nahrbtnikih, znova napotili čez ledenik pod Šharo. Tokrat smo nameravali postaviti prvi bivak že pod vstopom v steber, kajti pot od šotorov na ledeniku do vstopa nam je prejšnje dni pobrala preveč časa. Poldne nas je zalotilo na avstrijskem bivaku. Šotor smo si postavili na široki ledeni ploščadi, v zavetju velikega seraka. Nekaj metrov nad nami so se utaborili Bači, Janči in Nedžo, ki so nameravali prečiti Bezengijsko steno od Šhare do Gestole. Nekje na grebenu pa so bili Avstrijci z istim namenom. Kazalo je, da nam ne bo dolgčas. Že to prvo noč smo lahko okusili »sladkost« bivakiranja v štirih. Na avstrijskem bivaku smo spali vedno v dveh šotorih. Tega pa si na prečenju seveda nismo mogli privoščiti zaradi teže nahrbtnikov, ki je bila že tako prevelika. To noč smo jo še kar dobro zvozili s pomočjo dobre volje, ki smo jo imeli zaenkrat še dovolj na zalogi. Drugo jutro je bilo že manj zabavno. Zaradi prostorne stiske smo se odpravili precej pozneje, kot bi se morali. Hkrati sta se lahko oblačila in pripravljala samo dva, ki sta nato morala zapustiti šotor in dati prostor ostalima dvema. Nato smo se zopet vsi štirje stlačili v šotor in skuhali zajtrk. Pri naslednjih bivakih se je stvar nekoliko zapletla. Zaradi mraza se nikomur ni ljubilo zapustiti šotora, zato se je preoblačenje vršilo vedno v zelo razburljivem vzdušju. Vsak je dobil nekaj brc in sunkov pod rebra, preden smo se stlačili v slonove noge ali pa v vestone in vihrne hlače. Višek napetosti je navadno dosegel Peter, ko je s svojim strogim glasom zavpil: »Miž' te, fantje, Barbka dela strip-tease!« Tisto jutro, ko smo dosegli prve skale v stebru, je bilo sonce že precej visoko na obzorju, Bači, Janči in Nedžo pa že daleč na severovzhodnem grebenu. Vendar nas niso le zamudile jutranje priprave in podiranje šotorov, temveč tudi precej težaven pristop v steber, posebno zadnja prečnica preko strmega snežišča, ki se je vlekla čez vso spodnjo tretjino stebra, obdano od obeh strani s skalnatimi skoki. Plezali smo kar vstric. Polde in Janez bolj po ledu, midva s Petrom pa sva se, kolikor se je dalo, držala skal. Čez

kake štiri raztežaje se je sneg zožil v skoro navpičen leden kuloar, ki smo ga prečkali od leve proti desni in tako prešli na skrajni desni konec stebra. Smer je sedaj tekla po bolj strmem in izrazitejšem rebro, na katerem so se vrstili skalnati in ledeni odstavki drug za drugim. Upanje, da bomo lahko snelj dereze z nog vsaj za nekaj ur, kot smo to pričakovali iz opisa smeri, je popolnoma splahnelo. Žal je bilo letos v stebru izredno veliko snega. Malo pred poldnem smo prispeli do prostora za prvi bivak. Le za bore pol ure smo se ustavili na široki skalnati ploščadi, nato pa sta nas pregnala naprej veter, ki je pihal vedno močneje, in skrb, kako dolgo je še do naslednjega bivaka. Snežne razmere so bile precej slabe. Pobočje je bilo pokrito ponekod z ledom, drugod pa s prhkim snegom, v katerem se nam je udiral do kolen. Tako smo včasih napredovali zelo počasi, posebno ker je bilo v rebro vedno manj kopnih mest.

Nad bivakom se je dvigala dobrih 20 m visoka skalna stena. Ni pretežko, je pisalo v opisu. Toda na opis se ni bilo moč zanašati. Povsod, kjer je pisalo ni pretežko ali lahko, smo lahko pričakovali, da nam bo stena prav krepko pokazala zobe. Žal pravo nasprotje opisa Gruzinskega stebra v severni steni Dych-Tau. Tam smo skoraj vsa težka mesta preplezali brez varovanja, medtem ko smo »kočljivo« mesto, kjer bi bilo treba po opisu uporabiti tudi stremena, prešli, ne da bi se ga zavedali. Sploh je sovjetske alpiniste pri njihovem ocenjevanju včasih težko razumeti. Res je sicer, da je njihov razpon na težavnostni lestvici razmeroma majhen. Zato nimajo možnosti, da bi natančno določili težave v neki smeri. Njihovo ocenjevanje je nekako bolj skupinsko. Tako na primer so skoro vse smeri v severnih stenah ocenjene s 5 b, kar pomeni najvišjo težavnostno stopnjo, vendar se dostikrat te smeri po težavnosti zelo razlikujejo. Sami smo imeli priliko opaziti to razliko tudi sedaj v severnem stebru Šare, za katerega so Rusi zatrjevali, da je lažji od Gruzinskega stebra, ki velja za eno najtežjih smeri v Bezengih. Tu pa smo se lahko prepričali, da je vsaj za eno stopnjo težji. Seveda igrajo važno vlogo tu vremenske razmere in s tem snežne razmere, ki se lahko od leta do leta močno spreminjajo in lahko zavoljo tega razmeroma lahka smer postane skoraj najtežja.

Stena nad bivakom je bila precej strma in zasnežena. Peter, ki je bil tokrat zadnji na vrsti, si je izkopal ogromno stojišče, češ da

mora imeti dovolj prostora, da se mi umakne, če bi slučajno priletela nazaj. Počakala sem, da sta bila Polde in Janez preko, nato pa sem se začela vzpenjati po njunih stopinjah. O stopinjah bi se dalo prav veliko lepega povedati. Prava radost je slediti jim, če so izkopane v globok svež pršič ali v led. Toda če pokriva skalo tanka plast snega, niso stopinje prav nič zaželenene, posebno če je skala pod snegom tako gladka in zaledenela, kot je bila na tem mestu. Polde se je pregoljufal preko tako, da se je previdno upiral v snežno skorjo, Janez si je nekoliko lahko pomagal tudi z vrvjo, jaz pa nisem imela ne tega ne onega. Zato mi je šlo prav počasi naprej, spotoma pa sem oštevala Poldeta in Janeza, ki sta počistila skalo prav do zadnje krpe snega. Izstop iz stene je predstavljal ozek žlebič, na vrhu zasut s snegom, ki se je nadaljeval v strm kuloar. Tam sta stala Polde in Janez, kopala nove stopinje in mi pošiljala na glavo in za vrat cele gore svežega snega. V žlebu mi je šlo že prav na tesno. Sneg me je slepil, roke so mi skoraj otrpnile. Mrzlično sem iskala oprimke pod snežno plastjo na vrhu žleba, da bi se potegnila na varno, toda prsti so mi vedno znova zdrsnili na zaledeneli skali. Še sedaj ne vem, kako sem se pregoljufala preko tistega mesta, toda čez me je pognalo ogorčenje nad Petrovim »zaskrbljujočim« vprašanjem, če naj pod steno razpne šotor.

Kuloar je prešel v grapo, kjer sta se sneg in zaledenela skala menjavala že na nekaj metrov. Vreme, ki že zjutraj ni kazalo posebno dobro, se je popoldne močno poslabšalo. Že v kuloarju sta nas zasula sneg in sodra na grebenu pa smo zašli v meglo. Le od časa do časa je sonce še posijalo skozi oblake. Zaman smo se ozirali navzgor in iskali široko snežno pobočje, kjer naj bi se dalo izkopati drugi bivak. Za vsakim skokom se je nadaljeval nov skalnat in snežen greben. Pozno popoldne smo prišli do previsnega skoka. Pod njim je bilo za dober kvadratni meter ravnega prostora. Ali naj si tukaj postavimo šotor? Skrajni čas je že bil, da si uredimo bivak, preden nas zaloti noč. Toda Poldeta je gnala radovednost dalje. Fantje so se skoraj hkrati zagnali v previs, da bi bili čim prej preko. Ker za četrtega ni bilo več prostora, sem pač ostala spodaj. Dolgo je bilo treba čakati. Verjetno se jim je zgcej kaj zataknilo. Končno je do mene priplaval vrisk — kazalo je, da je Poldetov nos dobro napovedoval — in vrv

Pogled z Avstrijskega bivaka: levo Ljalver, sedlo N. Canner, Canner, v ospredju Kjel-Baši, Salinan in proti

se je napela. S težavo sem premaknila otrple ude in Peter je moral prav krepko napeti moči, da me je spravil preko. Tam sta na širokem grebenu Polde in Janez že kopala prostor za šotor.

Zbudili so me močni sunki vetra in plaz kletvic, ki se je vsul iz Poldetove vreče. Poldetu je počasi zmanjkalo fantazije in izpod glave je privlekel na dan zeleno platneno vrečko, od katere je kapljalo nekaj, kar je močno dišalo po majonezi. Majonezo smo kot na vse ture tudi tokrat vzeli s seboj, lično pakirano v neprodušnih plastičnih blazinicah. Seveda pa te blazinice niso bile tako močne, da bi zdržale za zglavje, kot je to storil Polde. O tem sem se jaz že v dolini prepričala, ker

sem sama preizkušala njihovo trdnost in se mi je potem tri dni zračila trenirka za šotori v taboru. Seveda sem svoje izkušnje posredovala naprej, toda kdo ženski verjame! Potolažili smo Poldeta, ki je nor na majonezo, z dejstvom, da si jo danes lahko krepko privoščiti za zajtrk, če si je še ni vse razmazal po vestonu in slonovi nogi. Na razpolago je imel majonezo v vseh variantah: majonezo s svečo, z vžigalicami, z napolitankami in z rahatlukom. Posebno zadnja varianta je bila prav okusna, vendar Poldetu zajtrk ni šel posebno v slast, verjetno je bil preveč srdit.

Ko se je ozračje pomirilo, smo šli na ogleda za vremenom. Izvidnica je bil Polde, ki je bil trenutno najbolj buden in ki se je že itak

desni vrhovi Kargašilskega grebena

Foto Zlatko Smerke

spravil iz slonove noge. Zaradi viharja, v katerem se je tresel ves šotor, se je le težko spraviti na plano.

»Kako je zunaj?«

»Krasno vreme! Nebo brez oblčka, veter pa tak, da komaj stojim. Odpihnilo bi nas tam gori. Nad grebenom je precej visok skok, naprej pa ne vidim. Pa mislim, da nimamo več daleč do serakov pod vrhom.«

Sklenili smo, da se oblečemo in pripravimo za naprej ter počakamo toliko časa, da se veter vsaj nekoliko poleže. Toda vihar ni pustil. Dan nam je minil v fotografiranju prekrasne panorame južnih sten Dych-Tau in na nasprotni strani ledenika, ob kuhanju juhe in kosmičev pa v ugibanju, kakšna je smer

naprej in koliko je še do vrha. Ob sedmih zvečer smo kot že prejšnji dan spustili v zrak zeleno raketo, ki je bila znamenje tovarišem v dolini, da je z nami vse v redu. Nekaj sekund pozneje smo opazili v zraku visoko nad nami še dve raketi. Razveselili smo se, hkrati pa z zavistjo pomislili — naši in Avstrijci so že na vrhu.

Drugo jutro je veter še vedno tresel stene šotora, vihar pa se je polegel. Dalo se je hoditi in že navsezgodaj smo se odpravili naprej. Strmina je bila še precejšnja, vedno več je bilo ledu, vendar je kazalo, da smo čez najhujše prešli že prvi dan. Hitro smo napredovali in kmalu dosegli odlom visečega ledenika, ki se je spuščal z vrha. Janez in Polde

sta se zagnala kar v serake, midva s Petrom pa sva se jim previdno izognila na levi in po strmem ledenem žlebu dosegla čez eno uro višji greben. Pot naprej je bila enostavna. Pred nami se je širilo ogromno snežno pobočje, ki se je počasi dvigalo proti vrhu Šhare. Toda veter je tu zopet nosil bele zastave pršiča preko grebena. Ob najhujših sunkih smo leže čakali, da se je vihar zopet nekoliko pomiril. Kljub vetru in višini, ki smo jo sedaj že močno čutili, pa smo še kar hitro napredovali in nekako ob dveh popoldne dosegli vrh. Vrha pravzaprav ni bilo. Vse skupaj je bil en sam dolg greben, kjer je bila nekaj metrov pod robom speljana globoka gaz, sled naših tovarišev. Danes so bili verjetno že daleč sredi grebena.

Spodaj v steburu posebno prejšnji dan nismo računali, da bi nadaljevali s prečenjem, kajti vreme se je vedno bolj kvarilo. Želeli smo si le priti na vrh Šhare. Sedaj pa smo zagledali Džangi-Tau pred sabo v varljivi bližini. Greben ni bil videti težak in nihče ni več pomislil na povratek kljub barieri oblakov, ki se je nabirala daleč na obzorju. Brez počitka smo nadaljevali pot in blagrovali naše, ki so nam zgazili široke stopinje v sneg. Brez njih bi šlo precej počasneje.

Kmalu je bila Šhara le še majhen špik v grebenu, toda Džangi-Tau se nam je vedno bolj umikal. Na vrhu vsake večje vzpetine smo zagledali pred seboj nov, še daljši greben. Končno je vse skupaj zakrila megla. Ni nam preostalo drugega, kot da postavimo šotor na prvem mestu, kjer se je greben nekoliko razširil. Prav tu na grebenu smo začeli spoznavati neskončne razdalje v Kavkazu. Tisto noč, pa tudi še vse naslednje smo si zatrjevali: Samo še ta bivač. Jutri bomo že na Džangi-Tau, nato pa hitro v dolino. Toda koliko je bilo še teh »zadnjih« bivačkov!

Drugo jutro je bila megla kljub hudemu vetru še gostejša, od časa do časa pa je naletaval sneg. Brez gazi ne bi prišli daleč. Le o tem smo bili lahko prepričani, da je nekje daleč pred nami Džangi-Tau. Če ga ne bomo danes dosegli, ga bomo pa jutri. Pravzaprav smo si bili kmalu na jasnem, da nas čaka še en bivač. Veter je od časa do časa razgnal megle, vendar le toliko, da smo lahko ugotovili: Grebenu pred nami ni ne konca ne kraja. Ob štirih popoldne smo prispeli na nekoliko bolj izrazito vzpetino. Z nje se je spuščal greben v zelo strmem in ostrem loku na široko sedlo. Kako široko je bilo, se v megli ni videlo. Toda

mogoče pa se je tu vendarle že začenjala tista široka planjava pod Džangi-Tau, ki smo jo opazili že z vrha Šhare in kjer naj bi prenehale naše težave. Z vso naglico smo se nestrpnostno spuščali navzdol. Bogve kako bi se varovali, če bi se zavedali, kje sestopamo. Kasneje, ko smo v jasnem vremenu gledali nazaj proti izredno eksponiranemu reburu, kjer smo sedaj plezali skoro čisto nezavarovani, nas je kar zona oblivala. Le za korak naj bi nekemu spodrsnilo, pa bi naveza odletela naravnost na ledenik, 2000 m niže.

Na drugi strani sedla se je začenjalo, kot smo slutili, široko sneženo pobočje, ki se je polagoma dvigalo. Kam, se v megli ni dalo ugotoviti. Tu so stopinje izginile v trdem snegu. Zadnja sled so bile avstrijske konzerve, ki so ležale v zavetju na nekoliko izravnanim prostoru. Po krajšem ogledovanju smo se odločili, da kar tu postavimo šotor. Le iz radovednosti ali pa iz upanja, da najdem mogoče še boljši prostor za bivač, sem se začela vzpenjati po strmini nad zavetjem. Peter, ki je bil privezan na vrv samo nekaj metrov, na kratko, je godrnjaje stopil za mano. Nankrat se je iz megle pred mano izluščila senca. »Šotor,« sem zavpila in še sama nisem verjela svojim očem. Peter je bil v hipu pri meni. Kaj eden! Dva šotora sta stala nekaj metrov pred nami, vsa odeta v ivje in led. Dohiteli smo avstrijsko in našo skupino, ki sta že ves dan čakali v šotorih, da se megla dvigne. Težko je opisati veselje ob tako nenavadnem srečanju na višini 5000 m, daleč stran od normalnega življenja, ko človek ve, da je prepuščen le samemu sebi...

In sedaj smo tu. Trije šotori in devet alpinistov, ki brezupno strmijo v sivo meglo in čakajo na vreme. Včerajšnje snidenje je zbudilo v nas spet nov optimizem, posebno glede vremena, toda danes je megla še bolj gosta, veter še hujši. Posvetovati se je treba, kaj bi ukrenili. Hrane je malo, čimprej moramo priti v dolino. Predlagam, da skličemo sestanek šotorskega sveta. Ta se izkaže uspešen in sklene naslednje:

prvič: od sedaj naprej bomo jedli samo enkrat na dan (nato smo itak že navajeni, saj se nam zadnje dva dni ni godilo nič boljše). Brez hrane se pa tudi da zdržati še nekaj dni. Ni vrag, da ne bi v tem času prišli v dolino. drugič: zanesti se moramo na napovedi ruskih alpinistov, da slabo vreme navadno ne traja dalj kot dva do tri dni, torej bo jutri brez dvoma sonce in bomo nadaljevali pot.

Ko se šotorski svet razide, nimamo več kaj početi. Po želodcih nam kruli, nestrpno pogledujemo na ure. Zajtrk, kosilo in večerja so napovedani za ob petih popoldne. Čas se vleče kot »čik gumi«. Ob treh popoldne smo mnenja, da je pravzaprav vseeno, kdaj pojemo današnji obrok. Še bolje, če ga takoj, kajti s polnimi in toplimi želodci se lažje počaka večer. Z navdušenjem se opravimo k sestavljanju jedilnika. Izbira ni velika: argo juha s kosmiči in kakao.

Čez par trenutkov plamen na gorilniku že veselo plapola in sneg se topi v obeh posodah. Dobiti zadostno količino vode je v tej višini najbolj zamudna stvar, posebno če je lakota velika. Toda čez plinski kuhalnik ga ni! Še malo, pa bo sneg stopljen. Pravzaprav ima tudi takle gorilnik včasih svoje muhe. Polde-
 tovin in Janezov že dva dni na primer nagaja in sedaj zopet noče goreti. Janez domneva, da je bombica prazna in jo odvijje iz gorilnika. Toda močan piš plina kaže nasprotno. Janez bombico hitro privije nazaj, toda sedaj gorilnik sploh ne gori več. Mnenja smo, da je plin, kolikor ga je še bilo, že ušel ven in Janez zopet odvijje bombico, tokrat do konca. Nato se dogodki naglo vrstijo drug za drugim. Plin bušne z vso močjo na dan. Najin gorilnik seveda še gori. Predaleč stran sem, da bi ga dosegla, zato zavpije Petru, naj ga ugasne. Toda Peter z obema rokama krčevito drži posodo s stopljenim snegom, da bi se voda, na katero smo tako dolgo čakali, ne razlila. Močan pok! Ves šotor je v hipu v plamenu. Nastane strašna vročina. Pljuča lovijo kisik, ki ga skoro ni več. Janez se meče po plamenu. Pozabil je, da butan ni bencin, ki bi ga lahko zadušil. Ko se dvigne, mu ogenj zopet bušne v obraz. Jaz, ki sedim pri izhodu, skušam odpreti šotor. Toda kako naj ga sedaj odprem v nekaj sekundah, ko pa se drugače po pol ure trudimo z zaledeneli gumbi. V obupu primem za stranico šotora, jo odtrgam od dna in skušam poriniti glavo skozi odprtino. Toda platno je močno. Rusi ne hvalijo zastonj svojih »pamirk«. Tedaj začutim sunek v hrbet in odletim skozi razparan šotor v sneg. Za mano se vržeta Peter in Polde (Peter še vedno s posodo v roki, žal, prazno), za njima pa se počasi priplazi iz šotora ubogi Janez s čisto opečenim obrazom. Onemoglo ležimo v snegu in globoko vdihavamo sveži zrak. Kako prijetno nas sedaj hladijo veter in snežinke. Tedaj se znajde pri nas eden od Avstrijcev, ki je bil ravno na ogledih za vre-

Na grebenu Misses-Tau

Foto B. Lipovšek

menom in je bil priča temu prizoru. Skuša nam pomagati, kolikor je v njegovih močeh. Zahvalimo se mu, saj razen Janezu nikomur ni nič hudega. Hvaležno pa sprejmemo šivalni pribor z odličnim avstrijskim sukancem in nato s Petrom celo uro šivava razparano platno. Dolgo traja, da uredimo razdejanje v šotoru in pozno zvečer si končno skuhamo zasluženo večerjo. Ponoči pritisne mraz. Avstrijci zmerijo — 20° C. Toda zjutraj se naše pričakovanje uresniči. Nebo je, kot bi ga umil z gobo. S težavo podremo zaledeneli šotor. Kaže, da sonce, ki je že visoko, sploh nima moči. Ko odhajamo, nas doleti razočaranje. Ugotovimo namreč, da nismo pod Džangi-Tau, temveč nas od njega loči še precej dolg oster greben. Sneg je pa odličen, vrh dosežemo opoldne.

Kratek postanek na vrhu se spremeni v enourni počitek. Otvori ga Polde z nedolžnim vprašanjem (ki ga povzroči prazni želodec), kakšne so pravzaprav te slovite konzerve črnega ribeza, ki jim je z zanimanjem sledil že vse od Šare in ki so jih Avstrijci ravno sedaj privlekli iz nahrbtnikov. Galantni Avstrijci nam ponudijo eno konzervo »na vpogled«. Seveda je v trenutku prazna. Nato si

drug drugemu ponujamo razne dobrote. Tu pa Avstriji potegnejo krajši konec, saj naše zaloge so že skoro čisto pri kraju. To je tudi vzrok sklepu, da poleg nas sestopi z Džangi-Tau v dolino tudi druga naša skupina Bači, Janči, Nedžo, ki s hrano ni nič na boljšem kot mi. Pristrčno se poslovimo od prijaznih Avstrijcev in jo mahujemo navzdol. Sestopa ne poznamo, zato je treba pohiteti.

Z žalostnim obrazom gledam za Avstrijci, ki hitro napredujejo po grebenu proti naslednjemu vrhu. Kako si želim iti za njimi. Če tudi bi imeli dovolj hrane, nam to preprečuje maršrutni list, v katerem piše samo »prečenje od Šare do Džangi-Tau«. In vodja Pavle nam je še posebej zaklical, naj bomo disciplinirani.

Sovjetski alpinisti imajo navado, da si ne čestitajo k uspelem vzponu na vrhu, temveč šele v dolini, saj je sestop dostikrat še težji od samega vzpona. Kazalo je, da tudi tokrat ne bo drugače. Zgoraj po snegu je šlo hitro navzdol, toda ko dospemo do skal, se začno težave. Greben se razdeli v številna, silno razčlenjena rebra. Po opisu se ne najdemo, saj nam še pri vzponu ni kdovekaj koristil. Peter se odloči za širok žleb. Ni videti preveč krušljiv in prehaja spodaj v leden skoraj navpičen kuloar. Kljub temu da zvezemo skupaj dve 80-metrski vrvi napreduje spuščanje neznosno počasi. Že pri dveh ne gre hitro, nas pa je sedem! Poleg tega imamo vsi že po prvih osemdesetih metrih krepko osmojena ozadja. Torej, raje počasi, pa s celimi hlačami! Mračni se, ko smo v najbolj strmih delu kuloarja. Občudujem Petra, ki se prvi spušča naprej v temo in negotovost. Bojimo se, da bi kuloar prišel v navpičen skok, toda Petrov klic nas pomiri. Spodaj je široko ledeno pobočje, ki se na koncu izostri v nekakšen majhen grebenast pomol. Tam si postavljamo šotore pozno v noč. A nič ne de, bo vsaj krajši bivač. Noč presedimo, pretesno je, da bi pošteno postavili šotore. Tolaži nas vsaj zavest, da je to res poslednji bivač v steni.

Zadnji dan mine kot v sanjah. Napori osmih dni končno terjajo svoje. Poberejo nam še zadnje trohije energije. Kakor megla se vlečemo navzdol po grebenu. Komaj da opazimo plaz kamenja, ki se tik mimo nas vsuje v dolino. Toda tokrat smo že na ledeniku. Še dolgi dve uri hoje do avstrijskega bivaka, kjer nas čakajo zaskrbljeni tovariši, ki so nam iz tabora prihiteli nasproti!

Ogledi na Bašha - Auz

Ing. Pavle Šegula

Pred očmi se lepo premikata dolgi Zlatkovi nogi, ko z umirjenimi koraki grizljata strmino kamnite glave ob ledenem slapu, kjer ledenik Bezengi zavija na levo. Znoj v potokih zaliva oči, polzi po licih in namaka telo.

Lepo številce uric je že za nama, odkar sva se poslovila od napol praznega tabora, da bi si поблиže ogledala svet okrog avstrijskega bivaka.

Nikamor se nama ni mudilo, ko sva se poslovila od znancev v taboru. Poletni dan je dolg, gorski svet prečudovit, da bi človek kar tako divjal mimo nešteti lepote. Na vrsto je prišla filmska kamera, škrtali so zaklepi fotoaparatorov. Bilo je kaj videti: ob robih ledenika zevajoči, modrozeleni mrak razpok, ledeniške gobe, široki ponori, v katere bobne vode ledeniških potokov, pa rjava pušča skalovja na nevidnih ledenih tleh, kot mravljišča oblikovani stožci ledu, pokriti s kamenim drobirjem, in sedaj tu na najini desnici ledolom z razbitimi ledenimi stolpi, hrapavimi robovi, zevajočimi kotanjami. Pošast se lesketa v vseh mogočih barvah; zelena prehaja v modrika-ste odenke, ponekod se boki svetlikajo kot sveže očiščeno srebro, parajo jih temnejše počti.

Vrh glave se odločiva za počitek. Toplo je, v vodici se oplakneva, razmočene srajce in hrbtni strani nahrbtnikov izpostaviva soncu, da se na tkanini skoro hipoma zalesketajo beli kristalčki soli, ko vlaga puhti v suhi zrak.

Uživava razglede.

Nad nama Džangi-Tau in bližja Katyn-Tau, bezengijska »Baba«.

Proti zahodu koničasta Gestola z orjaškim črnobelim kumulusom. Onstran ledenika še črna škrbina N. Cannerja in bolj desno koničasti, nekoliko Jalovcu podobni Salinan z nešteti belimi ozebniki v temno rjavi masi

Koštan-Tau s Krumkolom nad ledenikom Kundžum-Mižirgi

Foto B. Lipovšek

skalovlja. Dan je miren, razen godrnjanja kuhalnika in vekanja malega kozoroga-tura na bližnjem snežišču ni glasu. Ne podre se noben serak.

Po opoldanski idili odrineva dalje po poti, ki se vsa ravna vije vrh morene v drevoredu belih smiljk, med rumenimi grinti, vijoličastimi jegličiči, belimi cveti kamenokrečev. Ves čas tik nad širokim ledenikom.

Ko sva tako daleč, da se stezičica neha, se po krušljivem skalovju dvigneva kakih sto metrov višje. Rjava morena pred nama zavije srpasto navzgor v levo, zagledava srebrno piramido šotoru, ki ga je pustil tu pred dnevi inštruktor Fred Tunik, ko je s tovariši nosil v dolino mrtvega prijatelja. Iz šotoru odstraniva AKIA čoln in majhno prenočišče je hitro nared.

Nekaj metrov proč žubori vodica grenkega okusa ob veliki kameniti piramidi s ploščo v sredini. V zarjavelih konservnih škatlah sklanjajo glavice uvele rožice, kot da bi žalovale za češkima fantoma Studničko in Černikom, ki sta izginila za vedno v razbitinah orja-

škega plazu, ko sta se hotela po prvenstveni smeri ob Tomaškovem stebru prebiti na Šharo.

Ko se za Gestolo utaplja sonce, se nama v rožnatih barvah poklonita skalni Dych-Tau in vsa bela Šhara. Preseneča naju neverjetno goljufivi občutek višine.

Dva enako visoka vrhova, pa kakšna razlika. Kako videz vara!

Črna kamenina Dych-Tau se zdi, kot da nima konca, kot da bi se končala nekje v samih zvezdah. Težka in neizrekljiva mogočna se pne gora nad nama, medtem ko je bela Šhara onstran ledenika videti vsa lahka in strašno nizka. Le kam se je skrčilo več kot dva tisoč metrov stene, da je orjaška gora videti vsa nebogljenja spričo črne sosede na severu?

Končno posveti še mesečina, po šodru nad nama štokrljajo kozorogi. Kumulusa nad Gestolo ni več, obeta se nama mirna noč.

Zjutraj zgodaj vstaneva in odrineva. Večji del opreme ostane v šotoru, zato sva hitro na ledeniku, ki se spušča izpod južnih sten. Ni ga dosti, pa ni nič manj muhav in zahteven

kot njegovi večji bratje. Še v temi, ko se Bezengijska stena komaj srebri, stoka kot umirajoča žival, da se okrog srca nehote zbira tesnoba. Stok tu, tam pok in tresk granitnega bloka, ki je na majavih tleh izgubil ravnovesje, pa spet drhtenje nagubane sivine, ko za par prstov nanovo zazija zalizana špranja. Hodiva, se izogibava razpokam, skačeva prek globin in sva vse višje. Pogled tipa greben nad nama. Skrajno desno je skalnata podrtija — Pik Varšava; bolj levo pa je vse lepo zalito z belo odejo. O sedlu Sella še nikjer sledu. Še preden sva na majhnem platoju, kjer se strmina za nekaj časa umiri, se srečava s štirimi ruskimi alpinisti.

V tipičnih rjavih oblekah, kakršne nosijo vsi alpinisti v teh gorah, se prijazno nasmihajo porjaveli, neobriti obrazi. Na čevljih s strašnimi trikuni imajo dereze in na moč se jim mudí v dolino. Za njimi je sestop z Mižirgija in nekaj dni garanja, sedaj se jim že toži po prijetnem, čeprav skromnem udobju tabora. Ustavimo se za hip, se pozdravimo in nadaljujemo vsak svojo pot. Ko se bližava zidu sivosrebrnih serakov, se odločiva za svojo varianto, kar naravnost navzgor na greben.

Zlatko napreduje izredno hitro, sledim mu po najboljših močeh. Na vsak raztežaj se ustaviva in počivava. Zanimivo: nobene utrujenosti ni čutiti, diha se lahko še kar lepo skozi nos, le kadar se ustavim, se mi zdi, da mi bo razneslo pljuča. Prehuda naglica pač ni primerna za to višino.

Čeprav se nama greben odmika, sva končno na njem in lahko pogledava podse na ledenik Krumkol. Mižirgi se nama zdi silno blizu, Zlatko se kar ne more sprijazniti z mislijo, da ne smeva tja gori. Končno pa tudi nimava prave opreme.

Najinega vrha ni videti, proti njemu v južni smeri drži krušljiv greben z mnogimi škrbinami. Na vzhodno stran vise številne opasti, ki jih je temeljito razmehčalo sonce in ki se jim izogibava v senco zahoda.

Kdo še ni strmél nad temnomodrimi, visokogorskim nebom, ko nas umirjeno in nekam slovesno vzpodbujá k prazničnim mislim v poplavi zlate svobode? Koliko tisočletij je minilo, da si je misleči otrok sveta — človek ustvaril svoja merila lepote! Koliko doživetij je bilo treba, da dandanes vsaj delu človeštva gora ni več svet sovražnih sil narave!

Tako sva uživala neskajljeno srečo svobodnega jutra v gorah. Na vzhodu so kipeli neznaní vrhovi skupine CEI, prav čisto zadaj

sam Kazbek, sivo bela konica obkrožena z bledikasto modrino obzorja.

Jug in zahod sta naju omamljala, ko sva ob kratkih postankih spet in spet pozabljala na oprimke v krušljivem granitnem grebenu.

Pik Sella je bil že pod nama, na njegovem grebenu se je radodarno pasla luč v obilju senc in onkraj nevidnega začetka ledenika Bezengi je rasla Šhara. Jutranje sence so izdatno skrčile razdalje med vzhodnim grebenom in severnim stebrom. Prebrisanka je skrivala svoje široke razsežnosti; da bi ne preplašila katerega svojih občudovalcev, je kazala svoje čare tako, da bi bili videti kar najlažje dosegljivi. In dalje proti zahodu en sam veličasten zamah silnega grebena z nešteti koničkami in vrhovi: Pik Rustavelli, Džangi-Tau, Katin-Tau, Gestola, Ljalver...

Na desni ogromna južna stena Dych-Tau, rjavosiva kamenina se v prepadnih stolpih poganja v meli nizkega podnožja. Videti sta koničasta, majhna vrhova, vzhodni pada na najino stran v enem samem previsu.

Mižirgijska in Bezengijska stena sta orjaška kraka nekakih klešč, ki na zahodu objemata greben s sedli Canner, ki veže Ljalver z Orto-Krao. Črna škrbina Nižjega Cannerja se ostro odraža v belini snegov, še bolj zadaj pa najine poglede pritegneta Užba in kopasti Elbrus v neskončni trumi neznaníh vrhov.

Najin greben in preudarno praskanje nad trhlimi opastmi se neha pred globoko strmino. Nad njo se dviga rjava skala z belo streho, ki gleda nad vzhodne globeli. Kar milo se mi stori ob misli, da bo treba žrtvovati kakih petdeset metrov višine in takoj nato spet z muko pridobiti, če hočeva, da bo vrh najin. Vrh tega je strmina videti nagajiva in zamudna, zato ne izgubljava časa.

Tovariš je nekje v zajedí pod menoí, ko se mimo goljufovih oprimkov dokaj zračno prebijam proti njemu. »Videti je, da boš postal še alpinist,« slišim njegov glas, ko ga še vedno ni videti. V duhu se njegovim ugotovitvam kar rad pridružim, saj sem končno vendarle prišel na račun. Potegnem se v škrbino še sam, nato pa skupno prav lahko potegnava tisti raztežaj proti vrhu.

Pogled se še razširi in obstane na plemeniti beli Ailami. Iz puščav ledenika Bašha-Auz se samosvoja dviga 4525 m visoko, nedostopna in redko, redko obiskovana. Na njeno teme drži komaj troje sneri; zahodni greben z ledenika Ailama pa nevidna južna stena in silna severna stena. Po slednji so jo z mnogo

sreče premagali moskovski alpinisti. Led, se-raki, silna strmina — malo obetov za zmago. Ni čudno, če ime, ki našemu ušesu zveni prijetno, spominja na imena gora iz Andov, pomeni namreč »goro, na katero se pride naokrog in po ovinkih«.

Ko mineva čas, ugotoviva, da je tudi Bašha-Auz redko obiskovana gora. Pred nama so bili leto dni popreje trije Čehi iz Prage, dva tedna kasneje pa so najinemu zgledu sledili mladi sovjetski alpinisti. Vrh je lep, visok in prekrasno razgledišče, res pa je, da je daleč. Treba je pošteno poprijeti, da mu stopiš na belo teme.

Zlatko si je dajal opravka s filmanjem, da sem neprenehno moral nekaj početi in se mu nastavljal zdaj tu zdaj tam na revni površini nekaj kvadratnih metrov in na ostri grebenski razi. To neprijetno početje sem pač opravljal v zavesti, da je potrebno za filmski doprinos odprave, čeprav bi se mi zdelo bolj imenitno, ko bi bili na podobnih raje fantje z Dych-Tau in Koštan-Tau. Je že tako, da pravi trud in napor vse prerada ostaneta skrita, saj tistih, ki bi ju upodobil v naravi, ni mnogo. Tako ju po sili razmer vse češče nadomešča improvizacija, pogosto v kaj nedolžnih razmerah, medtem ko resnično dogajanje teče skrito, odmaknjeno. Končno so bili šteti metri filma in odnehati je moral tudi neutrudni filmar; po dokaj pripravnem grebenu sva zapustila gostoljubno goro. Hitro so izginili za nama metri in višina, da sva bila mimo grede na ledeniku, belem v varljivi odeji novega snega.

Drobcena gaz neznanih predhodnikov naju je vodila nizdol, minute so tekle brez napora, čeprav včasih nekoliko živčno, saj se je zdaj enemu, zdaj drugemu često primerilo, da mu je noga nehote potipala praznino skrite razpoke.

Poldrugo uro hoda sva rabila do tabora, kjer sva ob prihodu pregnala čredo rogatih obiskovalcev-turov. Podrli so nama bili šotor, ko so stikali za kako skorjo kruha, sedaj se se brez posebne naglice razkropili na vse strani pred vsiljivcem, človekom.

Nahrbtniki so spet dobili svojo staro obliko in pravo težo, ko sva v pripeki zgodnjega popoldneva srečavala ruske naveze in se vračala proti daljnemu taboru.

Nad širnim ledenikom naju je zagnila megla in vsak v svoje misli potopljena sva spešila korake, da bi bila čim prej zopet med svojimi.

POZABLJENO GORO imenuje Hannelore Uhse iz Frankfurta a. M. Bavški Grintavec. Spis nam je poslala v glasilu frankfurtska sekcija DAV v spomin na korespondenco propagandne komisije PZS pred obiskom Trente. Takole pravi: Gorniški dnevi v Julijcih! Spet sva prisluhnila šumenju Soče pri izviru, spet sva občutila prvobitni čar tega neizrečeno lepega gorskega sveta. Pozdravljali so naju že znani vrhovi, šepetali svoje zgodbe in naju vabili v goste. Tako lepo so se zvrstili, ti ponosni Julijci! Ni jih mogoče z ničemer zamenjati, vsak ima svoj osebni okras, že na daljavo kličejo svoja imena. Vedno znova nas mamijo. Samo eden naju je zrl nem, resen iz daljave. Malo stran od svojih ponosnih bratov, nekam melanholičen. Ne morete ga prezreti, saj je visok 2344 m. Njegove silne stene obdajajo dolino Soče in Bavšice. Vas Soča je visoka komaj 487 m, zato so gore toliko višje. Na najino vprašanje, kako je s potjo, nama smeje odgovarjajo: »Nobene kože! Redkokdo zaide tja gor.« *Schöner ne pove nič o njem. Kugy ga opisuje kot strašno goro, čeprav ima sicer za Julijce samo zlate besede.*

Naša sva vodnika, Jožeta Vertelja, imenovala sva ga kar »Andreja«, v spomin na Kugyjevega vodnika Andreja Komaca... Nato pripoveduje Uhse, kako ju je Jože Vertelj vodil. V njegovem koraku sta spoznala, kaj je mislil Kugy s »trentarskim korakom«. »Andrej« se je izkazal vreden tega imena. Pot na Grintavec je bila baje pred 15 leti zaznamovana. S planine nad vasjo pa sta šla brez Vertelja, ki se je moral vrniti na očetov pogreb. In tako sta se lovila po nekaj markirani poti, ki je ni bilo nikjer videti. Ob pol petih popoldne sta dosegla vrh. Tam sta našla knjigo iz l. 1950, vpisanih je le nekaj desetlin planincev. Pozabljena gora s svojim brezvodnim, kraškim svetom! Nazaj grede sta se držala možicev, ki sta jih gor grede sproti postavljala. Bivakirala sta na planini, lovska kočja je bila zaprta. Ne zato, da bi preživela, ampak da bi doživela pravi bivak Kugyja in njegovih somišljenikov, da bi doživela noč v gorah.

»Pozabljena gora nama je dala nepozabno doživetje«. Spis nam je bil poslan sicer v spomin, je pa tudi opomin. Premalo smo se zanimali za organiziran obisk gora, ki nam jih je odprla osvoboditev našega narodnega ozemlja.

AVČINKE, univerzalne dereze, redno oglašuje firma Salewa med prvimi derezami, ki jih je zdaj po svetu seveda že cela vrsta. Reklama Salewe pravi, da so »Salewa — Avčin — Universal dereze« zelo vsestransko uporabne in opozarja na njihovo prilagodljivost in razstavljivost.

INDIJSKA EKSPEDICIJA NA EVEREST 1965 je gotovo senzacija prve vrste. Od 20. do 24. maja so Indijci pod vodstvom M. S. Kohlija trikrat prišli na vrh Comolungme in tako odpravili brez posebnega pompa 7., 8. in 9. vzpon na najvišji vrh planeta. Na njem so našli drog ameriške zastave iz l. 1963, nobenega sledu pa ni bilo o bisti Mao-tse-tunga, ki naj bi jo bila na vrh Everesta prinesla kitajska ekspedicijska. Kronika strehe sveta, boginje Matere Zemlje, ki ji je kolonialni apetit dal prozaično ime Everest, je zdaj ob kratkem takale:

1. vzpon: 29. maja 1953 E. P. Hillary in Tensing Norkay. Angleška ekspedicijska pod vodstvom Johna Hunta, 1953.
2. vzpon: 23. maja 1956 J. Marmet in E. Schmidt,
3. vzpon: 24. maja 1956 H. v. Gunten in A. Reist. Obe navezi švicarske ekspedicijske pod vodstvom Alberta Egglerja 1956.
4. vzpon: 1. maja 1963. James Whittaker in Navang Gombu in
5. vzpon: 22. maja 1963 ob 15.30 Barry C. Bishop in L. Jerstad
6. vzpon: 22. maja 1963 ob 18.15 Th. F. Hornbein in W. F. Unsoeld, vsi trije iz ameriške ekspedicijske pod N. G. Dyhrenfurthom 1963.
7. vzpon: 20. maja 1965 A. S. Cheerna in Navang Gombu (slednji je bil torej že dvakrat na Everestu).
8. vzpon: 22. maja 1965 Sonam Syatos in Sonam Wanguel
9. vzpon: 24. maja 1965 C. P. Vahra in Ang Kami, vse tri naveze indijske ekspedicijske pod vodstvom M. S. Kohlija 1965. Zanimivo je, da je bil 4. vzpon narejen v prvih dneh maja, medtem ko so vsi ostali vzponi v zadnjih dneh maja. Indijci so imeli svoj najvišji tabor v višini 8500 m.

IMENA CEST PO VELIKIH ALPINISTIH niso pogosta, najdemo jih le na Dunaju in v Münchenu. München ima na »Hasenbergen« Dülferjevo cesto, Grohmannovo, Kugyjevo, Paulckejevo in Staničevo. Naš Stanič je tu seveda Stanig. Pred kratkim so imenovali cesto tudi po Wellenkampu, himalajcu, ki se je smrtno ponesrečil v Bergellu. Dunaj ima Kugyjevo in Zdarskyjevo cesto, zdaj še Roissovo. Roiss se je smrtno ponesrečil na Haramošu (7397 m) avgusta 1958.

ALBERT CAMUS, eden najbolj upoštevanih modernih pisateljev, je nekje zapisal: Skrivnost Evrope je v tem, da ne ljubi več življenja. Nekateri uporabljajo to Camusovo označbo Evrope za to, da utemeljujejo potrebo po energičnih zaščitnih ukrepih za varstvo prirode, ki jo ogroža tehnizacija in racionalizacija in s tem združena depersonalizacija, to je z drugo besedo enolična integracija, konfekcijsko

poenotenje človeškega življenja. Svico ob tem posebej skrbi dramatično opuščanje kmečkega načina življenja. Ta pojav ima v Svici poleg drugih tudi ekonomske vzroke, saj je 1 ha v Svici obremenjen s 7000 šv. fr hipoteke (v Nemčiji 1000 fr., v Avstriji 200, v Franciji komaj 50 fr. na 1 ha).

ZUGSPITZE je 15. maja 1965 zabeležila katastrofo, ki si je v naših razmerah skoraj ne moremo zamisliti. Velikanski plaz se je sprožil z grebena Zugspitze proti hotelu »Schnefernerhaus« in prizadel 31 ljudi: 21 jih je bilo težko ranjenih, 10 pa mrtvih. Preiskava je hotela naprtiti vzrok težki nesreči »višjim« silam, vendar je gotovo, da so bili ponesrečenci žrtve človeške malomarnosti. Nad hotelom so sicer zgrajeni »plazolomi«, ki pa so bili za tak plaz prešibki. Hotel sam ima streho tako postavljeno, da služi kot drsno ploskev za plaz, je torej vgrajen v plazolomne naprave. Taka konstrukcija stavbe gotovo terja stalno pozornost, hotel bi moral imeti človeka, ki se na nivologijo in lavinologijo spozna. To bi tu ne smelo biti vprašanje, saj je tu meteorološka postaja. 15. maja 1965 je bilo na Zugspitze namerjenih 26° C, torej julijska vročina, izredne fenske razmere. Ne bi bilo treba znanstvenika, da bi ugotovil izredno nevarnost za plazove posebno pri takih obilnih snežnih razmerah, kot so bile v l. 1965. Dva tedna pred nesrečo je prigrmel na hotelsko teraso za sončenje plaz, ki pa k sreči ni terjal žrtev, ker je bilo slabo vreme. Za 15. maja 1965 pa je veljalo opozorilo gorske reševalne službe iz Garmisch-Partenkirchena: »Nevarnost plazov ves teden!« Kljub opozorilu direktor hotela terase ni dal zapreti. Poleg tega so se vse dopoldne prožili klozasti plaziči in plazovi mimo hotela. Tudi »bavarska Zugspitzbahn« ni ustavila prometa in je ves čas vozila iz hotela do vrha. Tedaj je z grebena prigrmel orjaški plaz preko plazolomov in planil tudi na teraso ter se spustil v prostrano vesino pod hotelom. Nato se je začelo iskanje po konvencionalni metodi. Več kot 1000 mož iz policije, gorske reševalne, obmejnega vojaštva, pomožne policije, gasilstva, nemške vojske, tehnične pomoči, avstrijske in ameriške vojske je iskalo zasute ljudi noč in dan. Lavinske pse so pripeljali celo iz Allgäua, od vsepovsod prinesli maso sond. Psi so bili spričo take množice ljudi na plazišču nervozni. Mokri sneg je tudi oviral iskanje, skozenj zelo počasi prodirajo vonji. IKAR je prav ta dan preizkušal na tem mestu novo Försterjevo sondo, vendar ni dovolil, da bi jo uporabili na ogromnem plazišču, češ da še ni bila preizkušena v »zaresnem« položaju. 13. aprila 1965 sta se inštitut dr. Försterja v Reutlingenu in fir-

ma Stox v Innsbrucku odločila, da bosta do septembra 1965 pripravila 100 takih sond za uporabo v zimi 1966. IKAR pa je 26. maja 1965 sporočil avstrijskemu Alpenvereinu: »Ta čas je še prezgodaj priporočati nakup magnetov, ker prihodnjo zimo reševalna moštva še ne bodo imela preizkušanih magnetnih aparatov«.

Staro konvencionalno iskanje s sondo je bilo 6. jan. 1961 diskreditirano tako, da zabolil slehernega, ki se je kdaj na kakem plazišču zanesel na svoj občutek, ki ga je zaznaval preko te jeklene, sestavljene palice z nazobčano glavico na spodnjem koncu. Živeli smo v veri, da se z njo ne moreš zmotiti. Poročali smo že o milanskem inženirju Vanniju Eigenmannu, ki ga je l. 1961 vzel plaz v dolini Saluver v Svici. Iskali so ga s sondami in z enim psom (psica je morala s plazu, ker je bila breja). Pes je pokazal, začeli so kopati, pa ponesrečenja niso našli. Opustili so iskanje. Družina Eigenmann pa je hotela vsaj mrtvega sina in je najela inštitut dr. F. Försterja. Po šestih tednih so uporabili njegov aparat, ki je v kratkem našel ponesrečenca, čeprav ta pri sebi ni imel nobenega magneta, pač pa nekaj okovja na čevljih. Ležal je 12 m od kraja, kjer je pokazal pes (verjetno so bili v snegu kaki zračni kanali, po katerih je pes zavohal mrliča). Förster sam je ugotovil, da kljub odporu mehaničnim sondam reševalci niso ugotovili, da so zadeli na ponesrečenca. Če je to res, bi morali ostati brez besed. Vendar IKAR vztraja na svojih stališčih in jih dobro brani.

PLANINSKI AGREGAT bi lahko imenovali 6,3 kg težki agregat, pravi žepni agregat, ki ga ponuja planinskim postojankam Münchenska firma Electronic Specialities — Strotz. Velikost je 17,5 × 23,5 × 25 cm, polnitev 2,2 l za 4 ure delovanja, 220 V, 3—400 wattov. Cena 850 DM. Cenejši je Honda — generator E 40, ki teče skoro brez šuma in rabi 0,5 l bencina za 5 ur, teža 7,5 kg. Oba agregata se nosita v specialnih torbah obenem z rezervnim bencinom. To bi prišlo prav GRS za nočna iskanja.

ZNAMENITE PLEZALKE zadnjih desetletij smo že večkrat pospremili na njihovih turah z željo, da bi kdo tudi o naših alpinistkah, ki jih po vojni ni bilo malo, zapisal tehtno besedo. Med obema vojnama, ko smo pri nas imeli Pavlo Jesihovo in Debelakovo, je bila v svetu znana Paula Wiesinger, ki je kot prva ženska preplezala severozapadno steno Civette v Sollederjevi smeri. S Hansom Stegerjem ima nekaj prvenstvenih smeri v Dolomitih, še danes upoštevanih. Nekaj let za njo je zaslovela Mary Varale, ki je s Comicijem preplezala Rumeni raz v Mali Cini, z

Andrichem pa direktno smer v Cimone della Pala. Po drugi svetovni vojni je najtežje smeri v Hochschwabu in Laliderer plezala Grete Rieder-Grossman. Med vojno je začela plezati Claude Koganova, med drugim južni greben Aiguille Noire. Po vojni je njeno ime šlo po vsem svetu. Prve vzpone ima v Nevada Alpayo, Salcantay, na Kavkazu, Ganeš—Himalu in Nunu. Smrt jo je zatekla na Co-Oju. Še večje uspehe je požela Loulou Boulaz, ki je že pred vojno kot druga ponovila Grandes Jorasses, po vojni pa preplezala Pointe Walker. Prvenstvene smeri ima v Studerhornu, Zinalrothornu, Mont Durandu in Mt. Dolentu, ponovila je Comicijevo smer v Veliki Cini in vrsto drugih šestic.

Vrhunska plezalka je po vojni bila tudi Helena Rehr, bolj znana z moževim imenom Schimke. Ima za seboj Aiguille Noire, Maukspitze, Peuterey in Piz Badile. Tudi žena Heinricha Kliera, ki smo ga že večkrat omenili kot plezalca in pisca, je med povojnimi »sestogradi«, prav kakor žena Georgea Livanosa, Sonja Livanos. Slednja si je prva upala v VI+. Njen plezalski dnevnik: Torre di Valgrande, Cima di Gasperti, Marmolada di Rocca, Torre Trieste, Torre Venezia, Torre da Lago, Pala Belluno, Civetta in Rotwand, same najtežje VI+, med njimi so štiri prvenstvene.

Sonja Livanos je bila vzor mlade Nadine Simandel iz Bruxellesa. Začela je z Aiguille del'M in z vzhodno steno Dent du Requin, nato pa se preselila v Dolomite in tu plezala najtežje vzpone.

Prvenstvene vzpone ima v saharškem Hoggarju. L. 1961 je našla smrt v ledenem plazu na Grönlandiji v Snepyramidu. Imenovali so jo »Amaconko VI. stopnje«.

Zadnje čase nastopa v Alpah vedno več ženskih »sestogradov«: Tržacanke Bianca di Beaco, Graziella Cesarin, Sylvia Metzeltin vodijo v najtežjih smereh. Vitty Steinkötter, rojena Frismon, je naredila prvenstveno smer v Cima Margherita in prvo zimsko ponovitev Tissijevega raza v prvem stolpu Sella. V svetovni literaturi se redno omenja naša Nadja Fajdiga, ki jo zaradi njenih uspehov imenujejo v zvezi z Loulou Boulaz. Nadja ima res nekaj pokazati v Dolomitih, v Karwendlu in v Zapadnih Alpah, da ne govorimo o Julijcih (Čopov steber Ljubljanska smer, Travnik), Sollederjevo smer v Civetti, Livanosovo v Cima Su Alto, prvenstveno v Pala di San Martino, smer Schmid—Krebs v Laliderer, zapadno steno v Petit Dru in severno steno Grands Charmoz. In končno ponovitev enega izmed »treh zadnjih problemov«, severno steno Matterhorna! Boulaz, Fajdiga in Voog so tri ženske, ki so po vojni ponovile vsaka enega od »treh zadnjih problemov«. Boulazovi se je v Walkerju pridružila še Yvette Attinger - Vaucher.

FÖRSTERJEVA SONDA za iskanje v plazju je najprej tehtala 23 kg, zadnji tip pa samo še 6,3 kg, kar pomeni, da jo bo vsaka reševalna služba uvedla, če bo le imela uspehe. Na Zugspitze so signalni magnet (5 cm dolg, 2,5 cm širok in 0,5 cm debel) zakopali 4 m globoko na polju 150 m². Iskalci ni imel pojma, kje ploščica leži. Po dveh minutah jo je sonda pokazala na cm natančno, oddajala žvižge, kontrolni kazalec pa je reagiral. Sonda stane danes 3750 DM. Če pride aparat (sonda) na 4 m do ponesrečenca, že daje zvočni signal, seveda če ima ponesrečenec signalni magnet, ki stane danes 9 DM. Aparat je transistoriran. Signalni magnet bi se lahko vžil v anorake, hlače ali v čevlje.

NEKOČ JE BILA ZEMLJA VELIKA, pravi znani avstrijski planinski publicist, Kurt Maix, človek jo je naredil majhno in se zdaj nad tem pritožuje. Ostala pa je še visoka, gore so ostale, kakršne so, čeprav gremo v vesolje; čeprav postajajo stvarnost doslej nepojmljive stvari. Gora je od nekdaj pomenila mero navzgor. L. 1855 sta brata Schlagintweit na Ibi Gaminu dosegla 6732 m, l. 1909 Luigi Amedeo di Savoia na Cogo Lisi 7500 m, l. 1924 Norton na Everestu 8572 m, l. 1931 šele je Piccard dosegel stratosfero. Danes se seveda z letalom potuje najudobneje v višini nad 10 000 m, pa tudi brez vtisov in brez misli. L. 1937 pa je dr. Hans Hartmann na Nanga Parbatu proučeval višinsko fiziologijo po naročilu letalskega ministrstva.

Gore so ostale. Kljub silnemu tehničnemu napredku v bistvu ni spremembe. James Watt je iznašel prvi uporabni parni stroj isto leto, ko sta Balmat in dr. Paccard prišla na vrh Mt. Blanca. Naj bo to naključje ali ne, vsekakor je pomenljivo. Človek je našel gore istočasno in jih sprejemal kot odrešitev v dobi industrijskega napredka, ne zaradi bega pred resničnostjo, marveč zaradi bega v človečnost, da ohrani stik z naravo.

Gore so danes postale glavna atrakcija turizma, na stotisoče ljudi prihaja v gore z lifti, na desetisoče se s tem okorišča in živi. Gore so postale stvar množic, postale so stvar široke propagande. S tem pa še ni rečeno, da vsi ti stotisoči doživljajo tisto srečo, ki jo more dati gora, pridobljena z naporom. Tega užitka tehnika ni vzela. Kdor hoče, si ga še vedno lahko pribori. Alpinizem je stvar duha, človek si ga je izmislil in ga uresničil. In ga vodi in ga bo vodil, ker ga rabi in ga bo rabil. Nima smisla izmišljati si novih vprašanj in novih odgovorov, zakaj tako. Prav to utegne povzročati krizo, ne pa razni »izrastki«, ki sami po sebi zakrnevajo, če jim ne posvečamo pozornosti.

Dva dni v gori

Stane Belak

Poslednja dnevna luč ugaša nad gorami, ko nas železna kača nosi proti cilju. Siti vožnje in neučakani, kot invazijske sile, poskačemo iz vagonov. Mudi se nam, saj hitimo doživljem naproti. Ozka gaz s plotom, potem majhen razsvetljen trg, poln turistov, ki čudno gledajo na družbo, ki ne zavije v hotel, ampak hitro pobira stopinje v noč. Nekaj bedastih opazk na račun naših »kredenc« in že nas zajame mrzla zimska noč in samota. Za grebeni slutimo vzhajajoči mesec, ki meče srebrno luč na nekaj samotnih, s severom hitečih oblakov. Nenadoma izza Špika vzide mesec in v trenutku se zdi, kot bi se vse kopalo v srebrnem prahu. Čarobna noč, kot da nam jo poklanjajo bogovi. Temne sence prijateljev, ki brez besed hite po ozki gazi, se vtapljajo s sencami temnih smrek, ki tajinstveno pošumevajo v rahlem vetru. »Vreme bo in ne bo nam treba smučati,« se oglasi nekdo, potem pa je spet vse tiho. Vedno pogosteje se pogled upira naprej navzgor, kjer nam mogočna silhueta naše »Gore« od trenutka do trenutka vedno bolj zapira obzorje. Luna je izgubila svojo moč v teh ogromnih stolpih in grapah, zgubljenih od plazov. Na desni se nad temnimi silhuetami smrek zablešči ves bel greben Robičja. Spet upremo oči v gaz pred seboj in še hitreje pobiramo stopinje proti cilju. Izza roba se zasveti drobna lučka, in že smo v topli sobi Koče na gozdu.

Ob petih nas prebudi mraz. Nahrbtniki, ki se zde pretežki, zahtevajo revizijo in iz njih lete stvari, ki so odveč. Toda »kovačija« dobi svoje mesto na dnu — in to vsa, kar jo je priložilo z nami. Viki in Tine že priganjata k odhodu. Končno odidemo. Mesec je končal svoj nočni pohod in le nekaj mrzlih zvezd še vztraja na nebu. Temna sivina jutranjega mraka je zabrisala vse, da tavamo kot mesečniki preko kotanj in zasneženih štorov. Zagrizemo se v strmo snežišče pod Hanzovo steno. Še malo počakamo, potem pa Brane načne polico, kjer naj bi potekala letna pot. Sneg je trd in dereze pohlepno grabijo v strmino. Počasi se ogrevamo, ko ob napeti vrvi prečimo na gredino. V plaznici postane sneg trd in vzponu je treba posvetiti več pozornosti. Na stojiščih se v noge spet in spet krađe mraz in s ščipanjem v prste opominja, da nismo ravno sredi poletja. Jeklena vrv, ki

na nekaterih mestih gleda iz snega in ledu, nam olajša prehod preko skoka. Še prečka pod previsi in za robom naletim na stopinje naših predhodnikov. Kaže, da sta si Mac in Boro dovolila krepko varianto, ko sta šele na tem mestu prišla na pravo smer. Po dveh raztežajih strmine, ko se ta položi, se dvigne nad nami kot teman dimnik Hudičev žleb, stisnjen med previsne stene. Pod previsno ploščo Hudičevega stolpa zajtrkujemo. Sneg je odličen in zgodnja ura nas navdaja z optimizmom. Ob prav lagodnem vzponu bomo najkasneje ob dvanajstih na vrhu žleba. Ob napeti vrvi se hkrati dvigamo. Od Erjavčeve kočice prilpava od časa do časa vrisk. Stisnjeni med stene, pripeti z derezami in cepini na strmi in ledeni sneg, smo kot muhe na šipi. Nehote pomislim, kako bi odšvigali po tem toboganu v hosto tam spodaj. Nasprotno pobočje Mojstrovke in Robičja je že vse v soncu. Rob žleba se ovenča z zlato čipko — znamenje, da je sonce posijalo tudi v ta konec. Za kratek čas nas ustavi majhen skok — komaj za dva metra ga je. In tu sva jeseni s Tonačem obrnila, kajti skok je imel trideset metrov. »Letos bo snega za izvoz,« se veselim napredovanja. Zamenjam Braneta v vodstvu in se zapodim proti sončnemu robu tam zgoraj. Z izsušenim grlom pobiram zadnji raztežaj proti vrhu. Nenadoma, kot bi odrezal, je strmine konec in preko opasti nekaj po deseti uri že stojim na vrhu v soncu. Kmalu nas je vseh petero skupaj. Nikamor se nam ne da. Opazujemo svet okoli sebe in se predajamo toplemu soncu. Navzdol v Krnico ni videti ravno rožnato, po isti poti nazaj pa tudi nimamo namena. Zato se odločimo nadaljevati vzpon proti vrhu. Nad nami se pne najmanj za pet raztežajev ledene stene. Vendar pa si ne delamo preglavic in optimistično ugotavljamo, da bo treba sicer zagrabit, vendar pa bomo še danes spali v posteljah. Tine in Viki se odpravita naprej. Kmalu me mine optimizem, ko vidim, da vsa zadeva le ne bo tako enostavna. Opazujemo navezo nad nami, ki zdeluje komaj drugi raztežaj. Pasje je mraz in zazebe me ob misli na bivak brez opreme. — 23°C je javil radio za Kredarico. Kljub dvojnimi rokavicam so prsti otrdeli od mraza. Že po par metrih sem si na jasnem, da moram rokavice sleči, če hočem priti na stojišče. S cepinom sekam led in iščem oprimke, onadva spodaj pa nestrpno sprašujeta, kaj počnem tam zgoraj. Kmalu imam prste bele od mraza. Postali so neobčutljivi. Končno le pripravkam do klina in se vpnem.

Grejem si roke, dokler me ne prično boleti, da bi vpil. Čez čas spet lahko nadaljujem. Tine in Viki nad nami sta že v lažjem svetu in izsekani led in sneg mi med njunim napredovanjem leti po glavi. Tedaj me zadene v obraz velika kepa. V zadnjem trenutku zgrabim oprimek, da ne odletim. Tu ni več kaj čakati in nemudoma se pregoljufam preko izpostavljenega mesta in po kaminu do klina, ki ga je pustila gornja naveza. Pod nami še čisto blizu je naše počivališče. Obupno počasi pridobivamo višino in v bivak ne dvomim

več. Med tem ko čakam ostala dva v navezi, opazujem Vikija in Tineta, ki zavijeta naravnost navzgor v previse. Kličem jima, naj odnehata in gresta v levo, toda že sta sredi dela. Ko prideta še Matjaž in Brane, se posvetujemo. Odločimo se za strmo ledeno prečko v levo, ki drži na gredino, kjer upamo, da bo konec težav. Tu se bo vsaj plezalo v rokavicah. Brane preči po strmem podirajočem se snegu in požled na skalah votlo doni pod udarci cepina. Dan se neusmiljeno nagiblje h koncu. Med tem Tine in Viki sopihata v previsih in kljub mrazu se jima vidi, da jima ni mraz. Sedaj smo na izpostavljenem delu stene, ki pada v Krnico. Toda videti je, da se je vzpon šele pričel. Snežni žlebovi v zapadnem Prisojniku se zde modrikasti v pozni popoldanski senci. Nog skoraj ne čutim, ko z mešanimi občutki nadaljujem s prečenjem. Ledena skorja po skalah, ki se menjava s poledenelim snegom, mi ni vseh in kar oddahnem se, ko po štiridesetih metrih le pridem do previsa in zabijem klin. Koliko samozavesti vlije človeku takle košček železa! Sedaj že hitimo, da pridemo do noči vsaj na gredino, ki smo jo opazili nad seboj. Že smo v isti višini kot Viki in Tone, ki se še vedno dajeta s skalo. »Železni rezervi«, ki smo jo zjutraj s posmehom metali v nahrbtnike, že pojemo hvalnico. Brez te kovačije bi verjetno že obrnili. Kako se človeku hitro zmanjšajo zahteve, ko mu gre za nohte!

Misel, da danes dosežemo vrh, smo že zdavnaj opustili. Sedaj si želimo vsaj ravnega prostorčka za bivak. Spet smo vsi trije skupaj na ozki polički pod strmim kaminom. Za izmenjavo ni prostora in tako moram nadaljevati kot prvi. Po desetih metrih zabijem za moralno oporo slab klin, potem pa v razkoraku lezem po ledu navzgor. Tine in Viki sta že skoraj na gredini, ko se tudi naš kamin položi in iz živega ledu se zakopljem do pasu v pršič.

Mrači se. Kratka gredina, ki je zgoraj zaprta z ogromnimi previsi, nam vzame celo uro, ko se kot ribe premetavamo do pasu v pršiču. Da se le ne utrga plaz. Viki in Tine sta zavila nekam za rob nad Hudičev stolp in tudi nam ne kaže drugega, ko da prečimo gredino in jima sledimo. Sonce še zadnjič pobarva vrh Skrlatice in dan ugasne za daljnimi obzorji. Od Špika sem zapaha hladen veter in prinaša redke snežinke. Vreme nam pripravlja novih skrbi. Zgneteni na ozki polički čakamo, da prva dva zlezeta kočljivo prečko. Globoko spodaj mrzlo svetijo luči v Kranjski gori. Popolnoma se je stemnilo. Sunek vrvi mi naznani, da bo treba iti. Klin, ves zvrit od udarcev, pustim v zasigani špranji in pričem. Za robom se blagodejna lunina svetloba umakne mračni temini. Na slepo tipam za oprimki in se zanašam na srečo, da bodo ledeni stopi držali. Zgoraj mi kličejo, naj pogledam za Vikijevo derezo. »Verjetno leži tam, kjer smo zjutraj pričeli!« jim odgovarjam in brez obotavljanja lezem dalje. Po trebuku se splazim skozi preduh, nato pa pohlepno pobiram stopinje proti ogromnemu

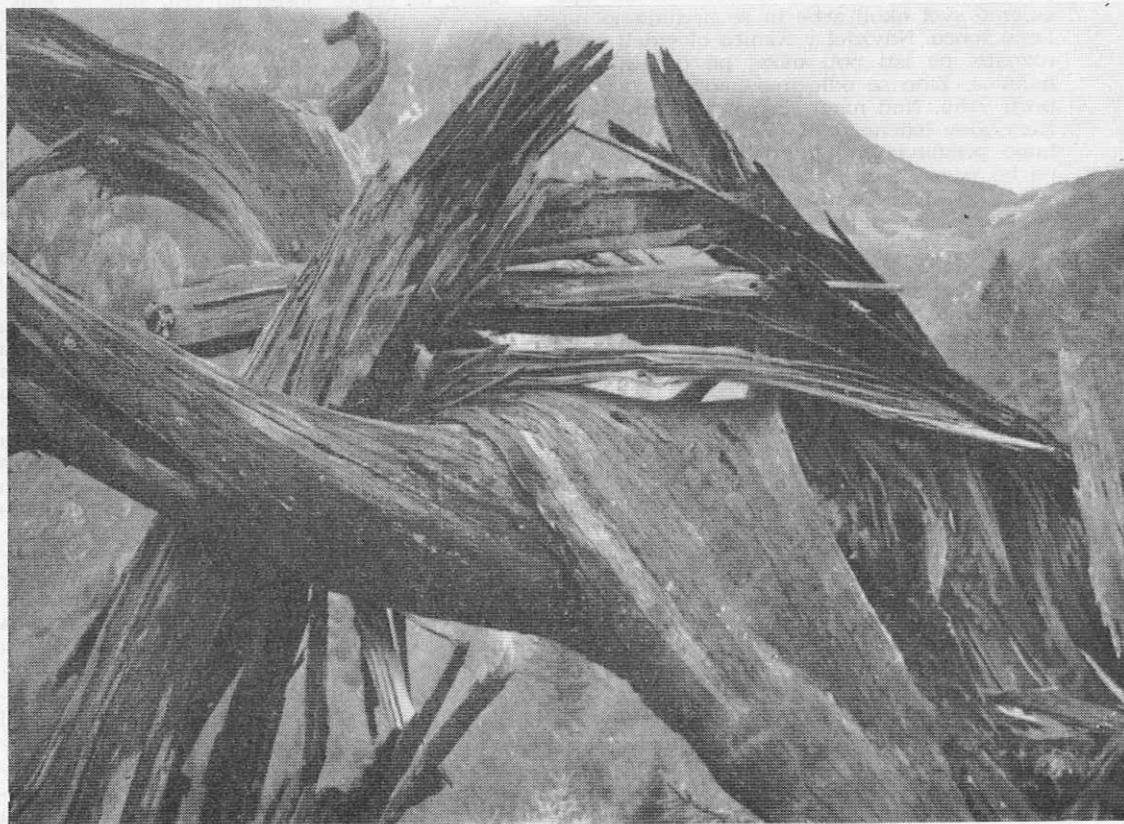
previsu, pod katerim je prava snežna kotanja. Od časa do časa se pripodi roj snežink, ki jih goni sever. Pobožno pričenem misliti na skupna ležišča tam doli v koči. Prečimo strmo grapo in se ustavimo na ozki polički pri Vikiju. Tine tipa za oprimki v strmem kaminčku, ki se izgublja nekam v temo. Polica, ki nas je privedla do sem, se konča in pod nami in nad nami beži stena v vertikalno.

Sklenemo bivakirati. Veter strupeno zavija in nam nosi pršič v obraz, ko z rokami poglabljamo mesto za bivak. Vsaj dve uri mineta, da je jama toliko globoka, da nas delno ščiti pred vetrom. Brane se prične ukvarjati s kuho in greje na butanskem gorilniku konservo fižola. Viki se zavleče s svojo slonovo nogo globoko pod previs, iščeč vsaj malo zavetja. Brane in Matjaž se premetavata v svoji vreči. Med vršanje vetra se meša brnenje kuhalnika, ki nima toliko moči, da bi odtajal konservo. Tudi sam zlezem v polivinilasto vrečo. Samo to imam za zavetje. Da bi pozabil na mraz, pričenem prepevati vse pesmi, ki jih znam. Kolikor bolj je mraz, toliko glasnejše poskušam. Tudi Tine ima v kaminu svoj program. Oba družno tuliva v noč. Ko mislim, da se noč že bliža koncu, vprašam Braneta za uro. Komaj nekaj čez polnoč je.

Loteva se me obup. Vreča se prekrije s srežem, ki se ob najmanjšem premiku lomi in me zasipa kot sneg. Ves trd si drgnem noge v strahu, da mi ne zmrznejo. Sprašujem Braneta, kaj je s fižolom. V polsnu mi poda konservo, ki je na dnu prismojena, na vrhu pa zmrznjena. Kljub temu se silim z njo. Dosežem le to, da mi v ustih ostane ogaben okus po zažganem fižolu. Spet se silim s petjem, vmes mi šklepetajo zobje. Izpod previsa prihaja smrčanje. Viki celo spi. Oblaki so se nekam porazgubili in luna spet kot ledena plošča plove po temnem nebu. Nazadnje se mi raztrga še vreča in veter začutim do kosti. Počutim se kot nag. Dvignem se in se togo prestopam. Pričenem s počepi in začutim spet rahlo toploto v premrlih udih. Zavidam prijateljem, ki spe, in nadaljujem počepe. Luči tam doli v dolini neprizadeto sijajo s svojo mrzlo svetlobo in zde se mi tako daleč kot zvezde. Nazadnje zlezem v Branetovo vrečo in skušam zadremati. Res se mi posreči in ko se prebudim, se noč umika prvim jutranjim sencam. Najavlja se jasen, zato pa tembolj mrzel dan. Modrosive sence stene dajejo neprijeten videz. Iščem dereze in rokavice. Oboje izkopljem iz pršiča. Rokavice so trde ko pločevina, moram jih omehčati s kladivom, da

Omahnil je

Foto Marijan Gašperšič

jih lahko nataknem. Tine zgoraj v kaminu že nestrpno priganja. Prvi se odpravi v kamin Viki, tik za njim pa Brane. Bolj zaupamo snegu kot skali, zato Brane zavije v desno po ozki izpostavljeni polički, ki ga privede v strm zasnežen žleb. Zdi se mi cela večnost, da mi Matjaž s klicem dovoli, da zapustimo mesto, kjer sem predrgetal noč. Popolnoma se je zdanilo. Vrh Mojstrovke škrlatno žari v jutranjem soncu. Želim si en sam žarek, ki bi me ogrel. Z občutkom, da mi sklepi od mraza škripljejo, se vzpenjam z otrdelimi prsti navzgor. Bolj ko vpijem Matjažu, naj vleče vrvi, večja »solata« nastaja. Vrvi so se zataknille in zgornji jih ne premakne niti za ped. Vlačim za seboj vrvi in preklinjam zanke, ki me ovirajo pri napredovanju. Polagoma se mi vrača življenje v premrle ude. Končno le pripravka do stojišča, kjer se Matjaž trudi z vrvmi.

Vrh žleba se nam odpre nov svet. Kot bi se odgrnil pred nami zastor, se razprostirajo okoli nas beli špiki nad dolinami, v sence potopljenimi. Sonce, čeprav hladno, nam s svojo podobo vliva nove moči. Na grebenu se nas spet vseh pet zbere. Čutimo, da so težave za nami. Pod sabo gledamo gredino, kjer smo bili včeraj. Borih 150 m! Toda nadaljevanje nas vzpodbuja. Nič več skal in previsov, le kot nož oster greben, po katerem se previdno prestopamo. Da se izognemo vršiču v grebenu, moramo preko strme ledene vesine na položnejši teren pod vrhom. Prečka s svojo naklonino nam pripravi še dva raztežaja uživaške plezarije. Kljub izpostavljenosti mesta, na katerem stojim, si ne morem kaj, da ne bi napravil nekaj posnetkov. Varljiva in tvegana prečka se po 150 m konča v globokem napihanem snegu. Jutranja premrlost je kar nekam izginita. Pred nami beži v globino severozapadna stena na svojem vrhu ovenčana z ogromnimi opastmi. Na zapadnem grebenu opazimo dve postavici, ki hitita proti vrhu. Po klicih spoznamo oba prijatelja, ki nam očitno prihajata naproti. Tine in Vik sta že nekaj raztežajev pred nami. Brez odlašanja se gazimo v snežno vesino pod vrh. Vse nočne tegobe so pozabljene. Vsa okolica je oblita s slepečo sončno lučjo in beli vrhovi se zabadajo v turkizno modro nebo. Ima me, da bi poletel z vetrom, ki še vedno zavija in vrtinči pršič v snežnih zastavah pod vrhom. Še zadnje težko mesto pod vrhom moramo premagati. Z grebenskega roba nam Boro ponuja vrvi v pomoč, ki pa je ne maram sprejeti. Če smo preplezali do sem, bomo zdelali še teh poslednjih 50 metrov. Veter se zažene s podvojeno močjo, ko se vzpenjam po skoro kopni plošči na rob. Za trenutek se ponovi nočni občutek mraza in obraz mi pokrije sneg, ki ga veter zabada v obraz kot igle. Brez varovanja mi sledi Brane. Še opast in stopim na vrh. Kmalu sta za mano tudi Brane in Matjaž. Stisk rok in že nama Mac in Boro ponujata tubo pasteriziranega mleka. Spričo lepote, ki nam jih danes podarja Prisojnik, izgine ta žeja in utrujenost kot megla v soncu. Tu gori, visoko nad dolinami, po naporih in

mrazu uživamo tisto, kar nas vedno znova in znova vleče v objem gora.

Veter nas prepodi z vrha na nižji zavetnejši greben. Fantastične figure na gebenu in opasti, ki jih je ustvaril veter, prekašajo delo vsakega kiparja. Le neobčutljivi prsti na nogah me spominjajo na dolgo prečuto noč. Sonce roma po brezoblačnem nebu in svet se koplje v čudoviti simfoniji nebesne modrine in ledenih figur po grebenu. Nikomur se ne da dvigniti k sestopu. Fotoaparati škrtajo vse vprek, ko si vsak hoče odnesti domov košček doživetja na celuloidnem traku. Doživetje je bilo vredno naporov. Čas nas prisili, da se le odpravimo navzdol. Spet nas biča veter z ledenimi drobci, pa mu kmalu uideemo na južno odvetno stran. V grapi pod Oknom je zrak miren in prav prijetno je toplo. Preko strmega pobočja se podimo navzdol proti Vršiču.

Kljub polni sobi le dobimo mesto za mizo. Dve uri počitka in debat, ko namakam noge v lavorju hladne vode, se mi zdi pravo razkošje. Vsi vemo le eno: Kljub težavam in vsemu ostalemu je doživetje vredno svojega imena. Šepajoč sestopam po trdem snegu proti Kcči na Gozdu. Zmrznjeni prsti obujajo spomin na zadnjih 24 ur. Upanje, da se bomo s smučmi popeljali do Kranjske gore, je bilo zastoj, kočja je zaprta. Torej peš navzdol!

Spet vstaja luna izza Špika in riše s svojimi srebrnimi žarki fantastične sence po stolpih in grapah naše »gore«. Pogosto se ustavljamo in oziramo tja gori, kjer smo doživeli eno spoznanje več, doživetje, ki napravi človeka srečnega, da živi. Še zadnji pogled in temne silhete smrek zagrnejo drobnost belo liso v črnem stolpu, kjer smo doživljali hladen a kljub temu čaroben bivak.

Sopotnici

Ludvik Zorzut

*Srebrna voda ti Nadiška,
neskaljena, deviška
kam izpod Stola, z nedrijev,
kam skoz tesni
tako razdražena
na jug hitiš kot brzica,
da svet ves nov se ti vrti...
Potem vtolžena
razštriš si brežine,
v vijugah tihih močiš že
italske, užejane ravnine.*

*Dekle — gorjanka ti visokostasa
s hribóv zelenih svetlolasa,
modrih še, nedolžnih še oči,
iz sanj dekliskih
komaj zadržana —
kam tvoj pogled na jug medli
na dolgo pot?
In vsa omámljena
nevesta — da plemenitiš tuji rod,
ki mu otroci se požlahtnjeni rodijo,
slovenski pušlec nosiš v Furlanijo.*

Studor, torišče staroselcev

In g. Stanko Dimnik

»Trše od železa, ki ga je
noriški ogenj stalil.«
Ovid 46 712 (živel: —43 do +17)

Iz Stare Fužine v Bohinju zavije pot na Uskovnico po pobočju Studórja, skalnatega čoka z vrhom v nadmorski višini 999 m. Na jug in jugovzhod, torej proti jezeru in Zgornji Bohinjski dolini, kaže ta Fužinska gora precej gole stene, ki jih je pred milijoni let odglodal ledenik. Od takrat drobna te stene sonce in mraz, da se pod njimi nabira grušč po večjih in manjših meliščih. Včasih se nenadno odtrga s sten tudi večja skala in se kot valun zakotali po melišču daleč navzdol, če ga ne ustavi že prej grmovje in drugo rastje; to pa si čedalje bolj utira pot po meliščih in po stenah.

Najvišja je taka stena na Studórjevi jugovzhodni strani, tam je tudi največje melišče in posebno dosti je tam valunov. In prav na tistem, nič kaj varnem kraju se je do melišča stisnila vasica Studór. To je vasica, ki ima še danes po večini lesenjače — kladanice, strne strehe iz srebrno sivih skodel, nekaj ozkih ulic, nad njo pa se pne stena Studórjevega pečevja. Vse to in seveda tudi nenavadno ime, ki ga je dala gora vasi pod seboj, ji daje nadih starostne lepote — lepote, ki jo občutiš kot tisočletno sporočilo današnjemu času!

V okvir tega tisočletnega sporočila spadajo gotovo tudi stara, nenavadna imena gorã, vodã in naselij iz bližnje ali daljne okolice Studórja. Vogar, Hebed, Ukanc, Uskovnica, Kuk, Kropa v dolini Voje, Naklo pod Pršivcem in Naklo pod Lepim Špičjem, Četeže, Bitnje, Šavnice, Pokljuka, Lipanca, Lisec in še dolga vrsta drugih. Davno tradicijo izdajajo

tudi narečje, značaji in imena pravih Bohinjcev. Arh in drugod Arhar, Ravnik¹ — Ravnikar, Ravhekar, Ceklin, Škantar, Mikelj, Boltar ...

Najnovejše zanimivo sporočilo staroselcev o njihovem življenju na Studórju in okrog njega pa so koščki žlindre, delci oblog talilnih peči, ostanki rjastega železa in kosi limonitne železove² rude, ki so jih našli med gruščem melišča nad vasico Studór.³ Taki najdeni ostanki na kraju, kjer ni potoka za pogon vodnih koles, morejo biti samo preostale priče zelo zgodnjega železarstva — priče topilcev rude z vetrnimi pečmi. To so priče, ki govore, da staroveško železarstvo Bohinja ni bilo samo na Ajdovem gradu in okrog njega, temveč tudi tam ob jezeru.

Ni naključje, da se je blizu Ajdovega gradca razvilo v Bistrici fužinarstvo, nadaljevanje železarske razvojne stopnje kasnega srednjega veka ali pa zgodnjega novega veka, to je stopnje, ko je vetrno silo zamenjala vodna sila, ko je vodno kolesje poganjalo mehove topilcem rude, mehove ješam kovačev in dvigalo težko kovaško kladivo, da je tudi v bližini staroveškega železarstva v Studórju ob potoku Mostnica nastala Stara Fužina ali Staro Klad'vo, kot piše Valvasor.

V dobi, ko je Vodnik pasel duše po Bohinju, plezal po Triglavu in pesnil, je bil najbrž še vsak Bohinjec železar — s tem mislim vse tiste, ki jih je preživljalo železarstvo; torej tudi nabiralce železove rude, oglarje in razpečevalce železa, ki so se mučili s tovornimi konji čez hrib in dol. Vodniku, vsesplošno izobraženemu, neutrudnemu in skrajno nesebičnemu pri delu v korist ljudstva, so morali biti bohinjski železarji in fužine močno pri srcu. Kajti kako bi sicer le mogel — Vodnik kaplan — napisati Jeklenice, pesem tako strokovne vsebine? Že naslov »Jeklenice«, nadomestek za tujko »Fužine«, izdaja tisti Vodnikov čut in ljubezen do domače besede, ki ga je vodila v njegovih »Novicah«. Kako duhovito izraža v tej pesmi tehnološki potek dela v fužini, prav čudovito je, da se mu je to tako temeljito posrečilo v vezani besedi samo petih kitic. Rekel bi, da je to Vodnikova najboljša beseda. Pridobila je srca Bohinjcev, ti so jo razumeli, ne pa tudi ocenjevalci Vodnikovega dela. Tudi jaz je nisem in ni je razumel profesor, ki nam je nekoč v šoli govoril o Vodniku. Razumel pa jo je mojster umetnega kovaštva Joža Bertoncelj, Kropar, ki je nanjo opozoril v lepo napisanih spominih »Med ugaslimi plavži in vigenjci«⁴. Himna železarskemu delu se takole glasi:

¹ Iz imenske osnove »Ravn« imamo po Sloveniji, po Jugoslaviji in sploh po Evropi dosti geografskih imen povsod tam, kjer je bilo nekoč razvito staro železarstvo; npr.: Ravne, Ravno, Ravnik, Ravna gora ipd., ki pa so v resnici le redkokdaj tudi ravne. Zelo pogosto nahajamo v njih bližini imena iz osnove Kuk in Kok. Izven naših mej najdemo po nemških deželah: Rauenberg, Ravenbrück in Rauno (vse tri blizu Berlina), Rauenstein (Thüringen, Sachsen), Ravensberg (Teutoburger Wald), Rhauen (Hunsrück, Koblenz), Raven (Hannover), Ranneburg Alm in Rannach (po Alпах). Po Angliji in Irski so: Ravenstonedale, Ravenglas, Raven

Point, Raunds itd. Po Italiji in Franciji nahajamo: Ravenna, Ravanusa, Raon itd.

² Pravopisni slovar sicer piše »železna ruda«. Tehnični slovar pa ima »železova ruda« kot tehnološko bolj ustrezno obliko.

³ »Železar«, Tehnična priloga. Glasilo DIT Jesenice (leto IV. 2. 1962). Aleksander Rjazancev »Bobovci Julijskih Alp« in »Poskusno taljenje bohovca v vetrni peči v Studórju«. Na str. 15 pravi: »Po prizadevnem raziskovanju je bila 4. 1. 1959 odkrita do tedaj nepoznana prazgodovinska železarska postojanka »Studór« v Zgornji Bohinjski dolini«.

⁴ Koledar Mohorjeve družbe za l. 1963, str. 95.

Jeklenice

Ne vprašam, ne baram, kaj godci pojo
le samo to maram, da kladva tekó.
Cigan se prevrne, zapoje ci-bú,
od strune srebrne ni lepši glasú.
Piščali debele zdaj v ješo grmé,
da iskre vesele nad streho leté.
Pa kota že rase, mašelj se vari,
se oglja napase, pod kladvo hiti.
»Ta tanka — ta tosta«, prepeva ves dán,
bolj zrna je gosta, bolj mojster iskán.

Takrat pa, ko je Vodnik tako lepo slavil delo bohinjskih železarjev, je v vasici pod Studórijem bilo železarstvo že v zatonu; studórski železarji so se selili za kruhom v Staro Fužino, ko so nastale »jeklenice« ob Mostnici. Takrat pesnik najbrže tudi ni vedel, da so lastnika fužin barona Michelangela Cozja, trle hude gospodarske skrbi. Dvatisočletno železarstvo na naših tleh je že pričelo odmirati — ne samo v Bohinju, ampak povsod po slovenski zemlji. Bral sem, da naj bi bile Cozjove fužine začele propadati zato, ker je jelo primanjkovati limonitne železove rude po Pokljuki in sploh po Julijcih. Najbrže pa ni bil propadanju vzrok pomanjkanje rude — pač pa koks in bogata nahajališča boljše železove rude po drugih deželah, rude z večjim odstotkom čistega železa, ki so jim šele s koksom mogli priti do živega. Nudile so cenejše in boljše železo in jeklo, kot je bilo naše. S tem se je pričela pri nas borba za kruh, sledila je nezaposlenost in odprla vrata — rokovnjaštvu. Pol stoletja za tem je bil našemu vseljuskemu železarstvu zabit zadnji klin: Thomas, Bessemer, Siemens-Martin — revolucionarni napredek v proizvodnji železa in jekla. Še pred pričetkom dvajsetega stoletja so povečini ugasnili plavži po skoro vseh središčih železarstva v Sloveniji. Sledilo je izseljevanje stotisočev našega ljudstva v tujino. Apnenec, grintavec in limonitna železova ruda so posebnost v tvorbi tal naše domovine, odločilni za njen značaj, za njene razgibane oblike in za gospodarstvo, ki se je moglo na njej razviti. Apnenec, gradivo njenega pretežnega dela, njen temelj. Grintavec, apnenčev mlajši in šibkejši brat, ki se hitreje drobi kot apnenec. Prav zaradi tega ga je naše ljudstvo začelo zgodaj razlikovati od apnenca in mu je dalo drugo ime grintavec, to pa tisoč let prej, kot je to spoznal ostali kulturni svet, ki je šele pred stoinosedemdesetimi leti zanj uvedel ime dolomit. Tretji, najšibkejši v tej družbi, limonitni železovec, se pojavlja pri nas kot bobovec predvsem na površju tal, kot plošče, izločene med razpokami apnenca in dolomita, ali pa kot močno železnata ilovica »okra«. Vse to je privabilo pred več ko dva tisoč pet sto leti prve železarje na naša današnja tla. S takega početka je nastajalo naše dva tisoč let trajajajoče vseljusko železarstvo.

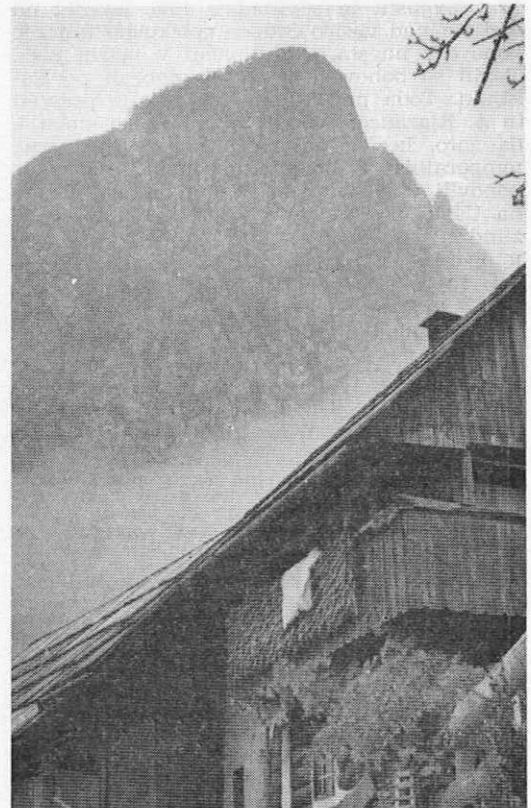
Limonitna železova ruda ne vsebuje najbolj izdatnega deleža čistega železa, celo med slabše železove rude spada. Je pa to tista

ruda, npr. bobovec, ki je staroselce s svojo kovinsko vnanjostjo opozarjala nase. Ima še druge posebne lastnosti, namreč nabirali so jo lahko kar po površju tal in je od vseh železovih rud najlaže topljiva. Preprosti staroselci so jo mogli topiti kar z ogljem, če so razpihali oglje v primerno močan žar. Prvobitni železarski topilec je razpihaval oglje, pomešano z bobovcem, v nizkih jamah v zemlji — talnicah — kar s pahljanjem z vejami. Naprednejši topilec je razžarjal oglje z mehóm, ki ga je poganjal z rokami ali pa nogami. Najnaprednejši, antični železarji, npr. Kelti, ki so bili tudi že jeklarji, pa so rudo topili v nekakšnih majhnih plavžih — vetrnih pečeh — tako, da so vanje speljavali naravni veter. Potrebi primerno so pristop vetru dušili ali pa ojačevali podpih z mehovi, če je veter popustil. Dosežali so kakovost jekla, ki je zaslovelo kot noriško jeklo v prvem in verjetno tudi že v drugem stoletju pred n. št. To je bilo tako kakovostno jeklo, da so mu še danes s sodobnimi pripomočki komaj kos.

Južni del antičnega Norika je bila tudi naša Gorenjska in sprva tudi naš Kras. Latinska pesnika Horac (—65 do +7) in Ovid (—43 do +17) sta pela slavo samo noriškemu

Vzhodni vrh gore Studor nad vasico Studor

Foto Marijan Gasperšič

jeklu, ne pa tudi tistemu, ki so ga Latinci pridobivali v lastni domovini. Slavila sta ga že, preden je postal Norik rimska provinca. Po vsem tem in še po drugih znakih je sklepal zgodovinar Alfonz Müllner,⁵ da je tekla zibel noriškemu jeklu na našem delu Norika. Tudi Valvasor⁶ izraža v svojem velikem delu podobno domnevo. Walter Schmid⁷ sicer priznava, da je bilo najstarejše železarstvo res v južnem Noriku (navaja Vače, okolico Vrhnike, Podzemelj, Metulum pri Postojni in Baško Grapo) od koder so izvažali na italjski svet, toda tisto slavno noriško jeklo da pa je le izviralo iz Hüttenberga na severnem Koroškem. Jaz pa sodim, da tudi temeljita razprava W. Schmidu ni rešila vprašanja o ožji domovini slavnega noriškega jekla. Natančna in objektivna presoja zgodovinskih dogodkov in njihovih posledic, ko so Latinci v tretjem, drugem in prvem stoletju izbrisali s sveta cve-točo keltsko — etruščansko Cisalpinsko Galijo na prostoru med Apenini in Alpami, in predvsem še razmišljanja o razširjenosti geografskih imen v prostoru med Istro in Julijskimi Alpami kakor tudi tistih po obronkih severnega konca Apeninov in južnega dela Alp, bodo pripomogla k stvarnemu razčiščenju vprašanja o domovini slavnega noriškega jekla.

Zanimive najdbe sledov starodavnih železarskih topilcev pod Studórjem so pobudile Tehnični železarski muzej jeseniške železarne, da je v avgustu in septembru 1961 izvedel na melišču nad vasico Stúdor poizkusno taljenje bobovcev na staroveški način v vetrni peči. Topili so bobovce, ki so jih nabrali po Pokljuki. Toda poizkus se ni najbolje posrečil in A. Rjazancev, vodja poizkusov, je mnenja, da zato, ker v peči niso dosegli primerne temperature. Z boljšim uspehom so poizkus ponovili v naslednjem letu, toda nad Rajno na Ušejci, ker je tam v zemlji mnogo stare žilindre.⁸

K prvemu poizkusu topitve z vetrno pečjo dne 12. 9. 1961 je povabil Kovaški muzej v Kropi tudi mene, da sem si v družbi njihovega zastopnika ogledal zanimivo delo Jeseničanov.

In ko sem si tam ogledoval okolico, sem se spomnil, da je Tuma v PV 1927 na str. 77 navedel: »Ob levem bregu Mostnice, od 77-

dórja naprej, se nizajo precej strmo gozdnati, glavati vrhovi Studórjeve višine: Goli Kuk,⁹ dve glavi Lesene police in Pogoreli vrh...«. Torej gorsko ime Kuk v neposredni sosesčini ugotovljenega zelo zgodnjega železarstva! Taka imena nahajamo po vsej Evropi in sicer največkrat po ozemljih, ki so poznana, da je tam nekoč bilo razvito keltsko gospodarstvo ali pa so poznana po davnem železarstvu. Kuk je gorsko ime, skrito tudi v oblikah Kok, Kovk, Koljk, Kuhna, Kokoš itd., o katerem sem zgolj kot planinec razglabljal dolga leta¹⁰. To me je privedlo do spoznanja, da je moralo biti to gorske ime — po drugotnem nastanku ga tu in tam najdemo tudi kot krajevno in celo kot vodno ime — v nekakšni zvezi z zgodnjim železarstvom. Tako npr. so tla v območju Kukov ali vsaj v njih bližini takšnih geoloških formacij, da vsebujejo limonitno železovo rudo. Površje ozemelj s Kuki je gorato ali vsaj toliko razgibano, da je imel staroveški topilec ugoden veter za svoje peči. Taka ozemlja imajo ustrezno vegetacijo, ki je omogočila v bližini oglarjenje za topilce in da se je tam lahko razvila reja drobnice, goveda, konj, nadalje planšarstvo in sploh vse gospodarstvo, ki je bilo staroselcem potrebno za preživljanje v gorah. Na take posamezne panoge gospodarjenja okrog Kukov lahko sklepamo iz ponavljajočih se imen iz stalno istih osnov: Ravn —, Travn —, Kal —, Lan —, Plan —, Vog —, Klek —, Lip —, Lis — in še drugih, ki jih nahajamo okrog imen iz osnov Kuk —. Taka zakonitost ne velja samo za našo slovensko pokrajino, temveč za vso Jugoslavijo in tudi za dežele odstran naših mej, kjerkoli nahajamo imena iz osnov Kuk.

Poglejmo samo štiri primere takšne zakonitosti:

1. Vače in ozemlje med Trojanami in Kumom. Po izkopaninah v Vačah so arheologi ugotovili, da je tam nekoč bilo najstarejše (halštatsko) železarstvo na naših tleh. V cerkvenem zidu v zaseljku Retje (Trbovlje) je vzdian spomenik¹¹ iz antične dobe. Tam za zapisana imena 100-letnega očeta Diastumara, njegove žene Kome in sina Iblienda so še keltska, mlajša dva sinova imata že latinski imeni Viator in Crispus. Po tem zapisu moramo sklepati, da je tam železarstvo teklo od

⁵ Ko sem lani (v novembru 1964) izpraševal v Vojah domačine o tem Kuku, so vedeli samo za skupno ime »Lomik« za vse tiste vrhove. Podatek dr. H. Tume pa bo vendarle pravilen, saj sta mu leta 1926 tista imena tolmačila lovca Gašperin in Ceklin iz St. Fužine. Ceklin je bil verjetno najboljši poznavalec imen po Fužinskih gorah. O tem sem se sam prepričal, ko sem v aprilu in maju 1934 prebil mesec dni na Dednem polju in me je Ceklin nekajkrat peljal pogledat ob blizu družine gamsov in snubljenje ruševcev. Takrat sem se čudil, kako podrobno je vedel za imena skoro vsake skale. Menda še živi in mora biti star nekaj nad 80 let.

Po Bohinju in Pokljuki nahajamo poleg Golega Kuka še več drugih Kukov. Npr. Kuk nad Nornjem in na Pokljuki je Kokošinca. Prijatelj me je opozoril, da so v sami Boh. dolini tudi zemljiška imena Kuk.

¹⁰ PV 1960 »Gorsko ime Kuk odkriva zgodovino«.

¹¹ Müllner »Geschichte des Eisens in Krain, Görz und Istrien«, str. 64.

stare halštatske¹² dobe še naprej tudi v mlajši laténski in rimski dobi. Ponekod po tem ozemlju je bilo železarstvo ohranjeno skoraj do sedanjega stoletja. Na zemljevidu 1 : 100 000 najdemo med drugimi geografskimi imeni tudi naslednja:

Kukla 710 m, Kukel, Kovk 658 m, Kolk, Ravne, Trava, Kal 956 m, Kalci, Lipovec 848 m, Lisce, Klek 488 m, Vel. Planina, Sv. Planina, Podkraj, Kraje, Na Kraju, Trata, Kum 1219 m, Kom 576 m, Ključevica, Kobiljek 919 m, Griže, Krnice, Turje, Turski les, Meja itd.

2. Trst z zaledjem.

Poznana je staro železarstvo po dolini od Skednja navzgor proti vrhu Kokoš 667 m (ital. Mte. Coccus), plavž v Skednju je gorel še pred nekaj desetletji. Erjavec¹³ navaja grič Kuk nad Sv. Jakobom v Trstu. Na zemljevidih 1 : 75 000 in 1 : 50 000 najdemo po ozemlju med Komnom, Vremšico in Slavnikom: Kal 447 m, Ravne, Lipica, Lipa, Lipovnik 519 m, Lisjaki, Voglje, Krajna vas, Zagraje, Ključ, Kobiljglava, Griže, Grižan 833 m, Naklo, Trstelj (Železna vrata), Lopar, Lanišče, Voglje, Samotorca, Dane, Krtina, Strmec, Zirje itd.

3. Reka z zaledjem.

R. Ložar¹⁴ je zapisal: »nad Reko imamo istako ohranjeno keltsko prebivalstvo«. Iz krajevnega imena Fužine pri Reki lahko sklepamo, da je bilo železarstvo tam ohranjeno do novejše dobe. Po ozemlju med Snežnikom, Risnjakom in Reko nahajamo imena: Kukelj 832 m, Kukelj 708 m, Zakuk 1088 m, Kukuljani, Kaliči, Ravno 1028 m, Ravnjak 304 m, Ravne strane, Lipica, Lipovac 797 m, Travnik 1171 m, Travnjaki 1241 m, Trava, Planina 1427 m, Plančica 1192 m, Plana 1364 m, Griže, Griža, Lopača 344 m, Luban 499 m, Trstenek (Železna vrata), Kraj, Kobiljek 701 m, Lancevišče, Melnik, Kostanjevica 1021 m, Meja itd.

4. Komna (prostor med Tolminskim, Bohinjem in Trento).

Za to ozemlje nimamo nobenih zgodovinskih sporočil o tem, da bi se bilo kaj tam železarilo. Ko sem leta 1960 v Plan. Vestniku izrazil domnevo, da je moralo biti pred 2000 leti tudi tam razvito železarstvo, sem tako sklepal zgolj po tamkajšnjih gorskih imenih, po limonitni rudi, ki jo je tam dosti in po nenavadno nizki gozdni meji, ki je danes tam. In glej: leta 1963 je A. Rjazancev že zapisal: »V kakšni zvezi je Komna z železarstvom, še ne vemo. Preseneča nas žlindra, ki smo jo tam našli. To je težko tekoča ohlajena masa, temno sive do črne barve«¹⁵.

¹² Naši zgodovinarji povezujejo hlaštatsko dobo z imenom Ilirov. Ni mi jasno, zakaj ne pišejo enako tudi v tuji, predvsem novejši strok. literaturi. Tako npr. T. G. E. Powell v svoji knjigi »Les Celtes« (London, Paris 1961), kjer obravnava samo Kelte, priobčuje pa tudi slike in opis Halstatta in omenja nekaj halštatskih izkopenin od drugod, imena Ilir v vsej knjigi sploh ne omeni. Vtis imam, da pušča vprašanje odprto.

¹³ Fran Erjavec »Trst in Istra« 1896, 1897, Matica Slovenska, str. 7.

¹⁴ Rajko Ložar »Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Lj. Arheološki oddelku« 1932, str. 50.

¹⁵ Železar. Tehn. priloga železarne Jesenice. Maj 1963, št. 2; Aleksander Rjazancev. »Po poti železarskega Bohinja«, str. 57.

Jeseniški železarski muzej je l. 1961 poizkusil taliti bobovec v staroveški vetrni peči nad vasico Studor
Foto Marijan Gašpersič

Na prostoru med Bohinjem, Tolminskimi gorami in Trento najdemo v splošnem enaka imena kot v prvih treh primerih: Kuk 2086 m, Kok 1836 m, Kuk 1839 m, Plaski Kuk 2038 m, Kal 2001 m, Kraj Kala 1820 m, Kalec, Vogel 1923 m, Plaski Vogel 2398 m, Ravne, Ravna dolina, Ravenca, Travnik 2232 m, Travnški rob 2135 m, Lanževica 2003 m, Planja 2090 m, Vrh Planje 1971 m, Planina na Kraju, Migovec 1885 m, Lisec 1649 m, Lipnik, Meja, Naklo in Grad pod Lepim Špičjem, Zadnja Lopa 2077 m, Tičarica, Čelo, Kobilja glava itd.

Navedel sem štiri primere področij, kjer se okrog imen iz osnove Kuk stalno ponavljajo imena iz vedno istih osnov. Mogel bi navesti še precej takih primerov iz naše ožje slovenske domovine in še več iz vse Jugoslavije. Tudi iz tujine imamo dosti primerov; prav posebno so za nas Slovence zanimivi primeri iz halštatskega področja v avstr. Alpah, v Turingiji (Thüringen) in na Bavarskem. Vsi navedeni primeri bi mogli biti popolnejši, če bi razpolagal s podrobnejšimi zemljevidi in predvsem če bi imeli Slovenci kataster gorskih, vodnih, hišnih ter rodbinskih imen in posebno še zemljiških (ledinskih) imen. Nekaj gradiva za tak kataster so priobčili v posameznih letnikih PV: Kogovšek, Pintar, Prešern, Šašelj in predvsem Tuma z Imenoslovjem Julijskih Alp. Z zbiranjem za tak kata-

ster bi bilo treba pohiteti, kajti prebivalstvo zapušča gorska in sploh odročna bivališča in stara imena se izgubljujejo.

Kaj naj bi pomenila tista imena spremljevalcev Kukov iz ponavljajočih se osnov? Za Kuk in bržčas tudi osnovo Ravn ni dvoma, da sta preživelci pričli davnega železarstva. Tudi za osnove Lan-, Lis-, Lip-, Plan-, Kraj- je nekaj sledov, da bi jim mogli pojasniti pomen. Večina tistih osnov pa so neznanke, za katere moremo samo domnevati, da morda pomenijo neke vrste udejstvovanja v združenem življenju in gospodarjenju staroselcev. Anglež T. G. E. Powell pravi v svoji knjigi o Keltih¹⁶, da so imena gorá, vodá, rek, bivališč in utrdb in pokrajinah, kjer so nekoč prebivali Kelti, posebno važne priče njihovega nekdanjega življenja.

Sčasoma bi jih pri nas mogel raztolmačiti temeljit jezikoslovec¹⁷ skupno z zgodovinarjem, arheologom, geografom, pa tudi geologom, železarskim tehnologom in morda še drugimi strokovnjaki. Kot sem v vseh svojih tozadevnih spisih poudarjal, da sem to gradivo zbiral in zapisal samo kot planinec in amater, ki je v marsičem lahko v zmoti, ponavljam tudi danes, da mi je edini namen na zadevo opozoriti poklicne strokovnjake. Razčiščenje glede mojih opozoril ni važno samo s stališča zgodovine in arheologije, temveč morda še bolj iz jezikoslovne potrebe. Saj mora biti vse to v zvezi z najzgodnejšim nastajanjem slov. jezika, ko so se slov. prišleki zlivali s preostanki keltskih gorjanov po naši domovini. Odkod bi sicer bilo tolikšno število geografskih, rodbinskih in hišnih imen ter besed v našem ljudskem jeziku, ki so očitno keltskega izvora?

In kdaj so bila tista leta, ko so keltski staroselci kurili vetrne peči pod Studórzjem? W. Schmid¹⁸ piše za Ajdovski gradec pri Boh. Bistrici, da so tamkajšnje arheološke najdbe pokazale na dobo od tri sto let pred n. št. do pričetka n. št. let. To se ujema tudi z zgodovinskimi dogodki po zgornje italiskem polotoku, od koder je bil v tistem razdobju največji priliv keltskih beguncev v naše kraje iz keltsko — etruške Galije in pokrajin nad njo do Alp. Begunci so se v tistih stoletjih razlili po naši ožji domovini in naprej po Balkanu. Prvi močnejši poraz Keltov je bil leta 225 pred n. št. pri Telamunu, sledil je leta 193 pred n. št. poraz pri Mutini, leta 182 pred n. št. so Latinci odvzeli keltskim Karnom utrjeni Oglej in najbrže takrat tudi Trst keltsko ilirskim Japodom.

¹⁶ T. G. E. Powell »Celtés« (London — Paris, 1961), str. 14.

¹⁷ To bo moral biti samo jezikoslovec, ki bo temeljito poznal keltska narečja po današnjem stanju te znanosti. Takega strokovnjaka danes Slovenci nimamo. To ugotavlja tudi Milko Matičetov v spremni besedi k Irskim pravljicam (M. K. 1961), str. 133, ki so jih morali na naš jezik prevesti iz nemških prevodov. Potrebno bi bilo, da bi se v znanju keltskih narečij pogljobilo nekaj naših mlajših jezikoslovcev v tujini, kjer je ta znanost v zadnjih desetletjih močno napredovala.

¹⁸ Walter Schmid »Norisches Eisen« 1923, str. 174 in 175, opomba spodaj.

Kelti, ki so se v tisti dobi naselili po našem današnjem slovenskem svetu med redko naseljene, po omiki zaostale Ilire, so imeli po tem okrog 120 let mir. Ko pa je Cezar v letih 58 do 52 pred našim štetjem izropal, opustošil in zaslužnil Galijo, se je z enakim namenom pripravil za pohod čez naše kraje na vzhod. Po umoru Cezarja leta 44 pred n. št. je to namero izvršil nič manj grozovito njegov nečak Oktavian.

Po vsem tem lahko sklepamo, da je bila Boh. dolina od Keltov obljudena že v drugem in prvem stoletju pred n. št. Divjaštvom Oktavianovega vdora so se Kelti umaknili više v gore in najbrže takrat tudi na Komno. Šele 150 let za tem so sovraštvo in nasilje Latincev proti Keltom popustila in so se keltski staroselci mogli zopet vračati v Bohinjsko dolino in k jezeru. Tam so vetrne peči dočkale prihod Slovencev.

Prav bi bilo, da bi po postopku z radio-aktivnim ogljikom kontrolirali dobo.

¹⁹ Naš jezikoslovec zavrača domnevo, da bi mogla biti nekatera naša geografska imena keltska zapuščina, kot sem tako nekajkrat pripomnil v člankih v Pl. V., čes da bi to bilo v nasprotju s slovenskim jezikovnim razvojem in slovanskim jezikoslovjem. Preiskave in najdbe s stališča zgodovine in tehnologije najzgodnejšega železarstva pa čedalje bolj potrjujejo domnevo o keltskem nastanku nekaterih naših geografskih imen in tudi besed. Zato je bil naprošen jezikoslovec iz tujine, specialist za stare jezike, da v tej zadevi pove svoje mnenje. V odgovoru je ta strokovnjak opozoril na str. 96 in 97 knjige »Keltologie« (1953) Jul. Pokornjaja, univerzitetnega profesorja v Zürichu, znanstvenika svetovnega formata, ki pravi: »Brez branja tekstov, da celo brez poznanja še živih keltskih jezikov, je komaj mogoče se lotiti globljih študij s keltskega področja. To velja posebno za srednjeevropska raziskavanja krajevnih imen.« In v nadaljevanju še: »So romanisti, ki so nagnjeni k shematskemu uporabljanju delovnih metod, pridobljenih pri študiju modernih narečij, da jih uporabljajo za predhistorična imena in se ne menijo za strogo presojo glasovnih pravil.« Vse to je v skladu s pripombo 17 tegale članka, ki sem jo zapisal tričetr let prej, kot sem kaj vedel o profesorju Pokornjaju.

Na južni karavanski terasi

Župančič Uroš

Južna karavanska terasa se ljubiteljem gora radodarno ponuja od Rateč preko Trebiž, Raven, Lomičev dalje preko Korenskega sedla in se nadaljuje s Srednjim vrhom ter doseže višek nad Dovjem na Vršah, Ravnah in Visokih. Nato se vije skozi macesnove, bukovne in smrekove gozdove, skozi prisoje Plavškega in Jeseniškega rovta, dokler ne doseže vasi Planine pod Golico.

Na Triglavskih podih pod Zaplanjo

Foto Jurij Zupan

Na Črnem vrhu (1193 m) so jeseniški železarji smučarji že v letu 1947 zgradili prvo žičnico, ki je ustvarila na idealnih smučarskih terenih Črnega in Španovega vrha najboljše pogoje za nadaljni razvoj alpskega smučarskega športa v industrijskem mestu pod Golico. Iz vrst jeseniških železarjev, skalašev in alpskih smučarjev so že v medvojnih in še prav posebej v povojnih letih izšli naši najvidnejši predstavniki alpskega smučanja s Pračkom, Bertonecljem, Žnidarjem in končno z Lakoto in Jakopičem na čelu.

Z izredno prizadevnostjo so leta 1961 začeli graditi novo žičnico sedežnico iz Planine pod Golico (979 m) do Črnega vrha (1193 m) in dalje na vrh Španovega vrha (1365 m). V to najdaljšo žičnico sedežnico je transportno podjetje Ljubljana transport vložilo preko 200 milijonov dinarjev. 20. XII. leta 1964, je bila ta velika pridobitev izročena v obratovanje. Žičnica sedežnica Planina pod Golico—Črni in Španov vrh je dolga 1650 metrov in premosti višino 390 metrov ter približa razgledne terene na Črnem in Španovem vrhu vsem ljubiteljem tega planinskosmučarskega sveta. Žičnica lahko prepelje v eni uri preko 400 obiskovalcev iz zakajene doline na sveži zrak in sonce.

Na Črnem in Španovem vrhu se tako naglo gradi in urejuje. Med drugim so zgradili tudi

jeseniški gorski reševalci v preteklem letu svoje zavetišče, ki je s telefonom povezano s tereni ob žičnici.

Južna terasa Karavank se iz Planine pod Golico in Črnega ter Španovega vrha nadaljuje dalje proti vzhodu do Javorniških rovtov, kjer sprejema goste planinska postojanka Pristava (980 m). V tem edinstvenem okolju so idealni pogoji za ureditev celotnega rekreacijskega centra javorniških valjavcev.

Po trasi slovenske transverzale in gorenjske partizanske planinske poti pohitimo od Pristave dalje mimo Debelega brda in Potoške planine k Valvazorjevemu domu pod Stolom. Pod Stolom se razgledna pot slovenske transverzalne planinske poti vije dalje v dolino Završnice. Iz zatrepca pod Begunjščico in Srednjim vrhom pa se rahlo vzpne proti Zelenici.

Na cilju smo, kjer se nam ponuja moderna, 2 km dolga tehnična pridobitev, žičnica sedežnica. Tudi ta naprava pripelje iz Zelenice do ljubeljskega predora preko 400 gostov v eni uri.

Pot pa še ni končana. Dalje gre proti vzhodu preko edinstvenega smučarskega sveta Kofc preko Loma do zatrepca na severni strani Storžiča pod Škarjevimi robom.

To je edinstvena smučarska in izletniška pot.

STEZE Z GORA

PRILOGA MLADIH PLANINCEV

PLANINSKI DNEVNIK S TEČAJA ZA MLADINSKE GORSKE VODNIKE

Planinska zveza Slovenije je v avgustu organizirala tečaj za mladinske gorske vodnike pod vasjo Soča v Trenti.

Prispel sem med prvimi — sam. Šele pri Zlatorogu sem se spoznal s petimi planinci, ki so z istim namenom prišli v Sočo. Vodja tabora Peter nas je prijazno sprejel in nam odkazal naša modra platnena bivališča.

S tečajem smo začeli v soboto. V taboru je bilo že prijetno domače. Prišlo je še precej bodočih mladinskih planinskih vodnikov, ki so se prav tako naselili v četvercih z gumijastim dnom.

7. avgusta 1965. Ob pol petih zjutraj se je prikazal Petrov obraz na vhodu v šotor. »Gremo!« Ta dan smo se namenili na Kriške pode. Koča se lepo vidi že iz doline. Podobna je orlovemu gnezdu vrh pečine. Najprej smo jo mahnili skozi Zadnjico. Vodnikov Vršac se je mogočno dvigal v jutranjem svitu. Sonce nas je zateklo že visoko na mulatieri. Hodili smo počasi, preudarno, opazujoč pokrajino pod seboj. Planike in murke v travi so se razkazovale v svojih najlepših oblačilih. Na Luknji je nekdo spredaj zaklical: »Poglejte gamsa!« Vsi smo se zazrli za prijateljevim kazalcem. Na vrhu kamnitega stebra je ponosno stala močna rjavkastočrna žival z lepimi rogovi. Nekateri so začeli kričati, gams pa se je pognal po skalah navkreber. Nato je zagrmelo. Strel je odmeval po Vratih in se odbijal od mogočnega ostenja Triglava, gams pa je v hipu izginil za skalovjem. Nekaj trenutkov za tem se je prikazal jezen obraz žugajočega lovca, za njim je pa prisopihal trebušast turist v beli srajci, iz njegove puške se je še kadilo. Zadovoljno smo se namuznili: »Pa smo ga le rešili!« Nadaljevali smo pot na Bovški Gamsovec, nato sestopili na Pode. Tu nam je Vid, ki je tudi gorski reševalec, pokazal tehniko varovanja s cepinom. Ko smo se pripotili do Pogačnikovega doma, je oskrbnik povedal, da je neka ženska zdrsnila s stene in da jo še rešujejo. Na poti navzdol smo srečali reševalce z »marinerjem.«

Zdaj je že trda tema in taborni ogenj samo še čaka, da pritaknemo vžigalico in začnemo s programom.

Naslednjega dne smo fizično počivali, zato pa je bilo treba napeti možgane. Imeli smo namreč predavanja. Urednik Planinskega Vestnika nam je predaval o planinski kulturi. Biologinja je predavala o prilagoditvi flore in favne v gorah. Slišali smo tudi mnogo o planinski fotografiji.

Ponedeljek, 9. avgusta 1965. Trenta

Vstali smo nekaj čez četrto. Cilj: Jalovec. Najprej smo se napotili po asfaltu do izvira Soče. Kmalu smo zavili na položno gozdno pot, ki se je v dolgih ključih vzpenjala med drevesi. Nato smo prešli v ruševje. Samo redki viharniki so še kljubovalno stali med pri-tlikavimi bori in rododendronom. Žeja je postajala vedno hujša. Ustnice so bile suhe, sonce pa je neusmiljeno žgalo po naših plečih. Nikoli si nisem zamišljal, da more biti žeja tako mučna. Ko smo nekaj kasneje počivali na snežišču, smo v upanju tlačili sneg v čutare in jih greli, toda zaman. Vid nas je tolažil, da bomo kmalu dospeli do vode. Za tolažbo je vsak dobil kozarček čaja. Na snežišču pred vstopom v steno smo napeli varovalno vrv. Toda kljub temu sta dva zdrsnila. Ne znam opisati, kaj sem občutil, ko sem videl človeka v nevarnosti, pa mu nisem mogel pomagati. Vendar se je znašel in se s prsti zaril v sneg.

Po eni uri hoje in plezanja smo prispeli do vnožja pobočja, na katerem se je bleščal sneg, izpod snežišča pa je žuborela voda. Pilj smo kot žolne in napajanja ni hotelo biti konec. Pol ure kasneje — na sedlu — so bile vse čutarice prazne. Pomalicali smo in se brez nahrbtnikov začeli vzpenjati proti vrhu. Pot je bila zelo »zračna« in brez klinov, hodili pa smo previdno in tako ni bilo nobene nesreče. Držali smo se tega, kar nam je povedal Joža Čop: »Ko hodiš po hribih, glej na pot, saj se z vrha vse vidi!« In res! Na vrhu smo bili poplačani za ves trud in vso žejo. Razgled je bil čudovit. Julijci, Karavanke, Beljak, tja do visokih tur, Rabeljsko jezero. Vračali smo se čez Špičko. Sestopali smo počasi, bilo nas je blizu 100 in vlekli smo se kot jesenska megla. Tisti, ki smo zbirali transverzalne žige, smo naredili še kratek skok čez snežišče do tesnega zavetišča. Nato smo se v diru spustili v dolino. V taboru smo bili okrog devetih, pol ure kasneje pa je delalo družbo sumeči Soči le še smrčanje iz šotora 36.

Ponoči je deževalo, dopoldne pa se je že pokazalo sonce. Ta dan smo imeli dve predavanji. Pred kosilom nam je Stanko Hribar pripovedoval o zgodovini planinstva. Popoldan nam je biologinja razlagala o varstvu narave in o nacionalnih parkih.

Sreda, 11. avgusta 1965.

Vstali smo ob pol sedmih in pospravili tabor. Nato smo odšli nekaj 100 m ob Soči navzgor, kjer smo bili seznanjeni z nekaj drobci plezalne tehnike. Vsak je imel možnost, da se preizkusi v sestopu z 10 m visoke skale. Prav tako smo izvedeli tudi marsikaj o prvi pomoči.

Četrtek, 12. avgusta 1965.

Ob pol petih smo že strumno stali v zboru pred zadnjo turo. To je bila naša zadnja tura — na Triglav. Po štiriurni hoji smo se ustavili na Doliču, nato pa nadaljevali pot po lepo vzdrževani bivši italijanski mulatieri čez Triglavsko pode na Triglav. Mimogrede naj omenim, da smo srečali zakonski par: ona je imela natikače, on pa nedeljsko obleko s kratvato in boršo. Nikoli si nisem mislil, da gre človek samo zato na Triglav, da lahko reče, da je bil na vrhu.

S Triglava smo sestopili na Kredarico in okrog štirih prisopli v Planiko. Tu smo bili že precej sestradani, saj že od devetih nismo ničesar drugega spravili vase kakor svež zrak. Ko smo se »privlekli« do Doliča — kjer smo pustili nahrbtnike — smo planili po hrani, kakor bi Krpan sekal po Brdavsju. V gosti megli smo se previdno spustili v dolino.

Sobota, 14. avgusta 1965.

Dopoldne smo imeli predavanje o orientaciji. Obravnavali smo pojem azimuta. Moram priznati, da sem to znanje na tekmovanjih in v praksi s pridom uporabil.

Matjaž Černe uč. 8. r.
PD Radovljica

NA TRIGLAV

Življenje v taboru je bilo pestro in zanimivo. Izkušeni učitelji — planinci so nam posredovali mnogo zanimivih in koristnih naukov. To so delali z ljubeznijo in požrtvovalnostjo. Zame je bilo vse novo. Čeprav sem že planinaril, nisem nikoli prej živel v tako velikem krogu ljubiteljev gorskih višin. To je nadvse prijetno, ko vsi okrog tebe govore le o gorah, o planinah, o planincih in o planinskem življenju. Imel sem občutek, da sem postal član nove družine. Zame je bil najčudovitejši dan, ko je bil na programu vzpon na najvišjo goro naših Julijcev, na Triglav. Vsi smo se z vnmom pripravljali in nestrpno

pričakovali dan izleta. V taboru se je govorilo samo o Triglavu. Vstali smo že ob štirih zjutraj, se dobro podprli in se nato v koloni drug za drugim odpravili na pot. Po štirih urah smo prisopihali do Doliča na višini 2050 metrov. Gozdove smo že zdavnaj pustili za seboj. Kamor se je oko ozrlo, je bila sama živa skala in zaplate. Po eni uri hoje smo zazrli pred seboj veliko, belo goro, ki se ponosno dviga nad drugimi. Tako sem bil prevzet in zamaknjen, da nisem opazil, kdaj smo prišli med kline in vrvi. Zadnji del poti se mi je zdel najdaljši. Kolona se je počasi pomikala proti vrhu. Nisem mogel verjeti svojim očem. S prijateljem sva se spogledala: Bila sva srečna in ponosna. Imel sem občutek, da sem najvišji človek na svetu. Prepričan sem, da tega dne ne bom nikdar pozabil.

Valter Bolter
uč. 8 r. osnovne šole Nova Gorica

V TRENTO

Še nikoli nisem taboril v gorah, zato sem si prav posebno želel, da bi lahko odšel taborit v Trento. Doma pa so rekli »ne« in tako sem lahko samo žalosten opazoval brata, ki si je z vso vnmom pripravljaval opremo. Tolažil sem se, da me bodo morda drugo leto le priznali za dovolj velikega.

Na predvečer 5. avgusta so senovski planinci — taborniki skakali drug k drugemu, razpravljali in se posvetovali, kot bi mislili oditi na Himalajo. Končno so bili nahrbtniki le pripravljeni.

Bilo je lepo sončno jutro, avtobus je že čakal na postaji, toda četrtega planinca ni od nikoder. Še deset minut in avtobus bo odpeljal. Tedaj priteče Božo in pove, da ne more na taborjenje. Kaj sedaj? Da bi šli samo trije? Morda pa Igor le ni premajhen?

Pri nas je pozvonilo. Odprl sem. »Igor, še ti greš taborit!« mi pravi očka. V trenutku sem bil oblečen in obut, mama pa mi je stlačila v nahrbtnik vse potrebne stvari, le žlico je pozabila. Stekel sem po stopnicah in ujel avtobus za rep. Vse okrog mene se je smejala, zdelo se mi je, da se mi smeje tudi nahrbtnik in zemlje v polivinilni vrečki.

Na taborjenju sem bil zelo zadovoljen. Hrana je bila zelo dobra, posebno gams v omaki; šotor je bil prijeten, čeprav sem bil vedno jaz najmanjši kriv za vse, kar je bilo narobe v njem. Planinski izleti na vrhove Julijcev so nepozabni.

Ob povratku sem se lahko ponašal z opravljenim izpitom za mladinskega vodnika in gorsko stražo. Na poti po slovenski transversali sem lahko vodil očka in mamjo po vseh predpisih — pravilih planinske šole, ker sem se tam naučil tudi marsikaj takega, česar onadva nista vedela, čeprav sta že stara planinca.

Če bo drugo leto spet tabor v Trenti, se ga bom smel udeležiti. Z mano bo odšlo tudi več mojih prijateljev — planincev, ki so že prehodili zasavsko transverzalo, ne vedo pa še kaj so skale v Julijcih. Vsi skupaj komaj čakamo poletnih počitnic.

Igor Grahovne
uč. 6. c r. Senovo

DESET DNI V OBJEMU GORA

»Soča voda je šumela, mesec je na nebu sjal...« pesem v šumenju Soče in triglavskem vetru. Bila je glasna, drugič tiha, kot da bi jo bilo strah teme, v kateri se je izgubljala... Ponavljala se je dan za dnem, večer za večerom.

Naloge in cilji mladih planincev niso bili lahki. Vsi so si želeli značke mladinskih vodnikov, gorskih stražarjev, želeli so obiskati čim več vrhov. Zbrali so se od najmlajših, ki so se komaj naučili črkovati, do tistih, ki že zajemajo znanje z veliko žlico. Vse je družila ljubezen do gora.

Bili smo vedno zaposleni. Dežurni so morali pomagati v kuhinji, drugi smo tekmovali v odbojki, rokometu... Najbolj nas je privabljala mrzla Soča, ki smo se je kaj kmalu privadili. Predavanja, ki so trajala po tri ure,

so nam vzela največ časa. Vsi smo se jih radi udeleževali.

V soboto zvečer je zadnjič zadonela pesem ob tabornem ognju. Peli smo pesem za pesmijo veselih obrazov. Drug drugemu smo skrivali oči, kajti sram nas je bilo izdajalskih solz. Obljubljali smo si, da se bomo še videli, še peli in se veselili. Da, prav gotovo se bomo še srečali v gorah! Imeli smo se radi in vezale so nas skrivne vezi. Stiski rok, zadnji pozdravi... Celjani in Korošci smo se vračali preko Bogatina in Komne. Čeprav smo si imeli toliko povedati, smo dolgo molčali. Šele, ko smo bili na vrhu Krna, so se nam jeziki razvezali.

Marija Rošer, gim. Celje

DOŽIVETJE V TABORU

Sem članica PD v Novi Gorici. Rada bi postala dobra planinka. Dolgo sem želela, da bi si ogledala tudi Trento z izvirom reke Soče, ki teče skozi Solkan, moj rojstni kraj. Želja se mi je izpolnila, ko smo v mesecu avgustu mladi planinci iz vse Slovenije taborili v Trenti. Z vseh strani so nas obdajali mogočni vrhovi gora. Pod nami pa je šumela Soča, kot jo je opisal naš primorski pesnik Simon Gregorčič:

Tečajniki zbrani okrog Uroša Župančiča v Zapadnih Julijcih poleti 1965

Krastna si, bistra hči planin,
brdka v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte divje srd ne moti.

Soča drvi v neštetih skokih čez skale, vsa se
peni in z belimi penami zalša svojo zeleno
modro vodo.

Rad gledam ti v valove bodre,
v valove te zelenomodre.

Do njenega izvira v steni pod veliko goro
je speljana zavarovana stezica. V višini 916 m
izvira iz 10 m globokega temnozelenega tol-
muna v skalnem breznu. Kako sem bila vesela,
ko sem videla njen začetek!

Najlepši so bili naši izleti. Pomerili smo se
tudi v športu, saj nas je bilo veliko kar do-
brih športnikov.

Za zaključek smo se udeležili še proslave v
Lepeni.

Branka Bečnik
Nova Gorica

GROSS VENEDIGER (3674 m)

Tirolsko sem želel spoznati. Pisane slike obi-
čajev in narave so me vabile. Ker me najbolj
zanimajo snežni vrhovi, sem izbral vzpon na
ledeni Gorrssvenediger.

Natovorjena odprta lambretta požira še do-
sti dobro strme kilometre. Od Kranja do Ce-
lovca sem sam. V Celovcu naložim Tatjano.
Beljak, Spital, Lienz, dolina reke Drave. Za
sabo pustiva Lienške Dolomite. Lepa, prav-
ljična postaja pokrajina. Tako prijazno do-
mača. Samo govorica opominja, da nisi doma.
Dolina reke Isel me z naravnimi lepotami po-
novno preseneti. Tudi čas izredno hitro mi-
neva. V okolici Matreia se prikažejo stari
gradovi, tirolski stil gradenj je še očitnejši.
Tudi cvetja na oknih in vrtovih ne manjka.
Vedo, kaj je potrebno, da tujec že na prvi pog-
led odnese dober vtis.

Po pestri enourni vožnji iz Matreia se prikaže
Hinterbichel. Ne da se skriti, da ima tu turiz-
em prvo besedo.

Imava še dobre tri ure do prve kočice. Čeprav
naju je vožnja utrudila, se odločiva, da še
nocoj stopiva do Johanneshütte.

V koči naju opazujejo malce začudeno. Sko-
raj vse mize so zasedene. Mesto najdeva pri
mizi gornikov, ki so tudi namenjeni na Ve-
nediger. So zelo prijazni. Ko se predstavi-
va, takoj navežejo pogovor na Julijce, Triglav,
Jalovec... Seveda, tudi na slivovko niso po-
zabili. Razkazujejo vodnik o naših gorah. Po-
znajo jih še kar dobro. Saj imajo boljše in
točnejše vodnike o naših gorah kot pa mi
sami. Za nameček je še to, da jih pri nas ni
dobiti ne v slovenskem in ne v tujem jeziku.
Z baterijo moram iskati prostor na skupnem

ležišču. Precej je že zasedeno. Mesta za spa-
nje so pa tako skopo odmerjena, da komaj
verjamem, da je to sploh mogoče.
S svitom sva vstala. Pošteno čutiva v kosteh
skupno ležišče, ki ima samo trde deske, brez
žimnic.

V jasnem jutru odrineva naprej. Vrhovi nad
nama se blešče v pestrih barvah jutranjih
žarkov. Ko se dvigneva na višino 2500 m, se
odpre celoten pogled na Glocknerjevo in Ve-
nedigerjevo skupino. V takem razgledovanju
čas hitro mineva. Prispela sva do druge kočice
Defregger, ki stoji na višini 2960 m.

Stopiva na Venedigerjev ledenik, ki se dviga
skoraj do samega vrha G. Venedigerja. Na
južni strani so odlična smučišča.

Sonce pripeka. O težavah ali problemih ni
sledu. Obiti morava le kako razpoko.

Zadnjih dve sto metrov je ledenik malo bolj
strm. Tudi vreme se je spremenilo. Megla,
veter, sneži.

Stojiva na vrhu velikega Venedigerja. Tu se
naveževa, kajti najina smer se prične šele tu.
Opravila jo bova v sestopu po severozapad-
nem grebenu. Že na začetku me preseneti
ozki ledeni greben. Po dveh raztežajih se iz-
gubi v ledeni steni. Dvanajsterke in spiralni
ledni klini se odlično obnesejo. So pa tudi
pogoji zato. Iz stene izstopiš na položnejši
greben. Težave ne presegajo četrte stopnje.
Kljub temu dosti zanimivo, posebno prehod
iz ledu v kopno skalo. Jezi me, ker nosim
kamaro zopet zastoj v nahrbtniku. Megla je
trmasta in se na noben način ne dvigne. Tudi
Tatjana me sprašuje, zakaj mora ona vedno
naprej. Pa ni druge variante. Ker je v vsej
smeri samo spuščanje, je to najhitrejši način.
Granitni bloki postajajo prav neprijetni. Vse
se maje in kruši. Po strmem krušljivem svetu
prilezeva do sedla, ki loči G. Geiger in G.
Venediger.

S sedla stopiva na ledenik in po moreni do
poti, ki pripelje do že poznane Johannshütte.
V kratkem času sva prišla na znameniti vrh
in v sestopu zmogla dokaj dolgo smer. Rad bi
stopil še na vrhove, ki so tam okoli, zopet pa
me čas priganja nazaj v domovino. Čaka me
listek »za k vojakom«. Težko se poslavljam
od ledenih gora.

Vzpon opravljen v septembru 1964.

Tatjana Kobi, Ekar Franci — AO Kranj

Franci Ekar

OB SPOMENIKU PADLIH

Že zgodaj zjutraj smo se učenci zbrali pred
šolo. Strnili smo se v skupino in jo počasi
mahnili proti Resevni, kjer naj bi obiskali
spomenik padlih borcev Cvetke Jerinove in
Dušana Laha.

Kmalu smo s ceste krenili na stransko pot,
ki se je vedno bolj vzpenjala, tla pod nami
pa so postajala vse bolj vlažna. Res je bilo

dosti blata, toda to nas ni motilo. Navduševali so nas temni gozdovi, svež zrak in visoko drevje, čigar listje se je že osulo. Hodili smo po zavatih gozdnih stezah in kolovozih, preskakovali jarke in hitro napredovali. Tako smo po dobrih dveh urah dosegli cilj.

Najprej smo očistili spomenik in prostor okoli njega prižgali sveče in položili cvetje. Nato smo padli žrtvi počastili z nekaj deklamacijami in enominutnim molkom. Spomnili smo se tudi vseh tistih žrtev, ki so dali življenje za nas, pa nihče ne ve za njihov grob, da bi položil nanj šopek cvetja ali prižgal svečko. Poslovali smo se od spomenika in odšli na koč, kjer smo se oddahnili. Dolgo smo bili tukaj. Ogledevali smo si stolp in vso bližnjo okolico koč. Z Resevne je lep razgled na vse strani.

Marjanca Zapušek

DRUŠTVENE NOVICE

LUDVIK MAŠAT

Nedelja 24. oktobra je bila v letu 1965 menda najlepša. Tisoče jesenskih barv se je zvrstilo v stenah okrog Okrešlja. Edinstveno doživetje. Poln vedrine, osvežen in zadovoljen sem zvečer prišel v Luče. Gorska vasica pod Raduho je bila ob sončnem zahodu tega lepega dne zavita v tiho, težko žalost. Ne pomnim toliko solznih oči. Zgodilo se je nekaj, kar je potrolo sicer vedno vedre gorjance v osrčju Savinjskih planin.

Umrl je Ludvik Mašat, šolski upravitelj v Lučah. Rodil se je v kmečki hiši v Limbušu pri Mariboru. Izbral si je učiteljski poklic. Leta 1930 je peš preko Arničevega vrha pod Rogatcem prišel v Luče in tu nastopil truda polno službo ljudskega učitelja. Vzljubil je gorjance kakor некоč Kocbek, njega predhodnik, vzljubil je gore, ki obdajajo Luče. Vojna vihra in smrt sta ga odtrgala od Luč.

Nad 30 let svojega plodnega življenja je posvetil Lučanom. Bil je pravi ljudski učitelj, učil je z ljubeznijo, učil ljubiti svoj rod, slovensko besedo, slovenske, posebno pa Savinjske gore. Dve generaciji hribovskih ljudi sta šli skozi njegovo šolo. Sadovi njegovega dela so neprecenljivi. Kaj vse se je spremenilo, odkar je prišel v Luče! Njegovo vzgojno izobraževalno delo je omogočilo ta razvoj in napredek Luč. Kar ni sam ustanovil ali vodil, so storili njegovi učenci. Največje veselje mu je bil uspeh njegovih učencev. Ustanovil je tamburaški in pevski zbor. Pod njegovim vodstvom sta igrala in pela slovensko, a najraje planinsko pesem. Ustanovil in vodil je prosvetno društvo do svoje prerane smrti. Turistično društvo ga vodi v svoji kroniki kot soustanovitelja. Gasilci in njih kronika se ga spominjajo kot dolgoletnega poveljnika. Zgradil je gasilski dom, vodil in deloval je v vseh organizacijah za prosvetni in kulturni napredek Luč. Dosegel je svoj življenjski cilj: Novo šolo v Konjskem vrhu pod Raduho in popolno osemletko v Lučah.

Planinci smo izgubili velikega prijatelja in vzornika, naše gore pa rednega obiskovalca. Raduha, Ojstrica, Skuta in Grintavec so mu bile najljubše gore, redno jih je obiskoval in vodil tja tudi svoje učence. Bil je duhovni vodja planincev v Lučah, naše društvo je izgubilo v enem mesecu dva člana, ki bosta ostala v trajnem spominu vseh lučkih planincev, Jaka Robnika in Ludvika Mašata. Mašatu je bilo dano, da je spremil Jaka na njegovi zadnji poti, zdrav in čil. Čez 14 dni pa je sam stopil za njim, za prijateljem.

Ljudskega učitelja, prosvetitelja in planinca Mašata bomo lučki planinci ohranili v trajnem spominu.

Peter Jež

MANOM DR. JOSIPA POGAČNIKA

V visokem osemnosedesetem letu življenja, človekoljubju in gorski prirodi zapisano, je dne 5. oktobra 1965 zastalo v poslednjem utripu srce nestorja slovenskih planincev, primarija dr. Josipa Pogačnika. Poznan in priznan kot specialist za boleznj ušes, nosa in grla, je porabljal skopo odmerjeni prosti čas najrajši za pešačenje po strmih gorskih potih, v tihi družini sebi enakih ali pa tudi sam. Zlasti všeč mu je bila Šmarna gora s svojimi skalnatimi pobočji. Tam jo je dostikrat ubral kar po svoje v breg, na majhno plezarijo od

skale do skale. Taka prirodna telovadba v čistem gorskem zraku, kjer se je izdatno razgibala slehernna mišica, mu je pomenila neprecenljiv užitek. Hoja po kolovozih, pa čeprav navkreber (na Šmarni gori pred prvo svetovno vojno še ni bilo zaznamovanih turističnih poti), ga ni zadovoljevala, ker je zanemarjala zgornje telo.

Ko je leta 1927 zvedel za Westrow predlog o alpiniziranju šmarno-gorske Grmade, ga je to tako navdušilo, da se je sam ponudil prevzeti vse stroške za nadelavo zavarovane plezalne poti v dveh variantah (lažji in težji). Ta pot, opremljena z železnimi klini, skobami in prijemno žico, odprta v naslednji pomladi, je verno posnemala planinske naprave v visokogorskih pečinah. Čeprav omejena na majhno razdaljo, je dobro stregla svojemu namenu: Novincem, zlasti mladini, ki se še ni seznanila z visokogorskim svetom, je služila za preizkušnjo telesne in živčne zmogljivosti, izvežbanim planincem pa za utrjevanje in nego kondicije. To, da se nahaja v neposredni bližini Ljubljane, ji daje še posebno ceno.

Med zadnjo vojno in še nekaj let po njej je to pot močno načel zob časa. Na več mestih potrgana žica, zrahljani ali pa tudi že izpadli klini in skobe so resno opominjali, da utegne priti do hude nesreče. Pot je bila brez gospodarja, niti PD Medvode niti PD Rašica (s sedežem v Šentvidu) je nista marali. Slednjič se je zavzelo zanjo PD Ljubljana-matica ter jo dalo za svojo sedemdesetletnico (1963) temeljito popraviti. Ob tej priložnosti se je oddolžilo sivolasemu ustanovitelju z vzidanjem spominske plošče ob vstopu in z napisom, ki pravi, da se pot imenuje poslej: Pogáčnikova plezalna pot. Tisoči obojega spola in različne starosti so v teh štirih desetletjih merili na njej svojo zmogljivost in pogum. Tretja generacija že prihaja, koliko jih še bo! — Tistega, čigar ime nosi, ne bo več. Ostal pa bo njegov spomin iz roda v rod!

V. Mazi

IN MEMORIAM TONETU ŠTAJDOHARJU

Planinsko društvo matica ima predavanje. Gorenjska v sliki in glasbi. Na platnu kipe planine v plavo nebo, snežena pobočja blešče v sončni luči, gorenjska vasica pod Krvavcem je odeta v zimski mir. Dvorano napolni zvočenje iz magnetofonskega traku...

Za Toneta, rednega obiskovalca planinskih predavanj, ni več teh krasot. V tem trenutku leži že na Žalah...

Ob zaključku predavanja zvemo žalostno novice: Toneta ni več med nami.

Dvorana onemi, počasi vstaja članstvo, svojemu bivšemu predsedniku v zadnji pozdrav.

Ime Toneta Štajdoharja smo obrobili s črnim. Prerano, mnogo prezgodaj. V 52. letu je omahnil na poti v svoj domek na Krvavcu — na gori, ki mu je bila vse življenje tako pri srcu.

Rodil se je 24. avgusta 1913 v vasi Obrh pri Črnomlju. V Ljubljani se je po končani osnovni šoli in nižji gimnaziji v Novem mestu izučil za elektromonterja in nato vse do začetka II. svetovne vojne služboval pri tedanji ljubljanski mestni elektrarni. Kot pristaš naprednih nazorov je takoj spoznal, kam drži njegova pot. Povezal se je z osvobodilnim gibanjem in še isto leto ga srečamo v partizanih. Je nosilec partizanske spomenice 1941 in šestih odlikovanj. Po osvoboditvi mu je družba zapuala pomembne funkcije, nazadnje je bil direktor podjetja Elektro Ljubljana-okolica. Njegovo življenje je bilo v veliki meri posvečeno goram in planinski organizaciji. Nedavno tega smo mu čestitali k petdesetletnici. Leta 1946 je bil na prvi skupščini takratnega Planinskega društva Slovenije izvoljen za I.

Tone Štajdohar

podpredsednika, leta 1948 pa za predsednika PD Ljubljana-Matica. Malo je ljudi, ki so s takim ponosom vsak dan delali kot odborniki planinske organizacije. Polnih 16 let je bil predsednik največjega planinskega društva. Koliko sile, elana in požrtvovalnosti je za to potrebno, beseda ne opiše. Za planinske zasluge je bil odlikovan z zlatim častnim znakom ter zlatim in srebrnim slovenskim znakom s pohvalami.

V službi, v planinskem društvu, kjerkoli, povsod ti je bil na razpolago, pripravljen pomagati tudi v neplaninskih rečeh. Vedra belokranjska narava mu je pomagala premagati težave v življenju tam, kjer je vedel, da jim je težko kos. Pa je bila spet planinska organizacija tista, za katero je živel, kateri je posvetil vse svoje najboljše sile, zbiral in navduševal ljudi zanjo, pomagal in bodril

povsod — ob nedeljah in dopustih pa hodil na svoj Krvavec.

Karkoli mu je bilo v planinstvu dragocenega, svoja planinska odličja, planinske knjige, lov-ske trofeje in drugo, vse je znosil v svoj planinski domek, kjer ti je razlagal o vsem, kar je imel, imel za vsak predmet svojo besedo, svojo zgodovino. Pred kočo si je uredil teraso in ti govoril, kje bo zasadil planinske rože. Kako je ob nedeljah kupal in gospodinjl, vmes pa pripovedoval svoje šale! Mi pa smo ga poslušali in spraševali za to ali ono v planinski koči.

Ko je prišel čas, se je s težkim srcem poslovil od aktivnega odborništva, ki mu je pomenilo vse. Razumel je, ko smo se mu v jesenskem razpoloženju Bistriške doline zahvalili za dolgoletno predsedništvo. Zato se je zdaj toliko bolj posvetil Krvavcu, ki mu je naposled postal njegov zadnji dom.

Toneta Štajdoharja, dolgoletnega predsednika matičnega planinskega društva, ni več. Tako tiho je odšel od nas. Tri dni je počival na svojem Krvavcu na poti v svoj drugi domek, katerega vrat pa ni več odprl.

Spomin nanj bo ostal trajen.

Tonček Strojín

INŽ. VLADIMIR PARDUBSKI

Dolgoletnega aktivnega delavca naše planinske organizacije je kruta usoda iztrgala iz naših vrst. Tovariš ing. Vladimir Pardubski je dne 22. decembra 1965 nenadoma omahnil in tudi takojšnja zdravniška pomoč ga ni mogla rešiti. Tragična izguba je globoko pretresla vse, ki smo ga poznali, zlasti njegove najožje planinske tovariše in nekdanje sodelavce.

Tovariš Vladimir je že v svojih študijskih letih vzljubil gore in je po svojih naprednih nazorih o alpinizmu pripadal mladi struji, ki je skušala uveljaviti nove ideje v naši planinski organizaciji. V svojem pobudnem in aktivnem planinskem delovanju se je vključil med ustanovitelje TK Skale, kjer je dalj časa opravljal tudi funkcijo tajnika. Po idejnem

prelomu in dalekosežnih organizacijskih spremembah v Slovenskem planinskem društvu leta 1931 je vstopil tudi v vrsto vodilnih sodelavcev Osrednjega odbora SPD, kjer je z vnmemo in plodno deloval zlasti v njegovem gradbenem odseku, ki je bil izredno zaposlen z obnovo, rekonstrukcijo obstoječih in zgradbo novih planinskih koč in domov, zavarovanih in drugih pristopov v gore ter napravo in evidentiranjem poletnih in zimskih orientacijskih naprav. Prav tako je aktivno sodeloval v alpinističnem odseku ter pri kartografskem delu kulturnoznanstvenega odseka. Njegovo delovanje je seglo tudi v okvir jugoslovanske planinske organizacije, o čemer priča zlasti njegovo odlično poročilo z načeli in smernicami za zgradbo planinskih koč, ki je bilo s priznanje sprejeto na kongresu planinskih društev Jugoslavije v Sarajevu. Vse to delo, ki je često zahtevalo mnogo truda, tudi doma in na terenu, strokovnega znanja in sposobnosti, je opravljal tovariš Vladimir tiho, skromno in nesebično, z veliko požrtvovalnostjo in idealizmom.

Ko je fašistični okupator preplaval našo domovino, se je tovariš Pardubski takoj vključil v osvobodilno borbo, bil je član odbora OF Osrednjega društva SPD v Ljubljani ter je leta 1943 odšel na teren med partizanske borbe. Šele po zmagovito končani osvobodilni borbi se je kot major JA vrnil v Ljubljano, kjer se je posvetil svojemu poklicnemu delu kot odlični gradbeni strokovnjak.

Se prav posebej pa se spominjamo našega Vladimira kot dolgoletnega svojega planinskega tovariša. Bil je vzgled pravega planinca: skromen, pošten, družaben in zvest tovariš. Naj mu bo vsaj teh nekaj skromnih vrstic v slovo od njegovih najožjih tovarišev in prijateljev!

dr. Jože Pretnar

IVU DRETNIKU V SLOVO

Prijatelj gora se je poslovil. Ne moremo tega prav verjeti. Vendar je res. Nikoli več ga ne bomo srečali vrh Uršlje gore, vrh Pece, na Pohorju ali Naravskih ledinah. Pa tudi nikoli več po poteh, ki drže v Kotlje, na Strojno, Brdinje, Tolski vrh in drugam po našem prelepem gorskem svetu. Odšel je od nas in nas zapustil v žalosti in boli.

Zapustil nam je neprecenljiv zaklad, svojo strastno ljubezen do naših gora. Kako velika je bila ta njegova ljubezen do slovenskih planin, nam najlepše povedo njegove lastne besede, izrečene teden dni poprej, ko se mu je zdravstveno stanje nekoliko izboljšalo: »Tako močan, tako lahek se počutim. Spet bom šel na planine, v gore, kjer je zdravje in veselje doma!« Žal, bilo je drugače. Dne 18. nov. 1965 smo ga morali koroški planinci, njegovi dobri znanci in prijatelji spremljati na njegov poslednji dom v Starem trgu pri Slovenj Gradcu, sredi med Uršljo goro in Pohorjem. Počival bo med njima, ki ju je tako ljubil.

Bil je soustanovitelj Planinskega društva Ravne na Koroškem, sodeloval na ustanov-

Ivo Dretnik

nem občnem zboru 29. 6. 1952 na vrhu Raduhe. Za vse njegovo poznejše delo kot tajniku — duši društva, ki ga je Ivo Dretnik opravljal do leta 1960, to je polnih 8 let, mu je Planinsko društvo Ravne dolžno vso zahvalo. O njegovem delu in požrtvovalnosti pa najlepše priča tudi to, da ga je Planinska zveza Slovenije v letu 1963 odlikovala s srebrno značko za zasluge v planinstvu.

Planinci bomo njegovo delo nadaljevali. Ljubili bomo naše kotoške slovenske planine, kakor jih je ljubil on. Ko bomo kdaj stali na vrhu Uršlje gore ali Pohorja in se bomo ozrli proti Staremu trgu, njegovemu zadnjemu domu, se bomo nanj spomnili. Spet bo med nami. Naj počiva mirno med gorami.

PD Ravne

ALPINISTIČNE
NOVICE

ZIMSKI TEČAJ KOROŠKEGA AO

Od 27. XI. do 30. XI. 1965 je bil na Grohatu pod Raduho tečaj koroškega alpinističnega odseka. Udeležilo se ga je 12 članov in pripravnikov. Kljub snežnemu metezu so tečajniki pod vodstvom inštruktorjev preplezali naslednje smeri v steni Male Raduhe: Mihovo smer (5 vzponov), Vetrne police (3 vzponi),

smer desno od Vetrnih polic (5 vzponov) in zavarovano plezalno pot (2 vzpona). Večeri pa so bili izpolnjeni s predavanji o opreми za zimsko plezanje, o tehniki plezanja pozimi, nevarnostih gora, GRS, standardni in improvizirani opreми za reševanje, obveščanju ob nesrečah, prvi pomoči in o zgodovini alpinizma.

ing. Drago Zagorc

ČEŠKOSLOVAŠKI ALPINISTI PRI NAS

Že leta 1964 je bilo v naših gorah mnogokrat slišati pojočo govornico Čehov in našem jeziku še bolj slično — slovaško. Tudi njihov prihod pozimi nas ni presenetil. Presenetil nas je morda le njihov cilj, Čopov steber v Triglavski steni. Ne zato, ker je znan tako daleč, pač pa zato, ker je bilo treba tujcev, pa čeprav Slovanov, da so prvič resno poskusili zimski vzpon (čeprav že malo po izteku koledarske zime). Niso uspeli, zato pa so za poletje napovedali pravo invazijo svojih plezalcev. Res je prišla in ni pretirana trditev, da je bilo poleti v stenah večkrat več njihovih navez kot pa naših. Točnih podatkov o tem, kaj vse so preplezali, ni, znani so le vzponi, ki so jih izvršili člani treh njihovih organiziranih odprav (ti so razvidni iz pisma Češkoslovaške zveze za telesno kulturo).

Opravili so 107 vzponov Jalovcu, Travniku, Mojstrovki, Mangrtu, Špiku, Široki Peči, Malem Oltarju in Triglavu. Razen ponovitev skoro vseh važnejših smeri v teh stenah (dolga nemška, bavarska, skalaška z gorenjsko in Čopov steber v triglavski steni, skalaška in direktna v Špiku ter raz Jalovca) velja še posebej omeniti dve ponovitvi smeri Aschenbrenner-Tiefenbrunner v Travniku. Kot že lansko leto se tudi letos niso zadovoljevali le s ponovitvami, pač pa so posegli tudi po nekaterih nerešenih problemih.

Vsekakor največ pozornosti zasluži »češka smer« v Široki Peči. V 34 urah učinkovitega plezanja, v dneh 24.—26. VII. 1965 sta J. Čihula in S. Stehlik v severni steni Široke Peči preplezala novo smer (opis), ki sta jo ocenila s VI+.

Drugo prvenstveno smer so preplezali v SV stebru Malega Oltarja! Plezala sta Voldrich Hündli in Veverka (žal niso poslali tudi tehničnega opisa). Razen tega pa so Stahlik-Zajiček-Zajičkova preplezali še novo varianto slovenske smeri. Navajajo, da so preplezali 150 metrov previsnega stebra v zgornjem delu stene (verjetno Slovenski steber, od Zlatorogovih polic navzgor).

To več kot uspešno delo so njihove naveze opravile kljub težkim pogojem. Tabor (v šotorih) so imeli v Martuljku (nedaleč od Lipovčeve koče), od tam so se vozili v posamezne doline. Ker v kočah zanje ne velja popust (obenem pa smo opazili, da so ga imeli nekateri »zapadni turisti«, ki so bili včlanjeni v PZ Hrvatske) in niso imeli najugodnejših pogojev pri menjavi, so večinoma

bivakirali kar pod stenami in so se le ob najhujših nalivih zatekali v planinske domove. Še zaključek njihovega pisma... »za to zimo ponovno planiramo odpravo v Julijske Alpe — v začetku marca — ki bo, upajmo, imela več uspeha.« Iz drugih virov nam je znano, da imajo v programu tudi zimsko odpravo v Durmitor ali katero drugo gorsko skupino na jugu naše države. Kaj pa mi?

Franci Savenc

II. ZBOR IN SEMINAR GORSKIH VODNIKOV NA VRŠIČU

Komisija za gorsko vodništvo PZS je organizirala v Erjavčevi koči na Vršiču v dneh od 28. do 29. nov. 1965 II. zbor in seminar gorskih vodnikov. Od 82 vodnikov pa se je zboru udeležilo le 20.

Vzroki: Slabo vreme prejšnji dan, neplužena cesta na Vršič, veliko število pasivnih vodnikov (43) in ne nazadnje to, da je moral nositi stroške prevoza, prehrane in prenočišča vsak vodnik sam. Komisija za gorsko vodništvo je prevzela le stroške in honorar predavateljev in povabljenecv — častnih vodnikov. Poleg vodnikov so bili na zboru še zunanji predavatelji, častni vodniki in nekaj alpinistov.

Na zboru in seminarju so se obravnavala predavanja in referati, ki bi bili zanimivi in koristni za vse gorske vodnike, saj smo z znanjem pod povprečjem poklicnih vodnikov v Centralnih Alpah.

V nedeljo ob 10. uri je predaval Stanko Hribar o zgodovini gorskega vodništva v Julijskih in Kamniških Alpah s pogledom v novi čas. Sestavek je pripravil prof. Evgen Lovšin. Nato je predaval vodnik Niko Tancar — o letošnji alpinistični šoli pod Glocknerjem, ki jo vodi ing. Fritz Moravec. Predavanje je bilo spremljano z diapozitivi. Navzoči so bili seznanjeni tudi z nekaterimi novimi alpin. rekviziti. Dr. Andrej Robič je nato zelo zanimivo predaval o nevarnostih plazov, o reševanju, prvi pomoči, prehrani in obleki gornika in ponazarjal predavanje z nekaterimi tehničnimi diapozitivi. Načelnik vodniške komisije je izročil bivšim gorskim vodnikom SPD Francu Erjavšku iz Stahovice, Hanzu Vertelju in Francu Mraku iz Kranjske gore častne vodniške znake in knjižice PZS kot priznanje za njihovo vodniško dejavnost v preteklosti. Navzoče je seznanil o letošnji odpravi PZS v Himalajo v Kangbačen udeležencem Pavle Dimitrov. Le škoda, ker še niso pripravljene diapozitivi. Zvečer je predaval Jože Balant o letošnji 12-članski odpravi PSJ v skupino Ortler-Bernino. Predavanje je ponazorilo 170 krasnih barvnih diapozitivov.

V ponedeljek 29. novembra je dopoldne predaval prof. Stanko Klinar o poveljičevalcu Julijskih Alp dr. Juliju Kugyju. Sledilo je nazorno predavanje prof. Rada Kočevarja o čitanju zemljevidov in orientaciji. Predavatelj je prikazal tudi nekaj diapozitivov iz lepih smučišč na Gorenjskem. Popoldne je predaval

Franci Savenc o vodniški plezalni tehniki, o samoreševanju, vodenju klienta v lažjem in težjem gorskemu svetu. Zaradi snežnega meteža ni bilo mogoče opraviti praktičnih vaj v pečevju Mojstrovke. Sledil je referat o vodniški problematiki danes pri nas. Podal ga je Janez Krušič. Vsi navzoči vodniki in gostje so nato aktivno sodelovali pri sestavi programa in dela vodniške komisije za leto 1966. Zvečer je sledilo izredno zanimivo predavanje ing. Pavleta Segule in Petra Ščetinina — o letošnji odpravi PSJ v Kavkaz — skupino Bezengi. Predavanje je spremljalo čez 170 zelo lepih diapozitivov. To predavanje kot Balantovo prejšnji večer je navdušilo poleg vodnikov tudi ostale goste, ki so se mudili za praznike na Vršiču.

V torek je zaradi močnega snežnega meteža odpadla tura vodnikov na Mojstrovko. Udeleženci so se v lepem smuku vrnili v dolino. O vodniški dejavnosti in problematiki pri nas v sedanjem času je povedal tov. Janez Krušič naslednje:

»V letu 1959 je opravilo 60 gornikov vodniške izpite, v letu 1963 pa še 22, od tega 5 pripravnikov, ki še niso dosegli 25 let starosti. Skupaj 82 gornikov-gorskih vodnikov za nadelana pota, za plezalne smeri in gorsko smučanje v teritoriju v Julijcih, Kamniških Alp, Karavank in Pohorja. Vendar za leto 1965 izkazuje le 39 aktivnih gorskih vodnikov, ki so na razpolago ob vsakem času za opravljanje vodniškega poklica. Vseh ostalih 43 pa štejejo med pasivne vodnike, ki zaradi službe, drugih objektivnih in subjektivnih razlogov ne morejo aktivno opravljati vodniške službe, so pa večinoma na razpolago občasno kot predavatelji ali instruktorji na raznih tečajih, seminarjih, taborih, turah in izletih.

Zadnja skupščina PZS je zato ustanovila komisijo za gorsko vodništvo, ki posluje samostojno. Sedanji sestav komisije je naslednji: načelnik — Janez Krušič, tajnik — prof. Stanko Klinar, vodniška kartoteka — Peter Ježek in člani: dr. Daro Dolar, Sandi Blažina, Barbka Lipovšek-Ščetinin, ing. Tone Jeglič, Jaka Čop in Tone Bučar, zastopnik UO PZS. Komisija je imela za leto 1965 planiranih in odobrenih sredstev od UO PZS — 270 000 din. Po gospodarski reformi se je ta znesek znižal na 140 000 din. Postavljeni delovni plan za leto 1965 je delno realiziran. Še pred sezono so bili poslani sezname aktivnih gorskih vodnikov in tarife za vodniške usluge vsem PD, postojankam, turističnim organizacijam in vodnikom. Določene so bile enotne tarife za plezalne vzpone, ture po poteh in smučarske pohode z navedbo karakterističnih primerov. Bivšim gorskim vodnikom, ki so jih prijavi le PD Kranjska gora, PD Mojstrana in PD Kamnik, so bili izročeni častni vodniški znaki in knjižice. Peter Ježek vodi kartoteko vodnikov vključeno od leta 1964, ki obsega celotno vodniško dejavnost posameznika. Gorski vodniki so sodelovali kot vodniki na zimskem smučarskem tečaju na Komni in na zimskem alpinističnem tečaju na Velem

polju, kot vodje tabora pa na republiškem taboru v Zajzeri, in zveznem taboru v skupini Ortler-Bernina. Številno so bili zastopani tudi v odpravah v Kavkaz in v odpravi v Himalajo — Kangbačen.

Namen zbora gorskih vodnikov, ki naj preide v tradicijo, je srečanje vodnikov v naših gorah. Na njem naj izmenjajo tudi misli in izkušnje ter utrdijo svojo organizacijo.

Namen seminarja je, da utrdimo in razširimo gorniško znanje, da bomo na dostojni višini, vredni Komacev, Ojcingerjev, Korošcev, Skantarjev, Kravanjev, Klančnikov, Žerjavov, Rekarjev, Erjavškov in drugih, da se bomo skušali približati nivoju tujih poklicnih gorskih vodnikov. Kako nam bo to uspelo, je odvisno od nas samih, saj smo le amaterji. V vodniških vrstah nekateri še niso zares dobri, sposobni gorniki z vsemi moralnimi in tehničnimi kvalifikacijami. Nekateri so izostali zaradi udeležb v odpravah ali zaradi drugih objektivnih razlogov. Zanje bi bili izpiti drugo leto.

Nekaj misli o liku našega gorskega vodnika

Pravilnik o organizaciji gorskih vodnikov pri PZS je znan. Člen 3 govori, da mora biti gorski vodnik zdrav, moralno neoporečen, tovariški, sposoben in kos vsem nalogam, ki jih zahteva od njega vodniški poklic. To je le nekaj besedi, ki pa mnogo pomenijo. Namen naše vodniške organizacije je, vzgojiti in usposobiti s sodelovanjem AO, MO, komisije za alpinizem in GRS, komisije za varstvo narave vodnike, kakršne želimo sedaj in v prihodnosti pri nas.

Pri nas še nimamo poklicnih vodnikov kot pri drugih alpskih narodih. Morda bo tudi te terjala potreba zaradi nadaljnega razvoja turizma. Vodenje tujih in domačih klientov je šele v razvoju. Predvsem naj pomagajo gorski vodniki pri vzgoji naših mladih alpinističnih kadrov. Torej naj nastopajo kot instruktorji na raznih seminarjih na tečajih v AO, MO, tečajih GRS, alpinističnih in gorsko-smučarskih tečajih in taborih v republiškem in zveznem merilu.

Če hočemo druge vzgajati, moramo biti sami vzgojeni. Mladina le prerada posnema starejše v dobrem in slabem. Zato so nam potrebni vodniki-instruktorji, tehnično sposobni, moralno neoporečni, tovariški — skratka z vsemi lastnostmi in vrlinami dobrega gorskega vodnika. Kako pa vzgojiti take ljudi? Ne danes ali jutri, temveč skozi leta. Prva visoka šola zanje so gore same. Rek: »Gore vzgajajo. Kdor se ne da vzgojiti, se uniči sam ali pa ga uničijo one«, ima jedro resnice. Gore priznavajo klene, sposobne, pogumne — predvsem pa tovariške ljudi, saj so lepe kot pesem a resne kot smrt. Drugo so vodniške in alpinistične šole ter tečaji, ki jih organizira planinska organizacija. Voditi jih morajo instruktorji s trdnim programom, sami na moralni in tehnični višini. Le na tak način lahko pri-

čakujemo dobre rezultate, da nam ne bo žal vloženi sredstev.

Tempo tehnike in neizogibna vsakdanost vedno bolj silijo ljudi nazaj k naravi. Morda smo prav mi gorniki, ki hodimo v naravo že leta, desetletja — poklicani, da vzgajamo vse te množice, ki hitijo v gore samo včasih. Vzgojnih sredstev je več: Neposredna strokovna vodstva na množičnih izletih, predavanja, vzgojni članki v časopisih in revijah, kratki poučni filmi, radio, televizija, tečaji, šole itd. In način vzgoje: poleg enotne gorniške tehnike stalno opozarjanje, naj se ne lotevajo takoj težjih tur. Vzgojiti jih je treba v skromnosti, požrtvovalnosti in tovarištvu, v čuvanju planinskega cvetja in živalstva, v vzdrževanju čistoče in miru v gorah, predvsem pa v odpravljanju pijančevanja v planinskih postojankah. In še k temu, da pomagajo vsakomur, ki je pomoči in nasvetov potreben.

Če bomo vzgojili v takem smislu najprej vse člane vodniške organizacije, če bodo ti s to vzgojo nadaljevali pri mladih alpinistih, gornikih in širokih množicah ljudi, ki hodijo v gore, bodo naši naporji rodili uspehe in dobre rezultate, kakršnih si želimo, kakršne pričakuje od nas skupnost. Takrat se bo naša vodniška organizacija okrepila in si bo neposredno z njo pridobil ugled tudi gorski vodnik pri nas in v zamejstvu. To bo naša najboljša propaganda za tuje in domače kliente-turiste. Zavedati pa se moramo, da pri nas ne opravljamo vodniškega poklica zato, da bi lovili devizna sredstva, da bi skubili kliente in dirkali z njimi od vrha do vrha — ne da bi jim pokazali lepote, ki je z njimi najbolj bogata prav naša slovenska zemlja. Taki klienti se bodo vračali z gora utrujeni in razočarani in se ne bodo izražali pohvalno o naših vodnikih. Zato bodimo do tujcev in domačih klientov prijazni, vljudni, ustrežljivi, tovariški — ne pa klečeplazci, ki bi za nekaj denarja prodali svoje človeško dostojanstvo. Pokažimo vsem, da tu prebiva ponosen, sposoben in tovariški rod, ki noče biti nikomur tiran a tudi ne suženj.«

Sklepi II. zbora gorskih vodnikov za leto 1966:

— Propagirati za vodniško dejavnost. Posredovati sezname aktivnih gorskih vodnikov in tarife za plezalne vzpone, ture in smučarske izlete — vsem PD., vsem gorskim postojankam, turističnim uradom, tudi mejnim prehodom, hotelom in bencinskim črpalkam.

— Organizirati v sestavu turističnih uradov tudi učinkovite informacije in napotke za vodniško službo in to v Kranjski gori, Jesenicah, Bledu, Bohinju, Kranju, Ljubljani, Kamniku, Celju, Mariboru, Bovcu, Kobaridu, Tolminu.

— Pripraviti oskrbnike najbolj obiskanih planinskih postojank (Vrata, Vršič, Tamar itd.), da bodo obveščali neposredno gorske vodnike, če se bodo zanje zanimali klienti v posto-

janki. Posebno urediti tudi za zimske smučarske ture.

— Dvigniti tarife za vodniške usluge za 50 % višje od leta 1965. Za vodenje šolske mladine se krijejo vodnikom le efektivni stroški.

— Komisija za stike z inozemstvom pri PZS naj opravi propagando za vodniško dejavnost v tujini.

— Vsako leto prirediti skupaj z ostalimi komisijami PZS (alpinistično, mladinsko in GRS) seminar za vodnike.

— Izbirati za tečaje, seminarje, tabore, pohode in izlete alpinistov, planincev in mladine — le sposobne gorske vodnike za inštruktorje in predavatelje, ki so že absolvirali seminarje za gorske vodnike.

— Nabaviti tujo vodniško in alpinistično literaturo in oskrbeti prevode za aktualne članke ter jih posredovati vodnikom in AO.

— Nabaviti filme vzgojne in strokovne vsebine.

— Urediti popuste za gorske vodnike v planinskih postojankah in na žičnicah.

— Preskrbeti vodnikom zemljevide — specialke, kompase in topografske priročnike.

— Izdelati enotne puloverje za gorske vodnike, ki jih plačajo sami.

— Priznati častno članstvo bivšim dobrim gorskim vodnikom na priporočilo pristojnih PD.

— Zbirati finančna sredstva za potrebno usposabljanje vodnikov in popularizacijo njihove dejavnosti.

— Voditi kartoteko vodnikov, vpisati vsako leto celotno gorniško dejavnost posameznika. — V začetku leta potrditi vodniške knjižice aktivnim gorskim vodnikom, ki sodelujejo tudi na raznih seminarjih in tečajih za vzgojo mladih alpinističnih kadrov.

— Poslati razpise in izpitni program novim kandidatom za gorske vodnike, ki postanejo po obvezno opravljenem izpitu vodniški pripravniki.

— Vsako leto konec septembra prirediti zbor gorskih vodnikov z aktualnim programom.

Janez Krušič

IZ PLANINSKE LITERATURE

PLANINE OB MEJI 1964

To je že štirinajsti letopis, ki ga izdaja mariborsko matično PD nepretrgoma od leta 1951 dalje. Ne morda kako suhoparno zmašilo na pustem ciklostilu, ampak poučno in zabavno čtivo z literarno ambicijo pa tudi v stalnem

prizadevanju po čim vsečnejšem zunanjem licu.

Brižljivi in iznajdljivi urednik Franc Vogel-nik je tokrat privabil kar 16 sotrudnikov in razmestil med njihove zanimive prispevke z izostrenim okusom bogato ilustrativno gra-divo.

Spričo utesnjenega prostora naj se nekoliko zadržim le ob uvodnem članku Ivana Šum-ljaka »Sedemdeset let Planinskega vestnika«. Avtor nam tu razkaže samo nekaj števil-k prvega letnika, ki je že prava bibliofilska redkost. Članek poživljajo tri preproste per-orisbe akad. slikarja Branka Zinauerja prav tako preprostih prvih planinskih koč, ki jih že davno ni več: Orožnove na Črni prsti, Kocbekove na Molički planini in Vodnikove na Velem polju. Kako uboge se zde današ-njemu planincu s svojimi drobnimi okenci in nizko škodlasto streho, njemu, ki mu še v košatih planinskih hotelih ni dovolj udob-ja... V kako toplem spominu so nam, stari-m planiskim veteranom, ki smo iskali v njih le potrebno zavetje in počitek, pa čeprav na golem pogradu!

Literarnemu delu sledi razgibana kronika društvene dejavnosti, tej pa presenetljivo ve-liko število oglasov najrazličnejših maribor-skih podjetij. Nedvomno je med njimi dosti takih, ki nimajo s planinstvom nobenih pos-lovnihih stikov. Sama se za to niso ponudila, treba jih je bilo poiskati, pregovoriti — dostikrat grenak akvizitorski kruh... Toda mariborski planinci se tudi tega ne ustrašijo, zato pa imajo kaj pokazati!

mv

RAZGLED PO SVETU

MONT MAUDIT, francoske Frdamane police, ima vrh s čudnim, antičnim imenom Andro-sace. Po ENE stebru tega vrha sta lansko je-sen, o čemer smo že poročali, speljala prven-stveno smer G. Bertone in C. Zappelli. Zda-j še nekaj podrobnosti: Stena je visoka 800 m, V. in VI. posebno v prvih 250 m, nato težka mešana plezarija, krušljivost in nesoliden led. Plezalca sta zabila 120 klinov in 15 zagozd, bivakirala enkrat.

MONT BLANC DU TACUL je spomladi 1965 dobil še eno prvenstveno. Naredila sta jo D. Mollaret iz Morzinea in Janick Seigneur iz Megèva, oba vodniška aspiranta iz alpinske vojaške šole. Konec marca sta v snegu in ledu preplezala ENE greben in ga krstila za »La quille« (kegelj). Plezala sta sedem ur in

nato bivakirala, da sta naslednji dan zmogla 150 m granita desno od Gervasuttijevega ozebnika. Ta izstop v višini 4200 je bil krušljiv in plezalca se imata zahvaliti ledu, ki je zlepil grušč, da sta prišla srečno čez ne preveč težko steno.

OTOK JUŽNA GEORGIJA leži na 55° južne širine. L. 1921/1922 ga je prvi prečil Shackleton. L. 1964 je bil na tem antarktičnem otoku angleška vojska pod vodstvom kapitana korvete Burleya. Mornarji so se povzpeli na Alarduce Range, znanstveniki pa so otok kartografirali in opravili geološka in biološka raziskovanja. Ekspedicija je trajala štiri mesece.

MEDNARODNE NAVEZE v najtežjih stenah so vedno bolj pogost pojav, dogovorjene ali po naključju. Leo Schlömmer, eden najvidnejših nemških plezalcev v zadnjih letih, poroča, da je Bonattijev steber v Petit Dru preplezal s francosko navezo Gicquel Maurice-Lucien Berardini z enim bivakom. Pri sestopu iz kočee Charpoua, ki jo naša javnost pozna iz velike dogodivščine Tineta Miheliča in Grudna, je zelo trpel Berardini. Tega francoskega plezalca se naši bralci spomnijo kot člana znamenite francoske naveze, ki je pred desetletjem v strašnih razmerah preplezala južno steno Aconcague. Berardiniju so po tistem vzponu morali amputirati vse prste na nogah. Isti Schlömmer je zapadno steno Druja preplezal s francosko navezo André Contamine-Robert Paragot in norveško Ralf Höibak-Anders Opdal. Trije Nemci in oba Norvežana so bivakirali na Rognonu, medtem ko sta Francoza priletela s helikopterjem »Lastovko« II iz Chamonixa. Kot možema iz Mustag-Tower, Jannuja in Aconcague so jima Nemci in Norvežani odstopili prednost. Isti helikopter jih je opazoval iz bližine 20 m, ko so plezali streho »osamljenega bloka«. Bivakirali so v vzožju 90 metrske zajede. Vignesova poč, poč lesenih zagozd (40 m) in »poč prvega krajca« jim niso delala težav. Francoza sta plezala počasi, »za užitek, ne za rekord«. Ker so plezali v treh navezah, so bili večkrat v zagati pri »zapahu iz streh« nad 1000-metrskim prepadom. Bivakirali so pod vrhom severne stene, naslednji dan pa so prečili Grand Dru in se po vrveh spustili na ledenik, odkoder ni več daleč do kočee Charpoua. Schlömmerjeva ocena: Obe smeri spadata med najpomembnejše vzpone v Alpah. Bonattijev steber je težji kot zapadna stena, ta pa težja od vzhodne stene Grand Capucina.

FRANKENJURA je plezalski vrtec, o katerem se manj piše kot o pariškem ali dunajskem. V njem se urijo plezalci severne Bavarske. Sredi gozdov štrli v višino kakih 500 skalnih tvorb iz najboljšega jurskega apnenca, ki jih imenujejo plezalci »Die Fränkische«. V teh belih, sivih, rumenih, rdečih, rjavih in črnih pečinah je kakih 1800 smeri, visokih od 15 do 70 m. Struktura pečine je taka, da je vsaj dve tretjine V, VI in VI + stopnje. Pokrajina

je tudi za izbirčne turiste mikavna in dobro prirejena in oskrbljena s postojankami DAV, NF, GRS in turističnih organizacij. Plezalci se drže častnega pravila, da zabijajo samo v skrajnem primeru. Že deset let velja nenapisan zakon, da prvi plezalec izbije vse, kar mu ni potrebno za vzpon ali za varovanje. Izjema so klini za stojišče in zgolj varovalni klini. Ti so v modnih smereh že za cementirani. Omejitvev pri tehničnih sredstvih pa ni. Uporabljajo, če je treba, meter dolge kline — meče do 1 cm dolge in 1 mm debele pločevinaste klinčke, lesene zagozde s premerom 20 cm pa tudi »zobotrebce«. Da se svedrovcev ne manjka, je jasno. Smeri so tako težke, da je treba jemati s seboj kladivo in ves asortiment umetelnih sredstev. Pišejo, da se povprečno na leto tu en plezalec gotovo ubije. Že v 18. st. je tu plezal župnik Esper, prvi alpinistični vzpon pa je zabeležen l. 1880. L. 1914 so vpisali prvo šestico, po l. 1920 pa jih je nastala cela vrsta, med njimi v spomin Purtschellerju, Zsigmondyju, Merklu in T. Kurzu. Izšla sta dva plezalska vodnika, prvi s 400, drugi z 900 opisanimi smermi (1930, 1955). Po l. 1955 so nastopili »poslednji problemi«, poletni in zimski. Med drugim so nastali zdaj vzponi v spomin Hermannu Buhlu, »blazna zajeda«, smer Jeana Couzyja in vrsta drugih, vsaka s svojim značilnim imenom, ki vsako posebej kaže psihično klimo, v kateri je smer nastajala. »Najposlednejši« primeri so prišli na vrsto v letih 1960—1965. Izšel je plezalski vodnik, ki opisuje nič manj kot 1835 smeri, z 12 skicami in 2 fotografijama, 264 strani, stane pa kar 10,8 DM. Živžav v plezalskem vrtcu je vselej uvod k velikim dejanjem. V plezalskem vrtcu je vaja, pa tudi preizkušnja poguma, drznosti, ki je mati uspeha, kakor je dejal angleški državnik Disraeli.

AIGUILLE DES GRANDS CHARMOZ, kratko imenovana Grands Charmoz ali samo Charmoz je znana po svoji 1000 m visoki severni steni, granitni in ledeni L. 1931 sta jo preplezala W. Welzenbach in W. Merkl. Po 34 letih spada ta vzpon še vedno med ugledne ture v Mt. Blancu, cilj najboljših alpskih navez.

KOČA GAMBA na južni strani Mt. Blanca je bila na straneh našega lista že nekajkrat omenjena. Zdaj je ni več. Na istem mestu so postavili novo, moderno, komfortno (60 postelj, telefon) imenuje pa se Monzinova koča po Guidu Monzinu, mecenu sodobnega italijanskega ekspedicionizma. Odprli so jo julija 1965 in pomeni izhodišče za Innominato, Peuterey, Aiguille Noire (severni raz, zapadno steno in južni greben), Aiguille du Brouillard in Aiguille Croux. Tudi stara koča Hörnli bo dobila dvojkca.

AIGUILLE DIBONA ima v južni steni smer Fourastier-Madier z Berthetovo varianto, za binkošti 1965 pa sta Ženevčana Diethelm in Durouvenoz preplezala novo smer deloma

VI. stopnje. Začenja se levo od kože Soreiller in križa Fourestierova smer. Plezalca sta ji dala ime »voie du XXme«, to je smer za 20. rojstni dan. Oba plezalca sta rojena isti dan in sta smer preplezala »za vezivko« (ljudsko darilo za god ali rojstni dan).

PRVA ŽENSKA NAVEZA V MATTERHORN-U, v severni steni, ki je bila doslej zabeležena v inozemski literaturi, je bila slovenska iz l. 1963, ko sta plezala Nadja Fajdiga in Ante Mahkota in izstopila na ramo v grebenu Hörnli, ne prisiljena, ampak zato da sta šla drugim na pomoč. Letos so to »prima femine« izpodbijali med drugim tudi na reprezentančnem zborovanju ob »Letu Alp« v Chamonixu, češ da Fajdigova z Mahkoto ni stene preplezala in da gre žensko prvenstvo v Schmidovi smeri Vaucherovi ženi Yvette Attinger, o kateri smo tudi že poročali. Attingerjeva je smer preplezala julija 1965 z možem in Kronigom. Dr. Miha Potočnik je v Chamonixu prikazoval okoliščine, zaradi katerih je slovenska naveza izstopila že onstran poglavitnih težav, vendar vse kaže, da bo popoln alpinistični akt zmagal nad torzom, ki je nastal iz etičnih razlogov. 14 dni za vzponom zakoncev Vaucher v Matterhornu je prva ženska preplezala tudi severno steno Ortlerja, visoko 1400 m, ki sta jo prva preplezala l. 1931 Franz Ertl in Franz Schmid. Stena ima naklonino 60 do 70°. Z njo je plezalo pet moških, zares množična asistenca plezalskih kavalirjev.

DONKIHOTSTVO imenuje Elmar Landes debato okoli vprašanja, ali je alpinizem šport ali ne. Tako je tragikomična literarna osebnost, ki jo je za vse čase in narode ustvaril Cervantes, stopila še v športno problematiko planinstva. Avtor pravi, da to zato, ker alpinističnih problemov ni, kdor se z njimi bori, je kakor vitez klavrne postave, ki je naskakoval mlino na veter. Ničurnost in dobičkoljnost so splošne človeške lastnosti, ki se jim tudi alpinisti ne morejo upreti. Seveda je razloček v tem, kako so razni plezalski asi svoje uspehe izrabili včasih kako pa v današnjih okoliščinah. S tem ni rečeno, da se naj vse opravičuje s človeško slabostjo, spet pa nima smisla, da bi vse, kar nam v alpinizmu ni všeč, gledali z naočniki, pobarvanimi z različnimi alpinističnimi in drugimi ideologijami. Vprašanje, ali je alpinizem več kot šport, je nesmiselno, saj vsak šport poudarja svojo izjemno vrednost. Nesmiselno je govoriti, da alpinizem ne pozna tekmovanja. — Skratka pisec se upira vsemu pisanju tekoče planinske pisarije zadnjih sto let. Za orožje je izbral bumerang, očitek donkijhotstva pada nanj nazaj.

KITAJSKI ALPINIZEM nima dolge zgodovine. Pred l. 1955 se o njem še ni nič slišalo. Tedaj so Kitajci poslali nekaj alpinistov na Kavkaz v roke sovjetskimi mojstrom tega športa. Leto nato so bili Kitajci že na 7545 m visokem Mustagh-Ati in na Konguru II (7595

metrov) v Kašgaru. L. 1957 so prišli na Gungajašan, sedemtisočak v jugozapadni Kitajski, l. 1958 so ponovili Mustagh-Ato. 25. 5. 1960 so s severne strani naskočili Everest, vzpon, ki jim ga zapad ni priznal, o čemer smo obširno poročali. L. 1961 so prišle na Konguru II Kitajke in postavile ženski višinski rekord. l. 1964 so stopili na teme osemtisočaka, ki so si ga rezervirali.

SOKOLE GORY se imenuje plezalski vrtec blizu Wroclawa, nedaleč od Jelenje gore. Sokole gory so granitne in dosežejo višino 650 metrov v Križni gori. Imenujejo jih saška Švica, šlezijski plezalci najdejo tu priložnost, da plezajo vse stopnje težavnosti, prosto in umetno. Skala je večinoma gladka, brez poči in poklin.

EL PEINADO (5791 m) se imenuje argentinski vulkan, na katerega so junija 1965 stopili Avstrijci pod vodstvom specialista za ta del Andov Hiasa Rebitscha. Na robu žrela so našli kamnite stavbe, svetišča, v katerih so nekoč Indijanci darovali človeške žrtve bogu Soncu. Stari Indijanci so torej morali biti odporni ljudje, če so zmogli take vzpone in v takih višinah take gradnje.

SESTOP S PADALOM z Anticime v Mali Cini je izvršil dentist Felbermayr. Vrgel se je v 350 m globoki prepad ob Rumenu razu in pristal udobno pri koči Lavaredo. Pred 30 leti je nek ameriški padalec skočil s padalom s Hudičevega stolpa (Devils Tower). Upajmo, da ta način sestopanja še dolgo ne bo prišel v navado.

LINCEUL (Mrtvaški prt) je strahotna snežna vesina v Pointe Walker, levo od »običajne« smeri v tem stebri, v katerem se še vedno preskušajo najboljše svetovne naveze, pod Lastavičijim grebenom (Arête des Hirondelles). Vse do l. 1965 je ta Linceul čakal na prvega plezalca. Bil je to Parižan Roland Trivelini, ki je rešil enega zadnjih problemov v masivu Mt. Blanca.

PLEZALSKA ČELADA je danes že uveden plezalski rekvizit, čeprav se ta ali oni še utegne ponorčevati iz tega pokrivala, češ da je klobuk podložen s starimi nogavicami ali onučami prav tako dobra zaščita zoper padajoče kamenje. Konstrukcija čelade še ni dokončana, vendar že lahko rečemo, da čelada absorbira precejšen del kinetične energije padajočega kamna, kar se da izraziti z osnovno enačbo

$$\Delta E = P \cdot s [kpm]$$

pri čemer je ΔE absorbirana energija, P in kp sila, ki se upira kamnu, ko se čelada vda, s pa pot deformiranja čelade v m .

P ni konstantna. Če je majhna, je tudi absorbirana energija zelo majhna, vendar še vedno mnogo večja pri klobuku. Če je čelada dobro konstruirana, je »pot deformiranja« bistveno večja. Tudi če bi se čelada nič ne vdala in bi

zato ne absorbirala energije, je še vedno bolj-
ša kot klobuk, torej že samo zaradi trdnosti
(brez dinamike). Najnevarneje je, če prileti
oster kamen s svojim ostrim robom na lo-
banjski šiv. Klobuk oster kamen preseka,
čelada udarec porazdeli in verjetno odbije.
Brez čelade se danes skoraj nič več ne pleza.

PLANINSKA PREDAVANJA V RUŠČINI je
lani v SZ prirejal avstrijski alpinist Gustav
Döberl. Največkrat je govoril v Moskvi, nato
pa tudi v Leningradu, Kijevu in Tiflisu. Dö-
berl ni ravno znano ime. Tema predavanja:
Avstrijski alpinizem. V SZ bo predaval tudi
Norman G. Dyhrenfurth, vodja izredno uspeš-
ne AMEE 1963, o kateri smo v našem listu
obširno poročali. Sin »himalajskega papeža«
G. O. Dyhrenfurtha je isto predavanje ponu-
dil tudi naši planinski publiki in sicer osebno
v Chamonixu, kjer se je poleti na centralni
proslavi Leta Alp sešel s predsednikom PZS
dr. Miho Potočnikom. Norman bo s svojim
predavanjem obiskal vse kontinente in skoraj
vse države s količčaj razvitim alpinizmom.

SPECIALNE KLINE so izumili poljski ple-
zalci. Klini služijo samo za vzpon, ne pa za
varovanje. So izredno lahki, prirejeni tako,
da se zelo lahko zabijejo ali »zataknejo«, pri
tem pa s podaljšanim ušesom naslonijo na
skalo. Namesto vponke se v okroglo, drobno
uho vtika vrvica. Za previse seveda ti speci-
alčki ne pridejo v poštev. Poljaki vsako leto
pridobivajo na plezalskem ugledu. V zadnjih
letih ima za to morda največ zaslug 37-letni
elektroinženir Jan Mostowski iz Glivice. Pre-
plezal je prvi pozimi vzhodno steno Matter-
horna, kot drugi severno do Rame in končno
opravil 18. ponovitev Schmidove smeri v isti
steni. V Eigerju ima 20. ponovitev, l. 1963 pa
je napravil prvi resni poizkus direttissime v
Eigerju. Od l. 1963 je bival večinoma v Švici
in Avstriji, zdaj živi v New Yorku. L. 1966
bo šel v peruanske Ande.

KUNOTAK (5798 m) je najvišji vrh, ki so ga
dosegli Amerikanci l. 1964 v Hinduokušu. Raz-
iskovali so predvsem okolico ledenika Barun,
kjer so se povzpeli na več pettisočakov. Po-
kusili so priti tudi na Tirič-Mir (7700 m), pa
so morali obrniti pri 5481 m. V ekspediciji so
bili White, Pat in Clarice Caywood, Stud in
Barbara Krebs.

RATONG (6679 m) je vrh, ki so ga l. 1964
spravili podse Indijci v masivu Kangčendzön-
ge. Ratong leži 13 km južno od 8585 m visoke
Kangčendzöngge proti jugozapadu. Kaže, da
Indijci himalaizem jemljejo toliko resno, ko-
likor jim res pristoji: Saj so to njihove, do-
mače gore.

OBSODBO NAD ALPINIZMOM je izrekel
vatikanski časopis »L'Osservatore della Do-
menica« ob tragediji na Aiguille Verte, v ka-
teri je izgubilo življenje 14 francoskih alpi-
nistov. Komentar Domenice, ki se še nikoli

ni potrudila, da bi vsaj malo pohitela za ča-
som, je označil alpinizem kot nemoralno po-
četje, češ, čeprav alpinisti plezajo kvišku, gre
s sportom nezadržno navzdol. Stališče Dome-
nice seveda ni uradno cerkveno stališče v
nobeni od alpskih dežel. Pred vojno so radi
citirali papeža Pija XI., ki je bil kot alpinist
Achille Ratti na Monte Rosa vpisal hvalnico
etičnemu potencialu gora. Domenica je zna-
na po svojih reakcionarnih stališčih.

BUCEGI je gorovje v Romuniji. Junija l. 1964
je bila tam romunska letna alpiniada, katere
se je udeležilo 20 alpinističnih klubov iz vse
države, 166 alpinistov, med njimi 33 deklet.
Kljub slabemu vremenu so preplezali vse ste-
ne v Bucegih, klasičnega in modernega zna-
čaja.

ACHEZ CZIOCH (7020 m) je vrh zares čud-
nega imena vzhodno od Urgenda v Hindu-
kušu. Pripadel bo avstrijski ekspediciji iz
Eisenerza, ki je namenjena v ta predel.

RAGNI (= pajki) so italijanska plezalska
bratovščina, ki ji predseduje Ricardo Cassin.
Lani so »ragni« na vrhu Grignette odkrili tri
bronaste table: eno v spomin Maria dell'Oro,
s pridevkom »Boga«, Gigiju Vitale, ki je z
Rattijem avgusta 1939 prvi preplezal direktno
smer v zapadni steni Aiguille Noire de Peu-
terey, in Arnaldu Tizzoniju, ki ga je l. 1964
vzel plaz. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi
Cassin.

KOČA MESTA RIJEKE (città di Fiume) je
bila lani 20. sept. slovesno odprta v dolomitski
skupini Pelmo. Zgradila jo je reška sekcija
CAJ (Sezione Fiume CAJ). O tem smo v na-
šem listu že poročali, ponovimo pa zato, da
ne pozabimo. Pri slovesni otvoritvi je pel
znani trentski planinski pevski zbor.

MOUNT BRUSSELS je vrh v kanadskih
Rocky Mountains. Zapadno steno tega vrha,
ki je doslej imel komaj štiri goste, sta pre-
plezala Art Gran in John Hudson. Vzpon spa-
da med ekstremne plezalne vzpone v Kanadi.
Prvi vzpon na 3479 m visoki Mount Torbert
v ZDA pa so maja 1964 opravili Paul Crews
in tovariši Na Alaski pa so novo smer v
Mt. St. Elias naredili Japonci z univerze
Gakušin pod vodstvom Kavasakija. Mt. St.
Elias je v kanadski Alaski in je najvišji vrh
v Kanadi. Japonci so prišli nanj po ledeniku
Seward in Columbus preko Mt. Newton.

KENNEDYJEV KULT se močno pozna na zem-
ljevidu gorstev našega planeta. V severozap-
adni Kanadi, v Yukonu — kdo ne pozna tega
imena — so po Kennedyju imenovali 4240 m
visoko koto. John Fitzgerald Kennedy, umor-
jen v Dallasu (Texas) l. 1963, ima svojo goro
tudi v Alpah na pobudo slavnega dolomitske-
ga plezalca Gina Soldà, o čemer smo že po-
ročali. V Ameriki so po Kennedyju imenovali
že l. 1963 4300 m visoki vrh 8 km južno od
Mt. Logan (6041 m). Geographic Society je ta

vrh odkupila l. 1935. Zdaj je organizirala odpravo, ki so se je udeležili tudi newyorški senator Robert Kennedy, obrambni minister Robert Strange, Mc Namara in notranji minister Stewart Udall.

OBSODBO NAD ÖAV je izrekel avstrijski socialistični notranji minister Hans Czettel in sicer takole: »Delovanje ÖAV je že večkrat sprožilo pritožbe z več strani. Pritožbe se nanašajo na objave v uradnem glasilu ÖAV, ki niso redko prirejene tako, da izzivajo tiste kroge našega naroda, ki so pod nacističnim režimom največ trpeli... Če je zvezno ministrstvo za notranje zadeve kljub temu opustilo zakonite ukrepe proti ÖAV, je to le zato, ker je njegovo dosedanje delovanje sicer popolnoma nevredno, ne pa še državi nevarno.« — Na pisanje v glasilo ÖAV smo tudi na straneh našega lista že večkrat opozorili. ÖAV je naslednik Du ÖAV in zastopa v Avstriji miselnost te planinske organizacije, ki je delovala na našem narodnem ozemlju v velenemškem in zato največkrat v šovinističnem duhu. Prav zato je iz teh krogov izšlo nasprotovanje zoper stališča dr. J. Frischaufa v Gornji Savinjski dolini in še marsikaj.

Naj opozorim na izjavo Wiesenthala, znanega preiskovalca nacističnih zločinov in neonacističnih pojavov, ki jo je dal našemu časniku letošnje poletje na Pohorju in je izšla v intervjuu v eni od poletnih števil »Naših razgledov« 1965, da je »ÖAV nacistična organizacija, ki nemoteno dela«. Malokdo je pri nas to za planince senzacionalno izjavo opazil. Če jo primerjamo z označitvijo, ki jo je dal ÖAV-u avstrijski notranji minister, se nam njegovo delovanje pokaže v drugačni dimenziji. Nič ni pri tem čudnega, če se je za ÖAV potegnil dr. Theodor Pfiffel-Percevic, minister za prosveto in član ÖVP (Österreichische Volkspartei), češ da v ÖAV vidi zelo dragoceno in nepogrešljivo organizacijo. Da pa se resnica o ÖAV, za katero smo po tistem vedeli že od njegove obnove po drugi svetovni vojni, tako odločno odkriva, je povod v tem, ker mladine ÖAV vlada ni sprejela v Bundesjugendring, o čemer smo že poročali.

GRAND CAPUCIN ima švicarsko smer, ki so jo naredili Asper-Bron-Grossi in Morel v južni steni. 21. do 23. febr. 1965 sta jo Italijana Gianni Ribaldone in Armando Marchiaro v 20 urah z enim bivakom ponovila.

NEPALSKA PREPOVED v marcu 1965 je presenetila alpiniste vseh držav, ki imajo

pred seboj načrte za himalajske vzpone. Jugoslovani s Kangbačenom (7902 m) za dve leti zaključujemo serijo ekspedicij v Nepal. Za l. 1966 ni bilo izdano nobeno dovoljenje; Japonci so sicer upali na Everest, pa niso dobili takoj obvestila. Med tem je prepoved zvođenela, sodeč po tem, da bodo Japonci 1966 vendarle lahko štartali na Everest, Japonke na Kang Guru (7009 m) takoj, poleg tega še na Annapurno (8078 m) s severne strani. Norman G. Dyhrenfurth pa je upal, da bo pozimi 1966/67 v Nepal priredil lov na jetija od Everesta do Kangčendzöngge po južnih pobočjih. Vse to pa je bilo le upanje, nepalska vlada je nejasnost odstranila s posebnim dopolnilom k prepovedi. Z njo seveda ni zaprla poti v Nepal vsem tujcem, čeprav je himalajstična dejavnost prepovedana. S posebnim dovoljenjem bo še vedno odprta pot do Khumbuja. Pot čez Nangpa La v Tibet je prepovedana za vasjo Thami, zapadno od nje čez Traši Lapha v Rolwaling pa bo še možno iti. Khumbu in južna stran Everesta je edini sektor, kjer se še sme bližati k tibetski meji. Vendar je zunaj tega sektorja dosti lepih predelov, tako južna stran Dhaulagirija in skupina Annapurne v centralnem Nepal. Znanstvene ekspedicije so na slabšem, saj prav te rade zaidejo v odročne predele, ki so s prepovedjo zaprti. To velja tudi za jetijevo cono, ki si jo je zamislil Norman G. Dyhrenfurth, ne pa za veliko znanstveno podjetje, ki ga opravljajo Thyssenovi štipendisti že od l. 1963.

Oficielno obrazložitev prepovedi je nepalska vlada utemeljila s tem, da ne more jamčiti za varnost ekspedicij v teh predelih. Dokler se ne bodo izboljšale razmere, tujci ne bodo smeli v te kraje. Utemeljitev ni prepričljiva, saj so zveze v severnem Nepal zadnje čase precej boljše: zgradili so nekaj letališč za manjša letala, radijske postaje itd. V 15 letih ni bila ogrožena nobena od številnih ekspedicij v prepovedanih predelih, razen seveda od prirodnih okoliščin. Prehod v Tibet bo še vedno možen, dokler bodo možne izjeme z dovoljenji. V glavnem so bili vsi člani ekspedicij lojalni, izjeme, kot sta bila Škot Patterson in Amerikanec Sayre, res ne štejejo toliko, da bi morale biti udarjene z novimi predpisi številne poštnaveze. Nepalska vlada je res dostop prepovedala bolj iz skrbi kakor pa iz jeze. Morda je v ozadju še namera, da bi vse ekspedicije imeli še bolj pod kontrolo, morda tudi kak kitajski protest, posebno zaradi japonskega navala v Nepalsko Himalajo. Samo v l. 1965 so se Japonci potegovali za Annapurno I, Peak 29, Kang Guru, Makalu,

PLANINCI-FILMSKI AMATERJI, UDELEŽITE SE IV. AMATERSKEGA FILMSKEGA FESTIVALA V LJUBLJANI 12. IN 13. FEBRUARJA, KI GA PRIREJA FOTOKINO ZVEZA SLOVENIJE. — UPRAVNI ODBORI PLANINSKIH DRUŠTEV, POŠLJITE PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE SVOJE PROGRAME ZA »PLANINSKI MEMORIAL SIMONA GREGORČIČA«!

Turns, Gangčen Lodrub in še en vrh v Langtrangu. Za Dhaula IV. (7640 m) so se potegovali samo Angleži in jim ni bilo odrečeno.

Verjetno bo nepalska vlada s prepovedjo naredila pavzo, v kateri bo v miru premislila, kako bo delila dovoljenja v prihodnosti, da bi ne prišlo do japonskega dumpinga! Saj je tudi v l. 1965 Japoncev v primeri z drugimi v Nepalju mnogo več (Ngojumba Ri-7806 m, Lhotse Shar 8383 m, Dhaulagiri II 7750 m).

K nepalski kroniki v l. 1965 še to, da je bilo vreme pomladi zelo slabo, da je bilo torej prav, če smo Kangbačen odložili na jesen. Nemci, ki so šli na Annapurno I., so imeli še dodatno smolo s tovorom. Mnogo nosačev jim je odpovedalo in tako se je prenos zamudil. Nemška ekspedicija je na indijski železnici prišla ob 30 svojih zabojev, tako da jih je imela samo še 11.

DIRAN (7266 m) imenuje angleška literatura Minapin Peak. Dviga se 15 km vzhodno od Rakapošija (7788 m). Ledenik, ki daje vodo reki Hunza, sega 1000 m pod drevesno mejo. Prav zanimivi pojavi poledenitve, ogromne relativne višine in lahek dostop so privabile ekspedicije posebno na Diran in ledenik Minapin. Vendar se je Diran vse doslej upiral obisku.

Bazno taborišče je vas Minapin v višini 2000 m. L. 1957 sta Angleža Warr in Hoyte dosegla zapadni greben, iz Minapina so ju dobro videli. Nato ju je vzel vihar. L. 1959 je bil tu DAV. Kuliji so znosili tovor do višine 3400 m na rob ledenika Minapin. Šerpe so nato v višini 3930 m postavili prvo oporišče, v višini 4800 m je potem nastal tabor I. Ing. Bardodej je z enim šerpo iz Kabula postavil tabor III na zapadnem grebenu in prišel v višino 7000 m tik pred viharjem.

L. 1959 sta poizkusila Frisch in Eggert iz Salzburga z malo ekspedicijo, ki je imela drugačno taktiko, predvsem brzino, kratko zadrževanje v višinskih taborih, lahko opremo in mobilni šotor jurišne naveze. Prišla sta le do višine 5250 m, nakar ju je odgnalo slabo vreme. Sledili so še trije poskusi, pri četrtem sta prišla do višine 5930 m, odkoder sta upala priti na vrh v 10 urah. Sprememba vremena je tudi tu onemogočila in po 40 dneh oprezovanja okoli te gore so se morali umakniti. Diran stoji v območju, kjer so lokalne nevihte izredno številne. Po sliki sodeč pa s strani, odkoder so prodirale dosedanje naveze, niti ni težak.

SEVERNA STENA MATTERHORNA je visoka 1200 m in nima primere v vseh Alpah. So sicer težje, višje, nevarnejše stene, Matterhornova severna stena pa je brez polic, brez »stopenj«, en sam odlom brez počivališč. 14. julija 1865 je v njej našlo smrt četrero mož: D. Hadow, Charles Hudson, lord Francis Hudson in drzni chamoniški vodnik M. Augusto Croz. Preteklo je 58 let, da so se upali vstopiti plezalci. L. 1923 sta prišla Alfred Horschowsky (kdo od alpinistov ne pozna tega imena!) in Franz Piekielek že v zgornjo polo-

vico stene, pa sta morala obrniti zaradi padajočega kamenja. Spustila sta se po počeznem ozebniku in prečila na kočo Solvay na grebenu Hörnli. 12 ur sta prebila v steni. L. 1928 sta bila v steni walliška vodnika Kaspar Mooser in Victor Imboden. Končno, 66 let po Whymperevem vzponu na vrh Matterhorna splezata čez severno steno Münchenčana Franz in Toni Schmid. Do konca l. 1964 je njuno smer ponovilo 120 alpinistov v 40 vzponih, največ Nemcev, nato Angležev, Francozov, Italijanov, Švicarjev in — Čehov. L. 1959 je Dieter Marchart, ki se je l. 1962 smrtno ponesrečil v Eigerju, v 5 urah sam prišel čez to steno. Avstrijec Forstenlechner je steno preplezal v navezi, potem je poskusil še sam in »odletel« preko vsega vstopnega snega in ledu ter ušel smrti, ne pa strahu. Trije vzponi so bili lažni: Kanadski oficir Wilson z vodnikom Brunom Primijem (1935), Gino Gandolfo z zermattskim vodnikom Julijem Binerjem (1947), Švicar Brunner s tovariši (1950), med katerimi naj bi tudi Hermann Buhl. Med najpomembnejšimi vzponi se omenjajo: Zimski vzpon Hilti v. Almen — Paul Etter, Schlömmner—Krempke, Bittner—Kauschke—Siegert (švicarska, avstrijsko-nemška in nemška naveza, o čemer smo obširno pisali); dalje prva ženska ponovitev, ki jo je 25. julija 1963 izvedla ing. Nadja Fajdiga z Antejem Mahkoto (žal opisa tega vzpona nismo mogli dobiti) in Bonattijev zimski vzpon 18. do 22. 2. 1965.

WHYMPER je imel na carini v Franciji in v Italiji velike težave zaradi opreme, ki jo je nosil s seboj za vzpon na Matterhorn. Carinarji niso verjeli, da ima sestavljive lestve, vrvi in druge pripomočke za hojo v hrib. Tedaj se je v Susi carinskemu uradniku vendarle posvetilo, da gre za artista, ki bi rad nastopil v Torinu. »Gospod pleše po vrvi?« je vprašal Whymperja. Anglež je pokimal, uradnik pa je privolil: »Lahko gre, dajte artistu vso njegovo prtljago!«

MATTERHORNOVI GREBENI so vsak zase pojem svetovnega alpinizma: Zmutt, Hörnli, Lion, Furggen. Vsak ima svojo zgodbo, vsak svojo zgodovino. Zmuttski greben je pritegnil Alberta Fredericka Mummeryja, ki je bil najmočnejša osebnost »srebrnega veka« alpinizma — zlati se je namreč nehal z l. 1865. 25 let star je preplezal ta slavni greben. Njegovi prvi vzponi v Grands Charmoz in v Grépon l. 1881 so pomenili mejnike za resnični napredek alpinizma. Plezal je tudi v Kavkazu, l. 1895 pa ga je 40 let starega vzel k sebi Nanga Parbat. Bil je eden prvih angleških plezalcev brez vodnika, pri bogatih Angležih redke primer. Alpine Club ga ni sprejel na prvo prošnjo. Poseben komite je tedaj presodil tehnične sposobnosti kandidata, nato pa šele ocenil vzpone. Kandidate je nato sprejemala skupščina s tajnim glasovanjem. Ker se skupščine niso udeleževali vsi, je lahko klikica deseterice že lahko onemogočala sprejem nekoga, ki ga ni marala. Mummeryja

ni maral Sir Edward Davidson, kasnejši predsednik AC. Ko je uspel Mummery v Gréponu in Charmozu, je bil Davidson v Chamonixu in ni se mu posrečila niti ena velika tura. Bil je proti Mummeryjevemu nazoru, da je plezanje brez vodnika težje in pomembnejše za napredek alpinizma. Davidsonova klika je onemogočila sprejem tudi Ryanu in Todhunterju, ki je z Youngom preplezal vzhodno steno Grépona. Sir Arnold Lunn pa je bil odklonjen, ker se je zavzemal za smučanje. Mummery je napisal knjigo »My Climbs in the Alps and Caucasus«. Z njo se je uvrstil med planinske klasike, ki je znal opisati dogodivščine, medtem ko ni bil močan v opisih gorskih prizorov kakor npr. Leslie Stephen ali Kugy.

VZHODNA STENA MATTERHORNA je visoka 1000 m. Spodnjih 750 m je ena sama strmina za padajoče kamenje in plazove. 250 m pod vrhom je skrajno težkih, posebej še za to, ker bi jih plezalec moral načeti v zgodnjih jutranjih urah, ko se led še ne taja. Prvi so jo preplezali Italijani l. 1932: Benedetti—Mazzotti z vodniki iz Valtournanča (dva Carrela, Bich in Gaspard). Pod vršno steno so čakali 23 ur. L. 1953 sta 100 m pod vrhom prečila iz stene Canali in Capelletti. Ustrašila sta se množine snega. L. 1959 pa sta v tej steni v zimskih razmerah 25. in 26. 4. uveljavila povojni poljski alpinizem Stanislav Biel in Jan Mostovski. Imela sta popolnoma zimske razmere. V sedmih urah sta prišla pod vršno steno, bivakirala in nato v devetih urah izplezala.

FERDINAND HOLDER, svetovnoznani alpski slikar, ni hotel slikati Matterhorn, češ da je pregrozen. Kakšno »strahospoštovanje«, če pomislimo, da so l. 1962 nekega lepega avgustovega dne planinci stali v koči pod vrhom, ker na vrhu ni bilo prostora. V koči jih je bilo čez 200!

Še nekaj zanimivosti o Matterhornu. Geologi so mu za 100-letnico izračunali prostornino: 2 500 000 000 m³ kamenja tvori ta najelegantnejši špič v Alpah in morda na svetu. Prve geološke študije pa je na Matterhornu opravil Italijan Felice Giordano l. 1866 v višini 4114 m na italijanskem grebenu. Koča Solvay se imenuje po belgijskem veleindustrialcu Ernestu Solvayu, ki je dal za kočjo Solvay 20 000 šv. frankov. — Zermatski Seiler je l. 1855 imel gostilno s šestimi posteljami, njegov pravnik Bernhard pa je danes lastnik petih hotelov s 700 posteljami. — Zermatt ima danes 7000 turističnih postelj, najvišji gost v Zermattu pa bi lahko bivakiral na vrhu Matterhorna. — L. 1898 je rojstno leto zermatske zimske sezone. Tedaj sta Paulcke in Schuster prišla do višine 4200 m na Monte Rosi. L. 1902 je bil v Zermattu prvi smučarski tečaj. Vodil ga je Oskar Supersaxo, gradbeni vodja pri koči Solvay. Isto leto je bil prvi smučarski tečaj za vodnike. Prvo skakalnico je v Zermattu finansiral Anglež Kay. Že pred prvo svetovno vojno so bile tekme v smučskih tekih

poleti na Theodulu. Tekmoval je tudi veliki vodnik Antoine Carel, ki je bil tudi velik tihotapec. Prva zimska sezona pa se je v Zermattu začela l. 1927, ko je bil hotel Viktoria odprt tudi pozimi.

DOLINI RAKHUY IN UŠNUGAN sta bili cilj Münchenske ekspedicije v Hindukušu leta 1964. Münchenski alpinisti so že leto poprej kot prvi pristopili na 42 vrhov v Hindukušu. To pct so Rinkel, brata Haase in Straas uspešno raziskovali obe dolini. 12. avgusta so postavili višinsko taborišče. Ta dan pomeni črn list v zgodovini Hindukuša. Dva nosača sta ubila Rinkla in Straasa. Mimo baze je držala pot od Iskazerja na planoto Ušnugan in po njej je hodilo razmeroma precej Afganov. Dva sta se ponudila za nosača. 12. avg. so nosači in alpinisti odšli v dolino Se-ab in prišli do višine 4000 m pozno popoldne. Nosači so dobili plačo, vendar niso odšli v dolino. Ko so alpinisti večerjali, je udaril kamen na ogrodje šotora. Straas je skočil ven, da bi ga popravil. Zdajci ga je podrl strel iz puške. Ostala dva sta se splazila iz šotora, da bi poiskala kritje. Znočilo se je, sem in tja je hušknila senca Afganov, ki so napadali s kamenjem, alpinista pa sta se z istim orožjem branila. Haaseju se je posrečilo spraviti težko ranjenega Straasa v šotor. Pri tem je dobil strel še sam, vendar je še mogel po pomoč. Ko so prišli na mesto zločina, sta bila Straas in Rinkel mrtva. Že naslednji dan so oba morilca našli in izročili oblastem. Mrtva alpinista so pokopali na mestu.

PUNTA PENIA je vrh Marmolade s 600 m visoko steno. 20. marca sta jo kot prva pozimi preplezala Aluro Ciambiri in Heinz Steinkötter, Nemeč, ki stalno živi v Trentu. Snežne razmere so bile slabe. Steinkötter pravi, da so se spiralni klini Marwa slabše obnesli kot Stihovi. V Marmoladi je lani nastala nova smer (Aste-Solina), ki jo imenujejo »Via dell'Ideale«. V 54-urnem plezanju sta zmogla 700 m visoko steno Marmolade d'Ambretta med Vinatzerjevo smerjo in Confortovo počjo. Zabila sta 154 klinov, 5 zagozd, 14 svedrovcev, v steni pa sta pustila 6 klinov, 1 zagozdo in vse svedrovce. Ocena VI+.

Armando Aste je izjavil: »Bil je veličasten vzpon, ves čas ekstremno težak, brez zasilnih izhodov, pečina sijajna. Morebiti je to sedaj najtežji in najboljši vzpon v kopni skali v vseh Alpah.« — Kljub moderni opremljeni pa se danes še pleza VI+ s skromnimi tehničnimi sredstvi. Mladi Domenico Vellantier je v 19 urah preplezal direktno severno zapadno steno Torre d'Allegha, visoko 350 m, od tega 200 m VI+. Zabil je vsega skupaj 10 normalnih klinov.

KRONIKA SOVJETSKEGA ALPINIZMA ima naslednje glavne podatke: 28. 8. 1923 je 25 gruzinskih alpinistov skupno prišlo na Elbrus. Naslednje so ustanovili v Tbilisi prvo sekcijo. L. 1929 so geologi s pomočjo alpinistov začeli raziskovati Tien Šan. To leto so

OBČNI ZBORI

ustanovili šolo za alpinistične instruktorje. L. 1931 je M. Pogrebečki prišel na Čan Tengri, l. 1933 Gorbunov in Abalakov na Pik Komunizma, l. 1934 Abalakov na Pik Lenin. Leta 1934 so uvedli za športnike odličja in naslove (mojster športa). L. 1936/37 so prišli na vse tri najvišje vrhove SZ: Pik Lenin, Pik Komunizma, Pik Korženevska. Ustanovi se zveza na alpinistična organizacija. L. 1938 je leto velikih traverz: Dych-Tau—Mižirgi, Dych-Tau—Košan, Bezengi. Delovalo je 40 alpinističnih taborov. L. 1939 so uvedli naslov »mojster športa« tudi za alpinistiko. L. 1940 je izšla revija »Sovjetska turistika in alpinistika«, 50 000 ljudi nosi znak »Alpinist SZ«. Med vojno so ti služili v planinskih polkih. Njim gre zasluga, da so pozimi preko sedla Bečo prenesli najvažnejše stroje iz tovarn severnega Kavkaza. L. 1943 so partizani in rdeče-armejci skupaj prišli na Elbrus.

L. 1945 so odprli tri alpinistične tabore, leta 1946 je sledila ekspedicija v Pamir na Pik Karl Marx in ekspedicija v Tienšan. L. 1947 je v čast 30-letnice SZ 500 alpinistov prečilo 7 vrhov od Kazbeka do Elbrusa (250 km). Leta 1952 posamezne republike organizirajo ekspedicije v Pamir. L. 1960 preplezajo severno steno Pik Lenin, vzhodno steno Užbe, jugovzhodni raz Pik Revolucija. L. 1961 so na vseh vrhovih Kavkaza. L. 1962 pridejo na Pik Tađžikistan, prečijo od Pik Pobeda do Pik Komunizma, 20 km dolg greben v višinah preko 6500 m.

PREZIMOVANJE NA SPITZBERGIH je organizirala tehniška fakulteta iz Dresdena, da bi omogočila zimska merjenja tamkajšnjih ledenikov. Posebno pozornost so posvetili nočnim opazovanjem, ker doslej ni ničesar znana o nočnih spremembah na arktičnih ledenikih. Kartografi so svoje fotogrametrične meritve opravili pri ščipu. Imeli so s seboj tudi 5 m dolg zložljiv most iz lahke kovine. Mimogrede so se kartografi povzpeli na nekaj vrhov.

ANDERL HECKMAIR je prišel v zgodovino alpinizma s famoznim vzponom preko severne stene Eigerja. Čeprav je ta vzpon nacizem izrabil za rasistično propagando, spada še danes med največje dogodke v Alpah. Heckmair je danes vodja mladinskih grup na Bavarskem in skrbi za razvoj turnega smučanja okoli mladinskih planinskih domov.

BIVAKI se množe v italijanskih Alpah. V zadnjih šestih letih so jih zgradili kar 14, eden je dobil ime po Tržačanu Emiliju Comiciju in sicer oni na Sorapisu v višini 2050 m. Poleg teh je nastalo tudi več privatnih bivakov.

DR. JULIUS KOMARNICKI je Evropi odkril Tatro s svojimi prvimi vzponi pred pol stoletjem. Izdal pa je l. 1926 tudi tatranski vodnik, ki ga je v zadnjih letih prevedel v madžarščino. Star je 80 let. Blizu toliko je star tudi Janko Počuvaj, najstarejši češki gorski vodnik. Na Gerlaku je bil 625-krat.

PD MURSKA SOBOTA. Občni zbor se je vršil dne 31. 3. 1965 v prostorih Srednje šole za telesno kulturo v Murski Soboti. Po vplačani članarini je šelo društvo 248 članov, od tega 130 moških in 118 žensk, po starosti pa je bilo 31 članov od 25 do 75 let, 209 mladincev oz. mladink od 15 do 24 let in 8 pionirjev. Društvo do preteklega leta ni imelo svojih društvenih prostorov. Ko pa je končno te prostore prejelo, se je njegova dejavnost bistveno povečala. Predaval je tov. prof. Sumljak iz Maribora o pohorskih potih. Zadnja leta zelo aktivno delajo mladinski odbori na petih srednjih šolah. Vsaka skupina ima po enega predstavnika v upravnem odboru matičnega društva. Samo na SSTV so 100% vključili vse dijake v planinsko organizacijo. Mladina je organizirala zelo številne izlete v bližnjo in daljno okolico, peš in s kolesi, obiskovala Julijce in Kamniške Alpe ter Karavanke, Pohorje in Zasavje ter celo Plitvička jezera. Največjo pozornost je posvečala domači pomurski krožni poti. Ta pot je bila dolgoletna želja društva. Prepričani so, da bodo z njo poživili delo mladinskih in pionirskih odsekov. Pot še ni markirana. Društvo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev tudi še ni izdala dnevnika in znaka. Poleg oglasne deske so opisali razne pohode v »TREPETLIKI«.

Iz navedenega sledi, da je planinska ideja v Murski Soboti že dobro zasidrana. To potrjuje tudi poročilo iz občnega zbora tega društva, ki je zelo skrbno sestavljeno in lepo ilustrirano. Kaj takega nam doslej ni predložilo še nobeno društvo.

Občni zbor je za opravljeno delo pohvalil tov. Mirka Baligača, Franca Hrovata, Zorana Klemenčiča, Ludvika Kutoša, Staneta Podlunška, Rozalijo Pucnjo in društvenega predsednika tov. Evgena Tiantana.

PD PREVALJE. Največjo skrb je društvo posvečalo oskrbi planinskega doma na Uršlji gori, ki je posloval od 1. maja dalje. Dom so opremili delno z novim inventarjem, prebelili so vse gostinske prostore, kakor tudi spalnice, popravili stopnišče in betonski tlak. Obisk koč je bil zadovoljiv, saj je bilo preko 4000 gostov, največ pa mladine. Bilanca prostovoljnega dela nam pove, da znaša skupna vrednost prostovoljnega dela v letu 1964 din 376 250, od česar odpade na transport 3650 kg materiala, na postojanko din 91 250 in na 2850 ur prostovoljnega dela din 285 000. Od tega so izvršili člani alpinističnega odseka 1200 ur, mladinci 850 ur in ostali člani 800 ur. V zimski sezoni je bilo organiziranih več zimskih akcij v raznih krajih Kamniških Alp kakor tudi smučarskih pohodov. V letni sezoni so člani AO opravili večje število plezalnih vzponov v Julijskih in Kamniških Alpah. Tem so pridružili še vzpone v stenah Raduhe, Pece in Uršlje gore. Precejšnje število plezalnih vzponov so opravili tudi v obmejnih predelih Koroške, ka-

mor jim je sedaj odprta pot. Dva člana odseka sta se tudi udeležila pohoda v skupino Grossglocknerja. Alpinisti so marljivo sodelovali tudi pri raznih mladinskih pohodih, kjer so bili vodniki in inštruktorji. Precej se je zmanjšala udeležba na izletih MO. V preteklem letu so izvedli 19 pohodov s 130 mladimi planincev, povprečno na 1 izlet le 6-7 mladincev. Na pobudo PZS so pred dvema letoma ustanovili tudi odsek za varstvo narave in gorsko stražo. Stevilo članov se je naprám letu 1963 zvišalo od prejšnjih 770 na 897 ali za 16,5 %. Članov je 515, mladincev 192 in pionirjev 190.

Promet Doma na Uršlji gori je znašal din 4 293 356, dobiček pa din 286 677. Omembe vredno je, da ima to društvo med ostalimi skladi tudi sklad alpinističnega odseka, GRS in mladinskega odseka, ki so znašali dne 31. 12. 1964 din 157 037, din 266 194, in din 208 997.

GRS je spomladi skupaj s postajo GRS iz Celja organizirala dvodnevni reševalni tečaj, član postaje pa se je udeležil tudi zimskega gorsko reševalnega tečaja pod Storžičem ter letnega na Vršiču. Skupno s postajo GRS Maribor je postaja GRS organizirala na Peci tridnevni tečaj GRS za LM mariborskega področja.

Občni zbor je nato izvolil za svoje prve častne člane dr. Dušana Senčarja, ustanovitelja SPD v Pliberku leta 1919, dolgoletnega predsednika, dalje Jožeta Pernuša, dolgoletnega predsednika PD Prevalje, in Antona Ulša, najstarejšega člana njihovega društva.

Namesto večletnega društvenega predsednika tov. Rajka Vuteja, ki je prevzel dolžnost predsednika koroškega meddruštvenega odbora PD in s tem postal član GO PZS, je zbor izvolil za novega predsednika tov. Romana Kogelnika.

PD TRŽIČ. Stevilo članstva je padlo od 868 na 794. Povezava vodstva mladinskega odseka z alpinističnim odsekom se je dobro izkazala. Mladinski odsek šteje preko 400 članov, od tega je največ šolske mladine. Organizirali so izlete na Kriško goro, pod Storžič, Dobroč, Begunjščico, Zelenico, Konjščico, na Javornik in na Triglav. Pri pripravljanju drv za Zelenico so mladinci izvršili 80 ur prostovoljnega dela. Odsek šteje 30 članov, od katerih sta vsaj dve tretjini še aktivni v plezanju. Člani odseka so v relativno kratkem času preplezali vrsto znanih smeri zgornjih stopenj. Dva alpinista sta se udeležila alpinjade na Rili planini v Bolgariji. Pod okriljem društva deluje tudi postaja GRS, ki vključuje 26 gorskih reševalcev in 4 pripravnike. Postaja je v preteklem letu 14-krat posredovala v reševalnih akcijah. Delo gradbenega odbora je bilo pretežno usmerjeno na gradnjo planinskega Doma na Zelenici. Društvo je v letih 1963/64 za ta objekt potrosilo že din 40 868 000, na novo pa je zaprosilo še za dodatni kredit v višini din 37 371 000. K zaprosenemu kreditu je občina Tržič prispevala din 6 000 000. Objekt bodo tržiški planinci dovršili v lastni režiji. Za vzdrževalna dela svojih postojank Doma na Kofcah, Doma pod Storžičem, Koče na Dobrči, za opremo lokala v Tržiču in za cesto Senožeti-Dom pod Storžičem so potrosili skupaj din 7 803 472. Težave je gospodarskemu odboru povzročala nerentabilnost postojank. Društvo sodi, da ne more povsod uvesti ekonomskih cen, saj so postojanke namenjene predvsem našim delovnim lju-

dem. Skupni doseženi promet v letu 1964 je znašal din 27 485 980 in je nasproti prejšnjemu letu narasel za 57 %. Dom pod Storžičem je bil oskrbovan vse leto, obisk se je izboljšal, vendar pa ne toliko, da bi zagotovil rentabilnost. Obisk Doma na Kofcah se je močno dvignil in zopet pridobiva na slovesu. Koča na Dobrči je zaradi oddaljenosti nekoliko težje dostopna, kljub temu pa je v sezoni dobro obiskana. Poslovanje lokala v Tržiču je normalno in posluje celodnevno. V letošnji zimski sezoni je društvo odprlo poleg vlečnice okrepčevalnico v Hrastah. Gospodarski posli so zlasti z izgradnjo Zelenice tako narasli, da jih nikakor ni več mogoče izvrševati amatersko. Občinska zveza za telesno kulturo je društvu dodelila dotacijo din 480 000, od katere je prejel mladinski odsek din 190 908, propagandni odsek din 10 000, alpinistični odsek din 144 300, markacijski din 28 000 in GRS din 96 000. Stenčes je propagandni odsek kar 42-krat izmenjal s slikovnim gradivom, pri čemer so sodelovali tudi mladinci, alpinisti in GRS. Večkrat je preuredil tudi izložbo GRS. Propagandni odsek je opremil na turistični razstavi v Tržiču poseben oddelek. To razstavno gradivo bo vsekakor zelo prav prišlo pri formiranju centralnega planinskega muzeja, saj obsega gradnjo postojank, planinsko zadrugo Doma na Kofcah, makete in slike pogorelih planinskih koč, vpisne knjige, zapisnike in druge vrednosti, ki beležijo zgodovino društva od leta 1908 dalje. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Janko Lončar.

G.

Planinski Vestnik — vez vsega članstva PZS

V najtežjem gorskem okolju je »vrh žila od srca do srca« planincem, ki se znajdejo v najtežjih smereh. Tako naj bi postal naš Planinski Vestnik vez, ki bi vezala srca vseh planincev naše družine: Planinske zveze Slovenije.

Statistika, objavljena v 12. številki PV 1965, nam pove, da slovenska planinska družina šteje skupno 64 710 članov, da je od teh 37 149 odraslih, 15 798 mladincev in 11 823 pionirjev. Naročnikov PV je iz Slovenije samo 4988 oz. vseh skupaj 5644. Samo 7,7 % slovenskih planincev je naročenih na P. V. Ali ni to malo premalo? Ali bo ostalo število naročnikov PV v letu 1966 isto, ali bo celo nazadovalo, zaradi povišanja naročnine? Samo v petih društvih presegajo naročniki PV 10 %; v dvajsetih društvih dosegaajo naročniki PV povprečje od 7,7 %. Ostalih 65 društev je ostalo pod povprečjem. V nekaterih društvih je samo 1 % naročnikov.

S tovariši smo razpravljali o tem, kako bi se dalo doseči večje zanimanje za Planinski Vestnik. Če udarimo po komercialni plati, gre v denar blago, ki je dobro in poceni. Ali lahko trdimo, da je naš PV dober in poceni? Na splošno lahko! Lepa oblika, dober papir, dobra tehnična oprema, lepe fotografije in dokaj zanimivega čtiva. Toda tega ni dovolj za vsakogar. Nekaterim je preveč čtiva

vrhunskega planinstva. O vrhunskem planinstvu naj bi PV obveščal svoje naročnike ažurno in informativno; izčrpna poročila o tem pa bi naj priobčeval v letnih planinskih almanahih. Tako pravijo oni planinci, ki niso mojstri športa. Ali ne bi kazalo izvršiti obširno anketo med naročniki PV in jim postaviti konkretna vprašanja, kaj jim je v PV všeč in kaj bi še radi našli v njem? Na takšno anketo bi odgovoril:

Planinski vestnik mi ugaja. Kaže pa, da vsi niso istega mnenja. Zato bi moral skrbeti PV za bolj čvrsto povezavo med planinskimi društvi in članstvom. Zelo na kratko bi naj objavljval pregled nad vsem planinskim delom pri nas in pri sosedih ter na svetu sploh. Radi bi zvedeli, kaj delajo planinci pri nas, kaj v sosednih deželah in kaj je važnega v svetovnem merilu. Rad bi vedel, kaj je najnovejšega v vrhunskih podvigih, pri osvajanju vrhov na strehi sveta. O razvoju planinske tehnike in tehničnih pripomočkov za osvajanje, vzdrževanje planinskih prometnih zvez, uporabe modernih prometnih zvez v planinstvu itd. O ideoloških smereh v planinstvu. O mestu, ki ga zavzemajo mladi planinci v družbi pri nas in v sosednih deželah ter na svetu sploh. Kje se planinstvo bolje ali slabše vrednoti, kje uživa večjo ali manjšo podporo javnosti, družbe in države itd. Kakšni so načrti Združenih narodov glede vključitve planinstva v mednarodno akcijo za zблиževanje narodov in za vzpostavitev miru med narodi. Kako bi lahko tudi planinci raznih dežel in narodov prirejali slične mednarodne nastope, kot so olimpijske igre. Takšna in slična vprašanja iz znanstvenega in praktičnega področja planinstva ter ažurne informacije o vseh teh vprašanjih bi nam koristile pri iskanju višjih ciljev in hrepenenju, dvigniti se iz vsakdanje povprečnosti, vsaj za kratek hip, v duhovni svet planinske morale, čustvenosti in estetike.

Množičnost rekreativnega turizma smo že dosegli. Množičnost pravega planinstva pa bomo dosegli le takrat, ko bomo prebili led mišljenja, da je »ljudem liter vina ljubši kot lepa knjiga! Če bi PV uspel pri sindikatih, bi lahko dvignil svojo naklado na 10 000 izvodov. Pri takšni nakladi bi se znižali stroški po izvodu PV. Planinska ideja bi se širila mesečno z 10 000 izvodi širom po Sloveniji.

Ing. Josip Teržan

Objavljamo to pismo uredništvu kot pripravo na anketo o vsebini PV, ki jo bo izvedla kulturno literarna komisija PZS v l. 1966.

Še zapisek o naši ekspediciji na Spitzberge 1965

Vzponi naveze Pretnar-Sazonov

1. — 9. VI. 1964.

Bröggertinden 720 m — vzhodna stena 320 m, centralni raz.

Pristop: Iz Ny Alesunda proti jugozapadu na dobro prehodni ledenik Breggerin po njem do vznožja stene (7 km). Po najmarkantnejšem skalnem razu, ki se nahaja med dvema kuloarjema in vodi do

vrha. I in II, zelo krušljivo. Pod vrhom po strmih ledenih odstavkih (čas plezanja 2 uri).

Sestop: Po severnem grebenu proti koti 653 m.

2. — 9. VI. 1964.

Kota 653.

Pristop: Po severnem grebenu z Bröggertindena. Mestoma se izogibamo grebenu in izbiramo snežišča pod grebenom. Mesta I. in II. težavnostne stopnje. 100 m pod vrhom po strmim ledišču zahodne stene na vrh (1 in pol ure).

Sestop: Po vzhodnem grebenu na ledenik Bröggert.

3. — 12. VI. 1964.

Svea (Krona) 1223 m — južna stena (620 m).

Pristop: Preko ledenika Treh Kron (40 km iz Ny Alesunda). Po skalni strmini med južno in zahodno steno do podstavka vrhnje kupole. Izberemo prvi sneženi žleb v južni steni, ki ga po enem raztežaju prekine skalni skok (15 m V + kk, zelo krušljivo) in preide v leden skok, ki se končuje v sneženi strmini. Po njej preko lažjih ledenih skokov I in II (na vrh 4 ure).

Sestop: Po smeri (deloma spust po vrvi), nato na sedlo med Sveo in Noro.

4. — 13. VI. 1964.

Nora (Krona) 1225 m — severna stena (520 m).

S sedla med Noro in Sveo po severovzhodni steni do vrhnje kupole. Ob njej proti zahodu do strmega sneženega kuloarja in po njem pod greben in odtod na vrh (3 ure).

Sestop: Po snežiščih južne stene na ledenik Treh Kron.

Mts. Rekstad (3 vrhovi) 21.—22. VI. 1964.

Pristop: Iz rta Pte Fanciulli v Cross-fjordu proti vzh. do obrežja fjorda Tinayre (lura). Ob njem do ledenika Tinayre in nato ob njegovem južnem robu do strmejšega 200-metrskega odseka (2 ure). Preko ledenika proti vzh. na položnejši del ledenika. Nato zopet vzpon na plato Isachsen in po njem do vznožja kote 1119 v pogorju Rekstad (8 ur) — S Pte Fanciulli ca. 20 km značne črte.

5. — 21. VI. 1964.

Kota 1119 (Mts. Rekstad) — sev. stena — 200 m.

Po snežišču, nato po strmem ledenem kuloarju preko opasti na vrh (1 in pol ure).

Sestop: Na sedlo med koto 1119 in 1262.

6. — Kota 1262 m (Mts. Rekstad) — sev. stena — 300 m.

S sedla med kotama 1119 in 1262 nekoliko navzdol pod sev. steno, nato preko ledene strmine na vrh (2 ure).

Sestop: Po vzh. grebenu proti koti 1208.

7. — Kota 1208 (Mts. Rekstad) — Jugo-zap. stena — 200 m.

Preko ledene strmine na vrh 2 ure.

Sestop: Po isti smeri navzdol.

8. — 22. VI. 1964.

Set Heiberg 1265 m — sev.-vzh. stena 250 m.

Pristop: Od vznožja južnih sten Mts. Rekstad preko platoja Isachsen (2 in pol ure). Po ledeni steni na vrh (možič) 1 ura.

Sestop: Po severnem grebenu proti vznožju vzhodne stene kote 1231.

9. — Kota 1231 — vzh. stena — 200 m.

Po snežišču do najmarkantnejšega kuloarja, ki drži do vrha. Kuloar je prekinjen z granitnimi skoki II. in III. 1 ura.

Sestop: Po snežišču vzhodne stene proti koti 1262 m.

10. — Kota 1262 m — južna stena 250 m.

Po kuloarju na sedlo pod vrhom, nato raztežaj po skalah (III). Na granitni vrh 1 ura.

Sestop: Po sev.-vzh. grebenu na plato Isaachsen.

11. — 4. VII. 1964.

Neubauerfjellet 1386 m — južna stena 900 m.

Pristop: S čolnom z rta Pte Fanciulli mimo zaliva Tinayre v zaliv Mayer (1 in pol ure). Po južnem obrežju zaliva do ledenika Mayer in po njegovem južnem robu preko zelo razpokanega predela na gladki del 3 ure. Po njem do vznožja Neubauerfjelleta 2 ure.

Po najmarkantnejšem kuloarju strmo na greben (700 m), po njem proti sev. preko granitnih stolpov (III in IV) na zadnji četrti stolp (možič).

Sestop: Po vzh. steni najprej spust po vrveh, nato po snežiščih na plato Isachsen. Nato na ledenik Mayer.

1. — Bröggertinden 720 m — severna stena — snežni žleb levo od vpadnice vrha.

Dostop: Iz Ny Alesunda po ledeniku Brögger proti jugozapadu, nato proti zapadu, do pod stene (2 ure, 7 km).

Opis: Levo od vrha se vleče z grebena snežen žleb, omejen na desni strani z izrazitim razom v vpadnici vrha. Po žlebu do konca in po grebenu desno na vrh. Naklonina 40°–50° na vrhu. 400 m, 2 uri.

Sestop: Po grebenu proti severozapadu, nato po severnem grebenu do škrbine ter po zasneženih grapah pod steno in po isti poti kot pri dostopu nazaj v Ny Alesund; 3 ure.

2. — Greben Bröggertinden — kota 653 m (obe turi 9. junija 1964.)

Dostop: po prejšnji smeri ali po, ostalih dveh na vrh Bröggertinden.

Opis: Po grebenu proti severozapadu do značilnega roglja. Sestop z njega po vzhodnem boku grebena, ki poteka od tu proti severu. Po njem izogibajoč se strmih odstavkov na desno, dokler ne prideš na veliko snežno sedlo, nato v zapadno pobočje in po njem prečiš pod vrh 653 m. Po snegu in skalah nazaj na greben ter po njem na vrh. Težavnostna stopnja I II, 2 uri.

Sestop: Po vzhodnih pobočjih navzdol proti desni na stranski greben, od tam pa po meliščih oziroma zgodaj poleti po snežiščih proti jugu v krnico med Bröggertindenom in vrhom 653 m. Po že omenjeni poti nazaj v Ny Alesund.

3. — 12. junij 1964.

Mt. Queen (1263 m) — severna stena.

Dostop: Z ledenika Treh Kron v krnico med Mt. Queen in Mt. Pretender ter levo do pod stene, ki je tu popolnoma zaledenela in v zgornjem delu zasnežena.

Opis: Desno od vrha visi z grebena ledenik, sprva gladek, nato pa se naguba in razpoka, dokler se spet se umiri na ledeniku med Mt. Queen in Mt. Pretender. Po visečem ledeniku v smeri vrha preko razpok in strmih ledenih odstavkov na vršno zasneženo vesino. Po njej na severni greben in po njem na vrh. 550 m, 3 ure. Naklonina ledu v srednjem delu do 60°, sicer povprečno 45°.

Sestop: Po zapadnem grebenu do konca (2 km) ter nazaj v krnico med Mt. Queen in Mt. Pretender (2 uri). Možen pa je tudi sestop po severnem grebenu do sedla in nato po zasneženih zapadnih pobočjih v isto krnico.

4. — 13. junij 1964.

Zapadni vrh Mt. Pretender 1030 m — žleb v severni steni.

Dostop: Po snežiščih do pod stene.

Opis: Po žlebu desno od vpadnice vrha. Mestoma ga prekinjajo skalnati odstavki. Po zapadnem grebenu levo na vrh (200 m, lura, I. stopnja).

5. — 13. junij 1964.

Glavni vrh Mt. Pretender 1244 m, greben zapadni — glavni vrh.

Dostop: Po smeri št. 4 na zapadni vrh.

Opis: Po grebenu v smeri proti jugovzhodu navzdol do sedla, nato pa po sneženih pobočjih desno proti vrhu (izogibajoč se skalam na desno), do strmine pod vršno streho, preko nje in po grebenu levo na vrh (I, 1 ura).

6. — 19. junij 1964.

Vrh nad Pt. Fanciulli 670 m — severni greben.

Dostop: Od lovske bajte na Pt. Fanciulli po morenah in ledeniku proti jugovzhodu v smeri izrazitega vrha 670 m in na njegov severni greben (2 uri).

Opis: Po grebenu proti jugu, dokler ne postane krušljiv in strm. V zapadno pobočje, preko žleba in po naslednjem snežnem žlebu na grebensko škrbino, na vzhodno stran grebena, po snegu in po skalah, preko strmega snežnega roba na veliko, nagnjeno, z grebena potekajočo polico. Po njej na grebensko rez. Z nje po polici v desno (II), dokler se ne porazgubi v pobočju žleba (klin). Vanj po vrvi in po njem (sneg nato skale) na vrh stene (možic). Po grebenu do vrha 670 m. (300 m, II, 3 ure, krušljivo).

Sestop: Po južnih pobočjih na ledenik in po njem proti severu do obale. (1 ura).

7. — 21. junij 1964.

Grebensko prečenje skupine Finsterwalder. Vrhovi: 1001 m, — 1230 m — 1184 m — 1180 m.

Dostop: Od lovske bajte na Pt. Fanciulli po morenah ob obali fjorda Tinayre. Ko prideš do serakov na prehodu ledenika v morje, više v pobočje ter po ledeniku do strmega odstavka. Preko njega na plato. Tu se ledenik razcepi (v sredini se dviga vrh 1001 m.) Preko levega pritoka (orografično) do pod vrha 1001 m ter po levem bregu desnega razcepa do mesta ugodnega za bivač, na koncu skalnatega jezika, ki poteka z vrha 1001 m. (7 ur.)

Opis: Po skalnatem jeziku, dokler se ta ne porazgubi v velikem širokem žlebu. Po žlebu do grebena (50° naklonine — sneg). Dalje po grebenu dobra skala — granit, držiš se južne strani. Tik pod vrhom na greben in preko snežne strehe na severno stran ter po njej na vrh 1001 m (možic). Do tu 500 m, 2 uri.

Z vrha po vzhodnem grebenu (sneg, skale) v sedlo, od tam pa po grebenu (skale) naprej na majhen plato med vrhovoma 1230 m in 1180 m. Z njega na greben in po grebenu na vrh 1230 m (možic). Do sem 5 ur.

Po vzhodnih pobočjih v sedlo in enostavno na vrh 1184 m (vrh Finstervalder) — 1 ura. Z njega nazaj v sedlo ter prečnica v desno preko strmega snega nazaj na plato med vrhovoma 1230 m in 1180 m (razpoke). Po južnih pobočjih na vrh 1180 m. Od pričetka ture do sem 9 ur.

Sestopiš po zapadnem grebenu in pobočju na ledenik med skupino Finsterwalder in vrhom Kilian, kjer je pod majhno steno ugodno mesto za bivač. (I, 10 ur.)

Sestop: Po desnem odcepu ledenika Tinayre in nato po isti poti kot pri dostopu do lovske bajte (8 ur.).

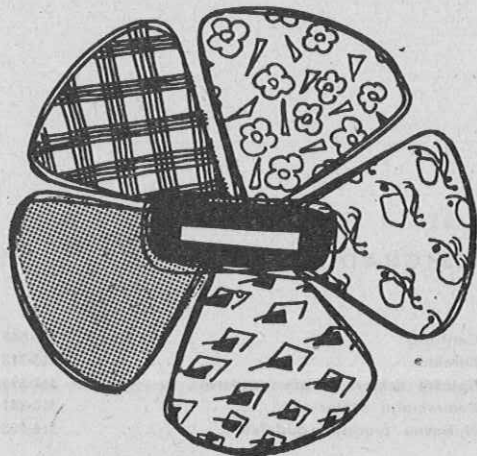
FINANČNI OBRAČUN EKSPEDICIJE NA SPITZBERGE

	din
Hrana (kupljena pri »Emoni«, »Sljemenu«, »Krašu« in »Prehrani«)	258 367
DOZ — zavarovanje udeležencev	40 500
Fotomaterial	110 000
Intertrans Globus špedicija (usluge)	7 350
Merkator (leseni zaboji)	2 400
6 kom. povratnih železniških vozovnic Lj. do Narvika	
Ekspresni prevoz prtljage (1 tona)	398 000
Kupljeni sanitetni material	17 843
Devizni stroški ekspedicije	686 250
Skupaj	1 910 510

	din
Poleg tega so udeleženci kupili iz denarja za časopisne članke smučni Elan	39 500
Prispevali iz istega vira še za dodatni fotomaterial	70 000
Venec na grob našega neznanega junaka Narvik (PZS)	4 000
Nakup knjige Svalbard, 2 kom. višino-merov, kuhalnika, zemljevidov (vse devizni stroški)	68 250
6-krat potni list in vizumi (vsak sam) ca.	90 000
Skupaj	271 750
	+ 1 910 510
	2 182 260
Podarjeni sanitetni material ca.	200 000
Skupaj	2 382 260

V to vsoto ni vračunana cena vse opreme, ki je last PZS (sotori, spalne vreče, vreče za bivač, puhača oblačila itd.) za ca. 1 000 000 din, in še osebna oprema udeležencev (perilo, čevlji) ter plezalna oprema vsakega posameznika (klini, kladiva, cepini, dereze, vrvi — last AO) ter ostali drobni material (razni higienski in gospodinjski pribori) ter fotoaparati vsakega posameznika.

Nekaj lastnih stroškov smo krili iz denarja za članke v časopisih Delo, Tovariš in TT, nekaj pa so prispevali AO, približno 40 000 do 50 000 din na posameznika, in podjetja, v katerih so zaposleni udeleženci s plačanim izrednim dopustom (Železarna Jesenice, TOPS Ljubljana in Ljubljanska poliklinika).

TEKSTILNA INDUSTRIJA

TEKSTILINDUS

KRANJ

s svojimi proizvodnimi obrati;

predilnica, tkalnica, barvarna, tiskarna, apretura
in šivalnica.

**IZDELUJE
KOMPLETNI
ASORTIMENT:**

raznih pestrih tkanin in tiskanih tkanin iz bombaža in
staničnih vlaken.

IZVAŽA:

svoje izdelke priznane kvalitete v razne države Evrope,
Azije, Afrike in Amerike.

UVAŽA:

surovine, barve, kemikalije in utenzilije.
Nastopa kot samostojni uvoznik oz. izvoznik v vse države.

**Postrežba točna in solidna!
Prepričajte se o naši kvaliteti!**

VELETRGOVINA — LJUBLJANA, BEŽIGRAD 6

TELEFONI:	Centrala	310-066
	Direktor	313-313
	Splošni sektor — računovodstvo	312-394
	Komercialni sektor	310-141
	Nabavno prodajni oddelek	316-905

»ASTRA« specializirano trgovsko podjetje z usnjem, gumo, plastičnimi masami, čevljarškimi, sedlarskimi in tapetniškimi potrebščinami ter orodjem, tehničnim tekstilom, zaščitnimi sredstvi in galanterijo — vas postreže iz svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah.

Rudniki, tovarne, obrtna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinska podjetja, gradilišča in ustanove, prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine »ASTRA«.

Vsa naročila: osebna, pismena ali preko naših potnikov — izvršujemo solidno in hitro. Pri naročilih tehničnega materiala vas postrežemo tudi s strokovnimi nasveti.

ZOBNA KREMA
Gibbs s kalcijem

trdni, zdravi in bolj beli zobje!
Garancija za kvaliteto.

VEDROG
LJUBLJANA

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA :

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE :

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (—)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (—)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija